

**NATIONAL ASSEMBLY OF
SEYCHELLES**

Tuesday 28th June, 2022

The Assembly met at 9am

National Anthem

Moment of Reflection

Mr Speaker is the Chair

MR SPEAKER

Bonzour tou Manm Onorab, e nou *staff* Sekretarya ki pe asiste nou. Bonzour Manm piblik ki a lekout e pe swiv nou. Byenveni pou nou travay pou ozordi. Nou annan Prezantasyon Dokiman. Madanm Clerk?

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Manm e tou dimoun ki a lekout. Bann papye ki pe ganny prezante i:-

*S.I. 73 of 2022
Adjudication of Titles
Decree, 2022*

*S.I. 74 of 2022 Revenue
Administration (Common
Reporting
Standard) (Amendment)
Regulations, 2022*

*The Women's Parliamentary
Caucus - 2021 Annual Report.
Mersi Mr Speaker.*

MR SPEAKER

Mersi Madanm Clerk. E lo kestyon *Women's Parliamentary
Caucus Report*, eski *Chairperson* i le dir de mo la? Yes, Onorab Esparon *Chairperson*.

HON REGINA ESPARON

Mr Speaker. Bonzour tou dimoun a lekout. Mr Speaker mersi pou donn mwan sans pou prezant rapor *Caucus* bann Madanm, pou sa trwa mwan lannen 2020 e lannen 2021.

Pou komanse nou ti annan nou 8 madanm. E sa ti konpri mwan menm koman *Chairman*, Onorab Chantal Onorab Lemiel, Onorab Vidot, Samynadin, Bastienne, Onorab Bistoquet e Onorab Doyace Porice.

An vi ki ti annan rotasyon diran lannen 2021, nou ti vwar depar Onorab Ghislain, ki pli tar ti ganny ranplase par Onorab Noline Sophola. E nou ti osi ganny en lot Manm madanm, Onorab Letourdie.

Pandan sa dernyen 18mwan ki rapor pe kouver, Komite Madanm in fer bokou aktivite. E plizyer rankont ek bann *stakeholders* e

lorganizasyon, ki pe promouvwar lentere bann madanm e zanfan.

E en laspe spesyal, ki nou komite i met bokou lanfaz lo la, se sa size vyolans domestik, ki afekte bokou fanmir, e sirtou bann madanm. Mr Speaker nou annan osi en relasyon tre etrwat – en relasyon travay tre etrwat ek Minister Lafanmir e Minister Sosyal.

Rapor i osi fer resorti nou relasyon travay ek bann lorganizasyon enternasyonal ki bann madanm i afilye avek, parey *SADC*, *Pan-African Parliament* e *IPU*.

Akoz sityasyon *COVID*, komite pa'n fer vizit kot bann lenstitisyon. Me toudmenm nou ti sezi lokazyon a lafen lannen, pou nou vizit bann ansyen madanm Lasanble, ki annan problemm lasante.

Toudmenm vizit kot bann lenstitisyon, ki annan lentegrite madanm e zanfan, i reste lo nou program pou sa lannen.

Mr Speaker mon annan loner pou prezant sa Lasanble Rapor Anyel *Caucus* Madanm, pou 2020, 2021, mersi.

MR SPEAKER

Mersi Madanm Chair. Madanm raporter i ava kapab kolekte rapor. Byen kekfwa bann Manm i a remarke nou'n fer enn

pti azisteman, dan lafason ki nou antreprann nou travay ozordi, konpare avek lo *Order Paper*. Nou pou pran *Private Notice Question* premye.

E sa i pou swiv par en Kestyon Irzan ki mon'n aksepte. Me 10er edmi, olye kontinyen avek kestyon, nou pou pran prezantasyon lo Fon Pansyon, ki pou enkli kestyon bann Manm, lo sa size.

E nou pou pran bann kestyon ekrir apre midi 2er. Mersi.

Nou a kapab prezan kontinyen avek *Private Notice Question*. Nou ava apel Minis konsernen silvouple. Letan nou pe al dan kestyon, mon ti a kontan ki bann Manm i rapel ki siplemanter lo zot kestyon - kestyon siplemanter pa devret ganny fer avek long *statement*.

Tan ki nou- *please*. Tan ki nou aplik lareg ki bann Manm ki ekrir zot kestyon i fer sa san en *long statement*, i pa rezonnab pou bann Manm ki prezant kestyon siplemanter fer en gran *statement*.

Alor si ou bezwen sitye konteks ou kestyon, ou fer li dan en fraz, parey bann lezot Manm i fer ler zot ekrir zot kestyon. Mersi.

Minis Erol Fonseka, Minis pou Zafer Entern, bonzour e byenveni dan Lasanble. Mersi

pou zwenn nou pou *Private Notice Question*. Mon ava apel *Leader* Lopozisyon - Onorab Pillay, pou poz son kestyon silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. E bonzour Minister dan Lasanble Nasyonal e bonzour tou koleg Onorab. E byensir bonzour tou dimoun ki a lekout e ki pe swiv Lasanble.

Mr Speaker on *a point of order* avan ki nou komanse, mon ti a kontan zis demann en klarifikasyon avek ou, si i posib? Mon pa'n vwar oubyen resevwar okenn lord pour varye *the Order of Business* parey *Standing Orders* i demande.

As *per* nou *Standing Orders*, nou sipoze annan en Mosyon *or* en Mosyon pou nou varye lord *of business* ozordi.

Mon pa'n vwar sa mon'n zis vwar *lord of business* in ganny varye. Mon pa pou al dan en deba lo sa. Akoz Lasanble i bezwen fer son travay. Me mon ti ava demande dan lefitir ki nou annan en Mosyon ki vin lo *floor* Lasanble, ki permet nou konnen ki biznes Lasanble pou ganny varye, e ki Manm i ava deside si sa biznes Lasanble pou ganny varye.

Akoz ler biznes i afekte en Manm, son *item* ki lo *Order*

Paper i son *item*. En Manm i annan serten privez pour son *item* lo *Order Paper* e si nou pe varye biznes, se Lasanble ki bezwen varye biznes Lasanble.

E dan sa laliny Mr Speaker, mon ava ekspekte taler ou ava dir mwan, keler ki mon pou pran deba lo mon Mosyon. Vi ki pou annan sa prezantasyon ki sipoze pe ganny fer.

MR SPEAKER

Nou a regarde pou deba ki mannyer nou ale avek prezantasyon. Lo ki *Order* ou pe fer referans avek Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mr Speaker, parey ou ava vwar anba ou *Standing Orders*, i dir ou *Order of Business* i anba *Order 25*. E pou nou varye *Order 25*, i nou bezwen ganny en Mosyon pou varye *Order 25*. Nou pa kapab zis varye *Order 25* par lord Speaker.

MR SPEAKER

Mon a verifie sa. Me mon konprenezon se ki Speaker i kapab varye *order of Business*. Me selman nou a verifie sa. Annou kontinyen. Mersi pou ou pwen. Mon'n note. Nou a prosede avek ou *Private Notice Question*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon *Private Notice Question* i lir koumsa: -

Eski Lasanble i kapab ganny en leksplikasyon lo kwa egzaktaman ki'n arive avek sa de Ezipsyen ki ti ganny arete an koneksyon avek sa bann vol dan sa de biro desanz pou deviz etranzer? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou a donn ou repons silvouple.

MINISTER EROL FONSEKA

Bonzour Mr Speaker e Mr Deputy Speaker. *Leader of Government Business, Leader of the Opposition*, tou Manm Lasanble, e tou dimoun a lekout. Mr Speaker an repondan sa kekyon, mon le enform Lasanble ki leksplikasyon lo kwa egzaktaman ki'n arive avek sa de Ezipsyen ki ti ganny arete an koneksyon avek sa bann vol dan sa de biro desanz, pou deviz etranzer, i *comme swivan*: -

Sa de dimoun nonmen *Chanan Fathi Jamal Hussein* en madanm aze 36an, sorti *Jordan* ek *Khaled Mohamed Elareby* en msye aze 29 an ki en Ezipsyen, ti ganny deporte 11er

diswar Merkredi le 15 Zen abor en vol *Emirates*.

Sa lensidan vol ti ganny raporte, le 24 Me a 3er 50 - *fifty* apre midi kot, Kordgard Beau Vallon, ki en vol larzan ti'n arive, kot en *money exchange*, dan Beau Vallon.

Ver 5er apre midi menm zour, en menm rapor ti ganny fer Kordgard Anse Royale kot en lot vol, ti'n arive kot en lot *money exchange*. Lapolis ti reazir tre vit, e ver 10er 48 - 22:48 aswar menm zour, Lapolis ti reisir aret sa de sispe, e rekiper larzan ki ti ganny pran.

Mr Speaker, baze lo lenformasyon sorti kot Lofis *Attorney Zeneral* e Komisyoner Lapolis, en desizyon ti ganny fer pou pran, pou pa fer prosekisyon me pou plito deport zot. Me sa viktim, ti rann tou son larzan.

Mr Speaker, mon oule enform Lasanble ki desizyon, ki ganny pran par Biro *Attorney Zeneral* e Biro Komisyoner Lapolis, i bann desizyon ki Gouvernman pa zanmen enterfer ladan. E pa pou zanmen enterfer ladan, e sa i dapre lartik 76(4) nou Konstitisyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Nou annan kestyon siplemanter. Mon a pran Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou Manm Onorab. Bonzour tou Manm piblik ki a lekout. Minis prenon kont sa lensidan ki'n arive, kot sa biro *de change*, i annan travayer Seselwa, ki'n ganny arete travay mon konpran.

Eski atraver lenvestigasyon, si bann non sa bann Seselwa, in ganny eklersi oubyen si zot angaze ladan? Akoz si zot non in ganny eklersi, eski i annan en posibilite ki Lapolis i kapab fasilite avek Minister Lanplwa, pou asire ki sa bann travayer i reganny zot plas travay? Ouswa pa perdi okenn zot bann benefis, dan ki zot annan letan zot in travay ek sa landrwa? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Vidot. Onorab ou a remarke ki ou kestyon i sorti dan *scope* direk sa kestyon ki'n ganny demande. Ou pe demann kestyon zeneral lo Seselwa ki'n ganny problem ki soz. Vi ki Minis i la dan Lasanble.

Minis si ou kapab donn en repons, kourt, bref ou kapab fer li. Sansan nou a zis *move on to other question*.

MINISTER EROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker i pa dan mon rol pou reponn kestyon *speculative*. Me selman, lefe ki mon la mon'n tann sa mon a pran sa koman en sizesyon. E mon asir bann lotorite, konsernen ki in mansyonnen i a get ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi nou a pran kestyon Onorab Loze.

HON JOHAN LOZE

Mersi Mr Speaker. Dan lenter *avoid* okenn spekilasyon, Minis eski vi ki i annan en resortisan Eziptyen dan sa de dimoun? Eski i annan okenn lesey, ki'n ganny fer, kontak ki'n ganny pran avek Gouvernman Eziptyen, pou annan en lesanz, pou zot resortisan avek pou enn, ouswa tou le trwa nou bann resortisan ki dan prizon Lezip? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi Minis ou kapab adres sa kestyon.

MINISTER EROL FONSEKA

Mr Speaker ankor enn fwa, sa de ka i de ka separe. Gravite sa de ka i diferan, e i pa dan mon domenn pour komant lo la. Me

an menm tan si sa ti'n ganny propoze, natirelman ti a get ladan.

Me selman parey mon'n dir Mr Speaker, i pa dan sa *area* la pou nou koz lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Cosgrow.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis. Bonzour tou dimoun. Minis vi ki sa de dimoun, sa de etranze in komet krim Sesel, Zot in *actually* vol *bureau de change*. Akoz eski sa de dimoun, akoz desizyon in ganny pran, pou pa prosekite sa de dimoun? Parey okenn dimoun ki fer krim Sesel - okenn etranze ki fer krim Sesel, fer zot pas devan lazistis, e *deal* avek zot *accordingly*.

Akoz zot in ganny deporte e non- pa ganny prosekite? E dezyenm akoz eski Prezidan pa ti okouran? Akoz mon konprenezon sete ler ti annan *press conference*, Prezidan ti ganny demande sa kestyon, ti dir i anba lenvestigasyon, me la ou dir nou zot ti ganny deporte deswit.

So eski ou kapab donn nou en leksplikasyon lo la silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou a kapab reponn.

MINISTER EROL FONSEKA

Ah wi Mr Speaker. Mon krwar mon'n fini reponn sa kestyon byen, ki mon'n eksplike ki sa bann desizyon *Attorney Zeneral*, ki *Public Prosecutor* ki ganny fer an menm tan ek Komisyoner Lapolis, i pa en keksoz Gouvernman pou enterfer ladan.

Petet in arive, letan pase kot Gouvernman ti met son nennen dan tou keksoz. Sa i pa direksyon ki nou, nou pou al ladan. E mon krwar nou pe selebre 46an lendepandans, nou pe aprann demokrasi ozordi. Sa i pa sa demokrasi ki nou'n antre ladan.

So i pa en kestyon ki nou pou al ladan ditou. E nou pou les, sa lenstitisyon fer son louvraz parey i ganny fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Cosgrow ou'n demann ou kestyon deza, si ou annan en klarifikasyon lo en pwen ki Minis pa'n reponn. Ou kapab poz li, mon pa pe al admet lezot kestyon ankora.

Lo kestyon ou komanter lo ki Prezidan ti ofer referans avek sa, Minis Lasanble pa oblize

repas lo deklarasyon Prezidan ki'n fer. Eski ou annan klarifikasyon?

HON WALLACE COSGROW

Yes, Mr Speaker. Mon annan en klarifikasyon lo lefet ki mon kestyon mon'n demann li, so, eski Prezidan pa ti konnen? So se sa klarifikasyon ki mon anvi konnen, si Prezidan pa ti konnen.

Apre dezyenm, eski la demokrasi i vedir vol Seselwa dan son biro desanz epi ou les li ale? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Sa dernyen pwen pa akseptab. Minis.

MINISTER EROL FONSEKA

Mr Speaker, mannyer nou vwar keksoz, i depan lo ki lizye pe gete. Sa loperasyon mannyer in ganny fer par Lapolis, en loperasyon ki tre *sleek, ok?* I ti *sleek*, menm zour Lapolis in reazir. E en lot keksoz, parey mon dir desizyon i ganny fer *Attorney Zeneral ek ComPol*. E ler zot in fer desizyon zot in fer sa, ki sa de dimoun, pa ti ganny menm letan, zot lipye pa ti tous ater parey nou dir an Angle.

So sa i anvoy en mesaz, serye ki ler etranze i vin Sesel, si zot fer okenn bann zafer koumsa, nou akey zot koman

viziter, me la zot in *cross the line* e nou'n *deal* ek zot tre vit!

Mon krwar dan sa lizye ki nou devret pe get sa sityasyon. E nou pou kontinyen fer bann aksyon, vitman ki pou anvoy sa mesaz ki nou serye, lo nou bann zafer *law and order* dan pei! Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Bonzour Mr Speaker. Mersi Minis. Minis par lefe se ki Lapolis ki *carry* lenvestigasyon. E ou'n fer resorti ki se Biro *Attorney Zeneral* ki'n donn *go ahead* pou pa fer prosekisyon, eski i dan norm, enternasyonal kot i ariv bann ka parey. I kapab en Seselwa kot, zis en desizyon i ganny pran pou napa prosekisyon *further*, eski ou vwar sa i en norm ki normal, ki pe arive ozordi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis.

MINISTER EROL FONSEKA

Mr Speaker. La mon a refer lo 66(4) dan nou Konstitisyon. Nou ganny dirize par nou Konstitisyon. E lo la i liste, *i mean*. Mon konnen lo lot kote zot bon lo sa bann zafer Konstitisyon. Si zot lir sa bann

pwen ki mannyer *Public Prosecutor* i swazir ki pou fer dan en ka, I ganny ilistre la mon pa le gat letan lo la.

Me selman *I will refer to that*, i ganny listre egzakteman. Tou ou bann larepons i ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Onorab Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker mon de kestyon siplemanter ...

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Sorry. Wi ki point of order Onorab?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon ti a kontan Minis i koriz son *previous statement* akoz i pou donn en *move* lenpresyon pou Lasanble.

Lartik 66(4) i annan pou fer avek Lasanble Nasyonal, donn – (*Relax*, Onorab Henrie ki ou pe nerve ou? Reste trankil ou!)

MR SPEAKER

Order! Order!

HON SEBASTIEN PILLAY

Lartik 66(4) pa refer avek pouvwar *Attorney Zeneral*. I refer avek pouvwar Lasanble Nasyonal, pou donn en fonksyon, pou azout en fonksyon *other than the President as an authority*.

So, mon ti a kontan Minis i koriz son Lartik Konstitisyon. Pour ki nou fer sir dimoun, ki pe ekout nou i ganny kler bann lenterpretasyon ki pe ganny fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Minis si ou tenir lo ou repons, mon satisfè avek. Si ou anvi klarifye ou kapab klarifye.

HON SEBASTIEN PILLAY

An 76(4)? 76 (4). *Ok.*

MR SPEAKER

76. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Henrie ou kestyon.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Enn pti lerer dan en sif, nou tou nou kapab fer enkli mwan. 66 -76 i arive bann keksoz koumsa. Mr Speaker mon premye kestyon -

bonzour tou dimoun. Mon ti ava kontan demann Minis, eski in annan okenn kondisyon atase avek deportasyon sa de Eziptyen?

Partikilyerman ki Imigrasyon ki ou ansarz in kapab pran, par egzant pou zot ki zot pa zanmen kapab retoun Sesel par egzant? Mon premye keston.

Dezyenman mon'n regard lartik 76(4). E pouwar ki donn Prokirer Zeneral pou pran sa desizyon. Me eski, a sa moman ou annan lenformasyon avek lo sa serten *grounds*, ki'n motiv Prokirer Zeneral, ou lenfliyans son desizyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons.

MINISTER EROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou keston. Byensir, sa de dimoun pa pou - Zot lipye pa pou tous lo nou pei ankor, definitivman lo la. Me an plis ki sa, nou'n averti lezot lotorite, *through* nou bann kontak *Interpol*, eksetera, eksetera.

So, i annan en *trace* lo sa bann dimoun, e zot pou ganny *obviously* arete kot zot pe ale, e sa i byen kler. So sa en deterans tre o ki nou'n met lo la ki keksoz koumsa pa arive. E mon le osi

fer resorti, ki sa aksyon vitman osi, i anvoy sa kalite mesaz, sa *sleek action on the spot*, nou fer desizyon i bon.

Me selman parey mon dir sa desizyon, desizyon *Attorney Zeneral*. Me mon kapab ganny en konpran lo bann, fason ki petet i kapab konsidere. I pour konsider, ki kalite santans sa dimoun pou gannyen, si i pou deside sa, dapre son levidans. I pou deside, konbyen i pou kout pei, ler nou get prizon apepre \$30 par zour, ou pe gete.

Sa ou pe koz de dimoun dan en lannen, i \$22,000. Tousala i pou pran desizyon. I pou pran, desizyon osi sa viktim. Sa viktim in ganny donner son larzan toudswit.

Si sa *case* i *drag* pour, sitan lontan en dimoun pe esper son larzan, tousala *anyway* pa mwan ki fer sa desizyon. Selman mon kapab konpran aköz bann desizyon. E nou bezwen komans *trust*, nou bezwen *trust* nou *Attorney Zeneral*, nou *Public Prosecutor*.

Nou bezwen *trust* nou *Commissioner of Police* ler zot, fer zot desizyon. E zot, zot bezwen pa zis sot lo keksoz, konpran mannyer keksoz pe ale. E *law and order* i en keksoz enportan pou nou, nou bezwen *activate* nou bann aksyon vit.

E *please* annou komans konpran, ki nou pe sey fer la. E nou pe sey aranz sa bann *area* lo *law and order*, anvoy sa mesaz, e tousala i bezwen ganny siporte par sa Lasanble. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Georges ou ti annan kestyon? Mersi. Onorab Labonte, ou kestyon.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Minis mersi pou ou bann larepons, i annan de ki'n ganny en pe eklersi *regarding*, Konstitisyon. Apre si annan okenn kondisyon.

MR SPEAKER

Ale ou kestyon Onorab.

HON ANDY LABONTE

Me selman mon ti a kontan konnen si eski sa de dimoun, zot lib laba dan zot pei *or* i annan aksyon korek ki pe ganny pran avek zot. Akoz zot in komet en tel lofans? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER EROL FONSEKA

Mr Speaker. Nou, nou'n fer rapor ek sa pei. Zot desizyon i zot *affair*. Mon pa okouran ki zistans zot in arive. Selman

mon konnen zot pou ganny regarde ladan. Mersi Mr Speaker.

(Interruption)

MR SPEAKER

Mon a demann bann Manm pou montre en pe respe silvouple. Onorab Ernesta, ou kestyon.

HON PAUL ERNESTA

Mersi Mr Speaker, Mr Speaker Minis e tou bann koleg Onorab, bonzour. Mr Speaker mon konsernen, lo sa sityasyon la. Sesel sak fwa nou frer Seselwa i al dan pei, i fer krim i kondannen i ganny anmase, i ganny met dan prizon - kondannen. Me nou isi ...

MR SPEAKER

Nou konpran sa. Nou konpran sa Onorab, ou kestyon.

HON PAUL ERNESTA

... me nou isi dimoun i ganny deporte. Eski Minis, i kapab eksplik nou akoz sa sityasyon *please?* Akoz sa i inakseptab. Sesel, etranze i vini i fer krim dan nou pei i ganny deporte, e nou, nou Seselwa i al fer krim dan pei dimoun e zot, zot ganny kondannen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab, mon a fer ou remarke ki mon krwar ou kestyon, i deza ganny demande. E i en pwen vreman, i pa en kestyon. Minis si ou annan okenn remark ou le fer lo la, ou kapab fer, si non nou a *move on*.

MINISTER EROL FONSEKA

Ou a krwar lespri deryer, aksyon vitman ki nou'n pran - *sleek*. E sa deterans ki nou pe montre, i reponn tou son kestyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Churchill Gill. Ou kestyon.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour Minis e tou Manm. Minis mon kestyon i koumsa, vi ki nou tou nou konnen Sesel *money changer* i en biznes, tre *lucrative*, eski sa lensidan ki'n arive dan zot lenvestigasyon, eski zot in dekouver, serten keksoz ki petet sa bann biro desanz, zot bezwen ranforsi en pe, pou asire ki i *secure* e nou pa pe vwar bann dimoun, ki vin dan nou pei, zot osi kapab fer bann tel aksyon, ki pa neserman bon pou nou. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis repons *please*.

MINISTER EROL FONSEKA

Wi Mr Speaker. Tou sa bann *money changers*, zot okouran lo *enhancing* zot sekirite. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi, nou aprezan pas lo kestyon siplemanter loter kestyon Onorab Pillay, ou siplemanter.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi, Mr Speaker. E mersi Minis pou ou bann larepons, ziska la. Mr Speaker mon ti a kontan rod en klarifikasyon si i posib. Bi ki mon'n demann sa kestyon se ki pou Lasanble ganny lenformasyon. E pou nou konpran egzaktaman, ki pe arive otour sa size. Apre lefe ki an piblikman, Prezidan Larepiblik in koz lo en lenvestigasyon ki *ongoing*. Ler i ti ganny demann sa kestyon.

So mon kestyon - mon premye kestyon i se ki, lefe ki Prezidan Larepiblik i sa dimoun ki ansarz pei, ler i ti ganny demande sa kestyon par en zournalis, dan en *press conference* en *live press conference* ki tou dimoun in tande - i ti ganny demande, si pa ti annan posibilite fer lesanz

sa de dimoun ki'n ganny atrape isi ek nou bann frer ki Lezip.

Ki zot ler zot in ganny atrape Lezip, zot in ganny tyonbo, kondannen, met dan prizon laba. Nou nou'n deporte, nou'n les ale, nou larg zot, nou les al lib dan bann pei pou sa bann dimoun ...

MR SPEAKER

Wi, wi be ou kestyon Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

... wi be Mr Speaker, ou annan en lobligasyon konstitisyonnèl pou les mwan koman en Manm fer mon louvraz!

MR SPEAKER

Wi, wi be kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi be les mwan fer mon louvraz. Pa antisip mon kestyon ou.

MR SPEAKER

Ou louvraz a se pwen, se kestyon Onorab - *proceed*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Les mwan demann mon kestyon, pa *rush* mwan. Mon annan letan pou demann mon kestyon.

MR SPEAKER

Mon'n dir ou aköz.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ok. Mon annan letan demann mon kestyon. So eski, Prezidan Larepiblik ler i ti pe reponn sa kestyon sa zournalis, i ti konnen pou dir sa dimoun, sa de dimoun ti'n fini deza ganny deporte. E alors dan sa ka Prezidan, in *mislead* Lepep Seselwa!

MR SPEAKER

Se tou?

HON SEBASTIEN PILLAY

Premyerman, aköz Prezidan ki Minis pou *Legal Affairs* e se Prezidan ki Minis *Attorney Zeneral*. I ti bezwen, i pa pou enterfer me i ti ava konn sa desizyon, premyerman.

Dezyenmman prenon kont ki nou annan trwa Seselwa, ki ankor pe langi dan en prizon Lezip. E ki lo lot kote latab zot pa ti mank en moman,

MR SPEAKER

Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

... ler zot ti dan Lopoziyon pou zot bat lanmen.

MR SPEAKER

Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

... pou demande pour ki sa bann dimoun i sorti. Ozordi nou deport de Ezipsyen e zot bat lanmen. Gete lekel ki pe bat lanmen ozordi.

So kestyon i senp, akoz ki Gouvernman pa ti'n *entame* en negosyasyon serye, oubyen diskisyon serye pou vwar. Lefe ki sa de dimoun, in fer en krim Sesel, si napa posibilite pou fer en lesanz - ou pa'n reponn sa kestyon. Nou ti a kontan konnen akoz ki sa pa'n ganny fer.

E mon trwazyenm kestyon Mr Speaker, si ou permet mwan pou demande, akoz apre tou mon en Manm Lasanble, mon pa konnen si mon annan drwa demann kestyon dan Lasanble. Akoz, akoz ki de dimoun ki'n fer en krim Sesel, pou sa kalite krim nenport ki Seselwa ti pou dan kaso ozordi.

Ki'n fer en krim Sesel, i zis ganny deporte ganny met lo avyon, e zot lib, kot zot ale. Par deryer i annan Seselwa ki'n perdi zot travay, ki ti pe travay dan sa bann biro desanz, ki'n perdi zot louvraz.

So eski sa pou Minis, eski Minis koman Minis pou *Internal Affairs* ki sa pou ou i reprezant, lazistis dan sa zafer? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon pa la pou reponn kestyon dan plas Minis. Selman mwan mon enterese pou vwar ki kestyon, i al dan bon direksyon. E ki *Leader* Lopozisyon i fer son travay demann kestyon parey nou konpran i devret fer. Premye lo kestyon *statement* Prezidan.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

Point of order.

(Interruption)

MR SPEAKER

Arete!

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab mon pe koze. Mon pe koze ou reste trankil. *Ok*. Lo kestyon, lo *statement* lo Prezidan nou'n pas lo la ankor enn fwa Minis i kapab klarifye si i le. Lo dezyenm kestyon lo si, i annan loportinite pou negosye en keksoz an relasyon avek sa ka.

Mon krwar i en kestyon valab, lo trwazyenm kestyon ki Seselwa i fer krim i ganny pini. Mon krwar nou'n pas lo la.

Minis ou lib, pou adres sa 3 pwen, pou klarifye si oule.

MINISTER EROL FONSEKA

Mr Speaker, mon krwar sa bann larepons ki mon'n donner, in eksplik klerman, mannyer demokrasi i travay dan sa pei. *Ok?* Nou problemn ki nou pe gannyen ozordi, i nou *still* pa ankor konpran, pei in sanze *ok?* Nou bezwen swiv - Gouvernman pa kapab anvoy son gro zepol dan tou keksoz.

E parey mon pe dir, nou pe travers dan sa transformasyon. Mon konnen i difisil, i difisil pou en kantite dimoun konpran ki en Prezidan i pa la pour - i pa en labar ki met son ledwa dan tou keksoz. Non!

Ok i kapab koz lo en, en size *refer* to en size. Me selman sa bann lenstityon, ki ansarz sa bann bout. ACCS menm zafer, ACCS i pa pou enterfer ladan. Akoz zot, zot kapab *prosecute*. *Public Prosecutor* i parey. *Commissioner of Police* loperasyon i parey. E nou bezwen, komans *trust* sa bann lenstityon.

E sa mon pli gran problemn ozordi. Mon pe vwar i mank *trust* par serten dimoun pran bann lenstityon, ki nou'n met la an plas pou fer zot

louvraz. Les zot travay. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon pa pe pran kestyon ankor, nou'n ariv a lafen.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Nou pa pe pran kestyon, ou'n ganny ou sans demann en kestyon, ou'n demande in ganny reponn. Onorab Ernesta - Onorab Ernesta ou pa pe ganny laparol. Se tou.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Non. *Matter of privilege*, wi Onorab.

(Interruption)

MR SPEAKER

Ale, *Order!* Wi *matter of privilege?*

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker, mon apresye ki ou'n donn mwan laparol pou en *matter of privilege*. Nou *Standing Orders* in *design* pour ki sa Lasanble i kapab fonksyonn koman en Lasanble, e ki Manm i kapab fer son travay. Nou respe ou Lotorite koman Speaker. Me mon

bezwen dir ou Mr Speaker, ler mon regard - ou pe koz Konstitisyon, be konstitisyonnelman ou Lotorite pe debord nou Konstitisyon!

MR SPEAKER

Wi. Ki pwen - ki ou *matter of privilege*?

HON SEBASTIEN PILLAY

Premyerman.

MR SPEAKER

Ki *matter of privilege*?

HON SEBASTIEN PILLAY

En Manm i lev son lanmen, pou demann en *matter of privilege*. Be ou pa kapab antisip son *matter of privilege*. Ou donn li son sans pou li koze, apre ou a fer ou desizyon.

Dezyenmman, dezyenmman Lepep Seselwa antye in vwar. Nou fer en sesyon kestyon, ou ki pou *paraphrase* kestyon pou Minis. Ou ki poudir ek Minis si pou reponn. Be Minis i annan son drwa li. Si i anvi reponn, pa anvi reponn Lepep i a ziz li.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

So mon ti a kontan demann ou.

MR SPEAKER

Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi be les mwan, fini Mr Speaker. Mon kestyon, si pou la ziska 10er -

MR SPEAKER

Onorab, Onorab Pillay. Mon ava envit ou, mon ava envit ou pou pran tou sa bann pwen ki ou'n dir, ekri *Standing Orders Committee*, demann zot pou met dan *Standing Orders*, e apre mon a swiv. Pou lemoman aret dir mwan ki mannyer pou fer. Mersi.

(APPLAUSE)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pa pe dir ou ki mannyer ou pou fer ou louvraz, mwan. Me si ou pa konn fer li, mon a ed ou fer li!

MR SPEAKER

Mersi.

(Interruption)

MR SPEAKER

Silans.

HON SEBASTIEN PILLAY

Si en Minis pa konn Konstitisyon dan Lasanble?

MR SPEAKER

Minis Fonseka.

HON SEBASTIEN PILLAY

Minis pa konn Konstitisyon?

MR SPEAKER

Onorab Pillay silvouple. Silvouple nou'n terminen. *Minister* mon a remersi ou pou ou partisipasyon, e mon a swet ou bon depar. Mersi. Nou ava apel pou en poz *sanitizing*.

(technical break)

MR SPEAKER

Bonzour e byenveni Minis Peggy Vidot. Minis pou Lasante e dan delegasyon Minis mon swet labyenveni osi Dr Danny Louange *CEO Health Care Agency*, Dr Meggy Louange, *Acting Public Health Commissioner* e Dr Conrad Shamlaye *Chairperson Public Health Authority Board*. Mersi. Nou la pou pran kestyon Onorab Rosie Bistoquet. Onorab ou kestyon.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou bann Onorab, bonzour Minis Dokter Shamlaye, Dokter Louange avek Dokter Louange.

Minis, vi ki lemonn pe komans fer fas avek en nouvo maladi koze par en viris apele lavaryol zako, ouswa *monkey pox*, eski Minis i kapab eksplik Lasanble:

1) Siny ek sentonm sa nouvo maladi. Ki plan ou Minister pou fer sir ki sa viris i ganny met anba kontrol an ka sa maladi i ariv Sesel? E trwazyenm.

Ki nouvo mezir ou prekosyon nesese ki manm piblik i devret met an aplikasyon pou evit lenfeksyon dan kominote? Mersi Minis.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis ou repons.

MINISTER PEGGY VIDOT

Bonzour Mr Speaker, Mr Speaker *Leader* Lopozisyon, *Leader Zafer* Gouvernman, Manm Lasanble Nasyonal, telespektater, bonzour. Mr Speaker, mon ti a kontan pou komanse dir ki sa maladi, i ankor pe evolye e ki alor sa ki mwan avek mon tim poudir bomaten, se sa ki Lasyans an se moman i konnen lo sa maladi. Lavaryol zako, parey sa maladi i ganny nonmen, ti aparet a premye fwa dan imen, dan bann komansman lannen 1970. E i andemik dan serten pei, dan kontinan Lafrik.

In annan dan lefase, enn de ka ki'n ganny raporte, dan serten pei kot sa pei pa andemik. Me lamazorite sa bann ka, ti lye avek en voyaz ki dimoun ti'n fer dan bann pei kot sa maladi i andemik. Bann ka resaman, ki *L'OMS* pe raporte, sirtou depi Me sa lannen, i aprosan 4300. Sa i enkli bann ka ki dan pei andemik *as well*.

I osi dan plizyer pei, kot napa okenn lyen avek voyaz, parmi sa bann group dimoun ki pe raporte avek sa maladi. Sa i fer ki sa *outbreak* ki pe ganny koz e lo la, ozordi i diferan avek bann oparavan, e pe afekte bokou plis, dimoun dan lemond.

An se moman i annan aprosan 30 pei, lamazorite dan Lerop ki pe raport lo sa bann ka. 99poursan dimoun ki pe ganny afekte ek sa maladi, i bann zonn.

An se moman, rezon akoz sa maladi, i pli komen dan zonn pa ankor ganny etabli par Lasyans. Transmisyon i paret i par kontak direk, e osi par kontak entim.

Onorab in demann sentonm ek siny lavaryol zako. Mr Speaker sa i enkli, lafyev latet fermal, souvan sever, douler dan misk, dan ledon, dan leren, mank lenerzi, glann anba likou, anba lebra, e dan

lazzanm. Lagratel ki paret plis lo figir, dan lanmen anba plak lipye. E lagratel i aparet koman plizyer pti bouton, ki form pli tar en klosdo. E lakantite klosdo i varye dan diferan dimoun.

Klosdo apre i pete, i reste bann lakok ki sek, e evantyeleman sa lakok i tonbe. Sa lagratel i osi kapab, vin koman ptipti ilser dan labous, dan parti prive, an menm tan dan lizye. I kapab pran 5-21 zour ant kontak avek en maladi, en dimoun ki ganny sa maladi avan ler sentonm i aparet dan sa dimoun ki'n vin en kontak. E alor sa *incubation period* parey nou dir, i ase long.

Manifestasyon lenfeksyon, i normalman komans avek lafyev e douler, avan ki lagratel i aparet. Sa peryod i kapab pran 1-5 zour. En dimoun i reste enfektye depi ki'n ganny sentonm. Vedir dek ki'n komans ganny sentonm i komans enfekte. E ziske ler tou sa boubou lo li in sek, e nouvo lapo i formen. Normalman sa i pran aprosan 2 a 4 semenn.

Dan dimoun ki son sentonm, i ki son sistenm iminite i pli fay - dan zanfan, sentonm i kapab vin pli serye e maladi i kapab vin pli sever. E manifeste koman plis lagratel, koman lemoni, koman

lenfeksyon dan lizye, ki kapab osi andomaz zot lizye an permanans.

Dan bann pei kot lavaryol zako i andemik, to mortalite i ganny dir i ant 3-6 pousan. Me depi, a bann ka pe ganny ka pe ganny raporte dan bann lezot pei, to mortalite i bokou pli ba ki dan bann pei andemik. Lafason ki lenfeksyon i transmet i atraver, kontak direk pros e entim avek dimoun ki annan sa maladi.

Savedir kontak lapo ek lapo, kontak labous ek labous, labous ek lapo, tousala i kapab koz maladi pou ganny transmet. I osi posib ki lenz ki'n ganny kontak avek sirtou sa lagratel, ou sinon sa bann *fluid* ki sa lagratel i sorti ladan, ouswa lobze i kapab, transmet sa maladi osi.

Ki Minister pe fer pou fer sir ki sa viris i ganny met anba kontrol, si zanmen i ariv isi? Mr Speaker, nou koman en servis lasante piblik, nou pa esper maladi ariv Sesel avan nou fer plan.

Annefe nou annan en plan, ki nou apel *Integrated Disease Surveillance Response* ki kouver, tou maladi enfeksyez. E lezot menas, anver lasante piblik, e ki nou revize e met azour konstaman zot plan aksyon e loperasyon mannyel.

Nou lo alert e swiv, sityasyon enternasyonal.

E nou form par osi bann rezo sirveyans atraver *L'OMS*, atraver *Africa CDC*, e Komisyon Losean Endyen. Ki mezir ki nou annan an se moman? Nou bann mezir i *comme* swivan;

Nou pe travay tre pros avek nou bann partner, sirtou avek *L'OMS* pou nouvo gidans, en lenformasyon azour.

L'OMS i konstaman pe tir bann gidans e fer bann diferan, *webinar* kot nou partisipe, nou konnen ki pe pase lo nivo global. E nou swiv tou bann gidans ki ganny *updated*, kekfwa tou le semenn or tou le de zour depan letan, lenformasyon i vin azour.

Nou Komite Sirveyans, maladi i zwenn regilyerman pou devlope, e pour propoz aksyon ki nou bezwen pran lo pei, aksyon ki nesaser. Okenn dimoun ki montre sentonm sa maladi, pou ganny teste. Si i pozitiv i pou ganny met an izolasyon.

Kote sa bann izolasyon pou ete, i pou depan lo severite sa maladi i sa dimoun. Izolasyon dan lakour i apropiye normalman. Me tou kontak pou ganny sirveye pandan sa *incubation period*, ki dir 21 zour. E apre ki sa ki pasyan in an kontak avek sa pasyan.

Nou'n anvoy alert dan nou bann fasilite lasante avek gidans, kan mannyer zot pou rekonnèt sa maladi, ki aksyon ki zot bezwen pran imedyatman. Dek ki zot vwar en dimoun, ki kapab annan en siny sa maladi.

Laboratwar Lasante Piblik i ekspekte resevwar bann tes pou konfirm sa lavaryol zako, si zanmen nou ganny ka. E la mon ti a kontan dir, poudir laboratwar i annan tou sa ki nesese, pou zot kapab fer sa tes pour deside si sa dimoun i pozitiv ou non.

Me nou pe atann bann tes ki, test kit ki kapab arive, si non sa semenn, ou pli tar semenn prosenn. Mon ti a kontan dir ki sa bann tes kit pa fasil i pa tro fasil pou nou gannnen. Akoz, i napa en kantite dan pei. Lefe ki sa maladi i fek vin propaz pli bokou. E alor tou pei pe sey gannnen.

Me nou, dimoun ki fourni nou latizann, i paret zot pou nou en pe, anvoy nou en pe sa semenn. Formasyon pou bann travayer, diferan kad travayer lasante, pou rekonnèt sa maladi, e ki mannyer pou pran sarz bann pasyan, i an mars. Nou'n komans fer formasyon pou diferan group.

Gidans in ganny devlope, baze lo leksperyans lezot pei. E

baze lo gidans ki *L'OMS* i donn ou. Nou annan sifizaman lekipman, proteksyon personel, ki nou travayer lasante pou bezwen servi. Nou'n idantifye en *ward* dan *Family Hospital* kot nou pou tret bann ka ki sever.

Si nesese, nou reouver Lopital *Coastguard* pou tret bann dimoun ki mwen sever. Me ki bezwen ganny ladmisyon, nou annan sifizaman latizann ki esansyel pou nou tret sentonm, e konplikasyon sa maladi.

Gidans pe ganny devlope pou manm piblik e byento nou ava komans bann, program ledikasyon dan diferan group. Nou bann operater 141, in deza ganny enformen zot in ganny met azour pou zot kapab reponn nenport ki kestasyon ki lo lavaryol zako, ki piblik i annan e ki telefonn zot lo la.

Minister Lasante i bezwen partisipasyon lezot sekter, lezot dimoun pou nou kapab prevant sa maladi. Nou annan plan pou anmenn formasyon, dan tou diferan group. E sirtou dan lendistri touris, e nou bann gidans - koman mon dir - i ganny adapte an mezir ki nou ganny nouvo lenformasyon ki sorti kot nou bann diferan partner.

Ki nouvo mezir nou bezwen? Mr Speaker, mezir ki deza an plas e ki'n servi nou byen pandan letan *COVID*, e bann bon labitid lasante ki Lepep in deza komans devlope, i reste apropiye pou fer fas avek lavaryol zako.

Vaksen lavaryol ki ti donnen, i pou donn serten proteksyon kont sa maladi. Sesel tou dimoun ki'n ne avan 1980 ti ganny vaksen lavaryol.

Me dimoun, ki'n ne apre i pa ti gannyen, aköz lavaryol ti ganny deklare koman in ganny eliminen. Pou lemoman vaksen pou la mas i pa rekomande i pa en stratezi ki nou pe regarde. E *WHO* pa pe rekomande ki sa i ganny fer. Alor bann mezir e aksyon, ki nou vwar nou bezwen demann dimoun pou fer, se reste vizilan. Raport sentonm pou maladi o pli vit posib.

Gard sa labitid pou lav lanmen, pou *sanitize* lanmen regilyerman parey nou ti fe dan letan *COVID*. Gard labitid, evit kontak pros avek dimoun avek lezot, e sirtou si en dimoun i annan okenn sentonm.

Evit kontak seksyel avek dimoun ki kapab, annan sentonm. Obzerv gidans pou respekte izolasyon kan sa i neserer. Nou osi pe devlop gidans pou bann landrwa

travay, nou pe travay ek sa bann group koumsa zot konnen egzaktman ki sa ki fodre fer. Sirtou dan Letablisman Touristik, kot serten mezir pli sever i bezwen ganny met an plas.

Parey kan travayer i, pe netway en lasanm ki mannyer ki keksoz ki zot merit fer, ki mannyer zot toultan bezwen pe gard sa bann proteksyon personnel, ki nou dir zot merit annan parey mask, legan.

E gidans spesifik lo, izolasyon i osi an preparasyon, i osi pe ganny dir avek dimoun k i ava annan okenn sentonm.

Mr Speaker, mon krwar sa i anmenn mwan lafen, repons ki mon ti ava kontan donn Onorab pou sa kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis nou a pran detrwa kestyon siplemanter komansman par loter kestyon premye. Kot nou annan letan. Onorab Bistoquet ou annan siplemanter?

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker, mersi Minis pou sa larepons byen detaye. Mon ti annan en kestyon baze lo ou plan, eski Minis i annan en nide, ouswa Minister i annan an en nide ki resours adisyonnèl an plis.

Par egzanp resours imen, materyo medikal, larzan ki Minister Lasante pe prevwar an ka i annan en lepidemi lavaryol zako Sesel? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Minis ou repons.

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Onorab pou sa kestyon. Mr Speaker pou lemoman la, parey mon'n dir, nou annan an plas bann keksoz ki nou bezwen pou nou kapab mont en repoz pou sa maladi, si i ariv Sesel. I en maladi ki, si oule mwen grav ki *COVID*. E nou pa ekspekte menm bann ka ki kapab annan konplikasyon, ki pou vin osi serye parey nou'n vwar.

Me toultan, parey anvi ki maladi, pe evolye i posib ki keksoz i ava al pli mal. E anmezir sa i fer, nou pou bezwen revwar nou resours ki nou annan a nou dispozisyon. E fer demann.

Me pour lemoman i nou sa ki nou'n fer dan Minister Lasante, se nou vwar poudir nou pou kapab *handle* bann ka par egzanp ki pou bezwen ganny ladmisyon. E nou pou kapab fer bann keksoz ki nou bezwen fer pou ledikasyon piblik.

Me i pa zis ou tousel, me nou pe demann si oule popilasyon antye pou pran serten responsabilite, e diferan group pou ed nou pou fer sa brann lenformasyon pase. Me toultan resours pou lasante, i pa sifi akoz ou pa konnen demen ki mannyer, en ka i evolye. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. mon annan Onorab Samynadin ou siplemanter.

HON KELLY SAMYNADIN

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis avek ou delegasyon, e tou dimoun a lekout. Minis tout a konsideran bann diferan siny e sentonm *monkey pox*, mon ti a kontan konnen ki provizyon ki Minister Lasante pe fer an partenarya ek Minister ledikasyon?

Pou asire ki nou bann zanfan pa kontrakte, oubyen propaz sa maladi dan bann lenstitisyon skoler, an ka i annan en *outbreak*.

E sa i an term deplwayman resours, li menm e ledikasyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis?

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Onorab pou kestyon. Wi i enportan, ki nou fer plis ledikasyon avek zanfan sirtou, akòz parey mon dir maladi i propaz par kontak direk. E i pa fasil pou anpes zanfan anmaye, atrape.

E parey nou'n travay avek Minister Lasante dan letan COVID, nou annan en group travayer lasante, ki travay ansanm avek Minister Ledikasyon - en komite ki toultan revwar.

Alor nou pe travay ek sa komite pou nou fer sir ki tou lenformasyon i ganny donnen e ki mannyer nou pe fer.

Me sa ki pli enportan, pou anpese se ki nou pe dir dek ki dimoun i annan sentonm nou tir li an sirkilasyon. Alor dek ki en zanfan pou annan sentonm i pou ganny izole. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis ek ou lekip. Bonzour spesyal zabitan Mont Fleuri ek tou mon bann koleg Onorab. Minis pou lenformasyon piblik, si ou kapab dir nou, ki laz dimoun ki pli vilnerab pou atrap sa maladi? E ki lavites sa viris i kapab replike? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Onorab. Mon pa'n konpran ou dernyen bout ki lavites sa viris i kapab...?

HON MICHEL ROUCOU

(Off-Mic)

MINISTER PEGGY VIDOT

...kapab sirkile? *Ok.* Wi parey mon'n dir, viris i pou sirkile si i annan kontak. Alor dek ki en dimoun i ganny en, i komans ganny sentonm i kapab vin enfeksye.

Vites ki viris pour sirkile, se sa - i pou baze lo vites ki nou tir sa dimoun an sirkilasyon e nou izol li. Si nou pa tir ki i kontinyen, marse, i kontinyen ganny kontak ek diferan dimoun, i pou sirkil vit. E alor sa vites, i pou vremen baze lo fason ki nou tir li an sirkilasyon.

MR SPEAKER

Son premye kestyon ti lo laz, si i annan en laz ki pli siseptib.

MINISTER PEGGY VIDOT

An se moman sa ki nou pe vwar parey mon'n dir se ki dan pei kot in annan i plito bann adilt, zonn ki pe ganny plis sa bann maladi. Me nou osi konnen

poudir zanfan, i osi kapab gannye e dimoun ki annan okenn defayans, dan zot sistenm iminite i pli vilnerab. Sa ki nou pe vwar an se moman.

MR SPEAKER

Mersi Minis Onorab Aglae keston.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonzour Minis, ek *panel* Dokter. Minis etandonnen, ki sa viris li menm i annan en listwar. Mon ti a kontan petet, demann ou ki bann, prosedir an plas kot i konsern avek Lazans Biosekirite. An vi ki sa viris osi i kapab ganny *carry by* zannimo.

Pou fer ki bann nou sistenm *border control* i kapab detekte okenn, bann lenstans ki sirtou kot sorti lo kontinan. Pou zot anpese ki sa viris i kontinyen propaze.

Dezyenm, se eski i annan en lantant la, konversasyon anvi ki osi *WHO* pe fer serten travay, pour ede pou *mitigate* serten sityasyon, sa viris li menm.

E ki nou pa swete baze lo bann *expert* ki pa pou vin en pandemik parey *COVID*. Me eski i annan serten sipor adisyonnèl, ki Sesel i kapab

benefisye osi, pou kapab osi pou kapab anpese ki i annan en gran propagasyon sa viris ki kapab antre Sesel. Atraver sirtou nou bann touris. Mersi.

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Onorab. Mr Speaker mon ava komans reponn sa keston apre mon a demann en dimoun dan *Public Health* pou koz enn pti pe plis lo sa laspe, *biodiversity* kote ou pe anpes osi maladi pas depi zannimo avek imen lo kote *One Health* ki nou pe partisip ladan. E ki i enportan pou nou anpes sa kalite transmisyon zannimo - kot maladi i sorti kot zannimo pou vin kot imen. Ou si non sorti kot imen pou al dan zannimo.

Me pou lemoman, i annan keksoz wi nou pe partisip dan diferan laspe, diferan diskisyon, lo la. E i en travay ki nou pe fer avek lezot sekter dan pei. E lo nivo rezyonal an menm tan ki global.

Kan mannyer - ou pe dir mwan si nou pe, ki keksoz konmsi ki nou pe met an plas, pou anpes sa maladi ariv isi? An se moman parey bann gidans, ki annan globalman, i pe dir nou pa merit annan okenn restriksyon lo voyaz, *any* dimoun ki antre dan okenn pei.

Me ki kantmenm nou sirveye, kot dimoun pe antre e ki dimoun i konnen poudir si zot annan okenn siny, okenn sentonm ki zot raporte vitman. E pour sa rezon ki nou'n komans travay pli vit avek kote kot touris, kot bann letablisman pou zot konnen ki mannyer pou fer sa sirveyans.

Me pour lemoman, restriksyon lo dimoun antre dan pei, i pa en stratezi ki pe ganny rekomande. E i pa en stratezi ki nou pe swiv. Mr Speaker si mon demann Dokter Louange, ou si non Dokter Shamlaye pou reponn sa bout lo *One Health* silvouple.

MR SPEAKER

Wi. Silvouple wi Dokter Louange, Dokter Shamlaye lekel ki pou reponn? Dokter Louange. *Go ahead.*

AG PUBLIC HEALTH COMMISSION DR MEGGY LOUANGE

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Onorab. I korek parey Onorab Aglae in dir, poudir sa maladi lavaryol zako i en maladi ki aparet dan bann zannimo - dan bann pei andemik.

E sa bann zannimo ki sa maladi i aparet ladan, se bann zannimo parey bann *squirrel*, bann *rodents*.

Isi Sesel *Public Health Authority* li i parti son manda se byensir pou vey lasante piblik. Me i pa travay li tousel. Dan Sesel osi i annan *Biosecurity* ki li i zis donn lanmen sirvey bann zannimo.

Mon pa pou koz lo *behalf of Biosecurity*, bann mezir ki zot annan an plas, pou zot vreman kontrole ki mannyer zannimo i antre dan pei.

Zot annan akoz zannimo i ganny met an karantenn. E nou napa sa kantite zannimo, ki antre. Me nou annan sa platform, ki nou apel *One Health*. Akoz nou rekonnnet poudir bokou bann maladi ki propaze, menm parey *COVID*, i bann maladi ki komans dan bann zannimo.

So nou annan sa travay ki bezwen fer avek *Biosecurity*, pou nou kapab donn lanmen sirveye. Me selman pou lemoman, avek sa nouvo lepidemi, son tranzisyon i pa zannimo a zonn. Me i *l'homme* pour *l'homme*. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab si i annan en pwen ki pa'n reponn, ou kapab adrese. Me mon bezwen *move on*, wi.

HON EGBERT AGLAE

Mr Speaker Mersi. Mon krwar i en size enportan. Enn pti klarifikasyon, Minis mon pa'n koz lo restriksyon me plito deteksyon. An vi ki sa viris li menm son bann sentonm parey COVID menm e lezot maladi lafyev, douler. E i annan en konsern la deor, se ki par egzant, si ou pa'n ariv lo sa staz, parey pou vizib, pou ou ganny sa bann. E i annan viziter ki pou antre byensir zot in byen kanmoufle.

So sa bann mezir deteksyon parey ki parey, petet ki'n i annan bann *worry* la deor. Menm bann eksper nasyonal zot pe dir ou sa, sa ki zot pe vyol okenn drwa, okenn endividi pou fer en pti pe *screening* pli aprofondi. Mersi.

MR SPEAKER

Minis ou annan en klarifikasyon?

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Mr Speaker, Dr Louange i ava reponn sa bout. Meggy.

MR SPEAKER

Dr Louange wi.

**AG PUBLIC HEALTH
COMMISSION DR MEGGY
LOUANGE**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Byensir sa maladi la

konmela i pe reponn repann Lerop. E parey *Minister* in dir, sa maladi ou atrape letan ou annan sentonm. E letan ou annan sentonm, nou pe sirtou koz letan ou annan bann vezikil lo ou, ki pe koule.

Sa maladi i kapab vin ek enn pti pe i kapab donn ou en pe lafyev, i kapab, ou kapab *spread* li *by* kontak tre pros atraver gout. Savedir si ou pe anbrase, ou pe anbras en dimoun kontak tre, tre, tre pros.

Son *incubation period*, i 21 zour. En dimoun ki annan boubou lo li nou pa pe tro vwayaze. So si en dimoun pe antre isi avek sa maladi, i pou antre letan i napa sentonm i pou ganny sentonm isi. Pou en dimoun ganny sa maladi avek li ou bezwen pe anbras li, ou pe *hug* li, oubyen in vreman annan en kantite boubou son dra i sal en dimoun pe sanz sa dra.

So pou nou fer keksoz pli aprofondi, i enn pti pe pa realistik. Sanmenm sa ki nou bezwen annan sa sirveyans, partou. Me an menm tan, i annan sa responsabilite endividyel akoz nou konnen poudir i annan en eleman kontak entim.

Savedir avek ou *partner* ou bezwen gete avek ki ou annan sa kontak entim. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran dernyen kestyon. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Bonzour Mr Speaker e bonzour Minis ek ou delegasyon nou annan 3 Dokter la. Minis eski ziska la, zot fer okenn lenvestigasyon lo okenn ka sispe *monkey pox* Sesel?

Eski in annan lenvestigasyon pou sa? E prezan, prenon kont ki en pe parey son sistenm mannyer mon pe konpran zot i mars parey. Kontak fizik, *somehow* i propaz li. E nou konnen nou'n deza ganny serten leksperyans avek *COVID* ki mannyer pou fer. So sa i *ok*.

Me prenon kont, parey *COVID* sa dimoun ki ganny sa maladi pou bezwen al kot li, eski ou Minister lo en pwennvi Gouvernman, zot in koz avek Gouvernman pou prepare, evantyalite ki lenpak ki sa i kapab annan lo bann biznes? Ki si i vini, e ki mannyer zot pou *deal* avek sa sityasyon aköz mon pe ekout Dokter Louange byen, si en dimoun i a ganny sa i pa pou kapab, al dan travay. I pou bezwen al kot li.

E i pou bezwen al kot li pou en bon peryod letan, e li son problem se ki pou vizib sa

bann, sa bann keksoz lo sa dimoun konparab avek *COVID*. So eski i annan sa diskisyon la an se moman ki pe *go on* avek Gouvernman lo nivo *Cabinet*, pou vwar si zot pe prepare antisipe ki lenpak sa i kapab annan lo bann biznes?

Mon swete ki i napa, me si i annan ki Gouvernman pou fer? Eski i annan sa travay ki pe ganny fer pou lemoman, an preparasyon antisipasyon avek sa?

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Onorab pou kestyon. Mr Speaker, eski nou'n annan ki nou'n vin en, nou'n sispekte i posib, i kapab en lavaryol zako? Wi nou'n annan ka ki'n nou'n vwar ki in annan sa bann lagratel lo en dimoun. E nou'n pran aksyon pou izol li ziska ki tou son lagratel i pase. E ki'n ganny nouvo lapo ki'n formen. E nou'n fer - pran tes ki nou'n anvoy Sidafrik. An vi ki nou pa ankor fer, kapab fer sa tes isi. E nou ekspekte ki nou ava ganny rezilta byento kekwfa sa semenn.

Nou annan osi en ka, ki nou'n ganny nou'n vwar yer ki annan sa kalite lagratel. Me en ka ki en sispe, aköz i annan

lagratel. Me ler ou pe regard son *history*, i napa okenn kontak. I pa'n vwayaze.

Me sa ki nou'n vwar i posib in annan kontak avek laveret ki son sentonm i kantmenm ase pre, ase raprose.

E a lor anvi ki nou'n vwar, li avek lagratel nou pe pran menm kalite. Nou fer menm kalite *alert*, nou pe izol li, nou pe fer tes, pran *sample* pou fer tes. E ki nou pe ziske ler nou konfirm li lot fason, nou pou gard li koman en sispe lavaryol zako.

So pour sa lo kote Minister nou pe dir nou pe fer. Eski Gouvernman pe fer diskisyon o ki mannyer nou pou reazir si konmela lavaryol zako i vin en, i ganny en gran *outbreak* isi?

Nou espere ki nou pa pou ariv lo sa staz, akoz menm kote dan pei kot i annan transmisyon kantmenm i pa bokou ka.

Me pour lemoman Minister Lasante, pe met annord tou bann plan ki nou, nou annan ki nou pe anmenn kot *Cabinet* pou diskite. Sa i en posibilite.

Cabinet in ganny averti i, ki sa i en problem ki'n ganny sorti dan lemond e nou pe fer fas avek. Me nou pa ankor ziska prezan annan en si oule en plan ki viz lo kote, biznes, lo

kote ki Gouvernman pe fer, pou fer lo la. Me selman i en travay ki'n komanse. *Work in progress*, lo kote Minister Lasante pou anmenn kot *Cabinet* - wi.

MR SPEAKER

Nou a terminen silvouple. Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Minis pou ou larepons. *Minister* an relasyon avek sa bann tes ki nou bezwen fer, pour sa maladi. Eski i posib, pour Sesel annan kapasite pou fer sa bann tes isi menm, pour ki nou pa ava bezwen *rely* lo en laboratwar referans, akoz vi ki lakantite touris ki nou gannyen.

Lakantite touris ki nou gannyen, e Seselwa osi i *travel*. So eski i posib pou nou kapab ganny kapasite pou nou kapab fer sa bann tes, isi menm san *rely* lo la?

E prenon kont sa ka sispe ki ou'n dir mwan, sa rezilta nou pe espere sorti Sidafrik. Mersi Minis pou donn nou sa lenformasyon. Eski nou'n, Minister Lasante, in fini etabli otour sa dimoun son bann baz kontak?

E ki an se moman bann prekasyon ki zot in pran i fer ki zot in fini minimiz tou bann risk, ki ti pou kapab annan si ti

annan kontak avek lezot dimoun? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Minis. Repons silvouple.

MINISTER PEGGY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab pli boner dan mon repons mon dir, nou laboratwar piblik i annan abilite, konesans masin, tou sa ki bezwen pou nou kapab fer sa tes isi. E sa ki nou manke sete sa bann *test kits* ki i pa tro fasil pou gannyen, me nou'n fini *order*.

E nou ganny dir poudir, i pou fer arive byento. Nou pa ankor ganny en *delivery date*. Me selman nou an kontak. I enn bann premye keksoz ki nou'n fer, pou fer sir ki nou annan sa abilite pou nou teste.

Selman malgre nou teste, nou ganny en rezilta, an vi ki an demann *L'OMS* se ki sa bann test i ganny konfirman par en laboratwar referans, nou pou bezwen kontinyen anvoy Sidafrik kot nou laboratwar pou *confirm* nou rezilta.

Me selman wi lo Sesel nou annan e byento, dek ki nou ganny *test kits* nou pou kapab komans fer sa bann tes isi. Akoz i enn bann premye keksoz, *knowing* ki *test kits* i pa tro fasil, i pa tro disponib dan lemonn

antye, nou'n fer sir ki nou demann in al ase vit.

Bann ka sispe - wi, nou'n met an aksyon nou plan pou fer bir ki tou dimoun ki kontak i ganny swiv. E nou panse ziska prezan, sa ki nou pe fer i apropriye. I sa ki tou pei i demann fer. Sa ki nou bann gidans *L'OMS* i demande pou fer.

Alor nou napa okenn rezon pou panse poudir, i pa pou marse. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a termin la avek kestyon e avek partisipasyon *panel*. Mersi Minis e mersi ou delegasyon pour zot prezans. E mon swet zot bon kouraz, e bonn kontinyasyon. Mersi.

(MINISTER VIDOT AND HER DELEGATION WERE EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

Mon pou prezan adres, pwen Onorab Pillay lo *Order of Business in the Assembly*. Premyerman les mwan repete ki Speaker i annan lotorite zeneral, pour administre Lasanble. E i kapab i fer serten desizyon.

Biznes dan *Order Paper*, ki Lasanble i pran i ganny decide par *Assembly Business Committee*. E bann *item* ki lo *Order Paper* in pase dan *Assembly Committee*, nou'n met li dan *Order of Business* pou ozordi. Sel desizyon ki mon'n fer, se sanz lord.

Olye annan kestyon bomaten, pou konvenyans delegasyon Minister Finans, mon'n met sa prezantasyon lo Fon Pansyon bomaten. Pou permet zot fer lezot keksoz apre midi ki zot bezwen fer.

So sa in ganny fer. E i vre *Standing Order* i dir "*The Speaker shall, as far as is practicable, consult with the Leader of the Opposition and Leader of Government Business or their designated representatives, in matters concerning the order of Business of the Assembly*"

Me selman, aköz nou ti'n deza dakor lo sa bann item, lo *Order Paper*. Mon pa'n santi li neseler fer lot miting, oubyen konsilte zot pou mwan zis sanz lord.

Lo kestyon Mosyon. Kan en Mosyon i neseler mon a diriz, Lasanble lo Lartik 97 ki di,.

"*Any of these orders*" - e sa i fer referans avek *Standing Orders*. "*Any of these Orders*

may, with the leave of the Speaker, be suspended by the Assembly wholly or in part, for a specified purpose upon motion made by a Member."

Ou bezwen Mosyon ler en lot Manm, pe sanz *order of Business* sa i pa aplik zis pou sanz *timing* lo *Order Paper* dan mon Lotorite. Onorab Pillay mon desizyon i final. Mersi nou ava pran poz la. E nou a rezwenn 10er45. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Madanm raporter ou ava apel delegasyon Fon Pansyon ek Minister Finans silvouple. Bon, bonzour e byenveni delegasyon Minister Finans e Fon Pansyon ki avek nou ozordi.

E mon annan Mr Patrick Payet Sekreter Deta dan Minister Finans, Mrs Nisreen Abdul Majid - *CEO Seychelles Pension Fund*, Mr Jeffrey Moses - *Head of Benefit Seychelles Pension Fund* e Ms Theresette Marie *Investment Manager Seychelles Pension Fund*.

Chairman Board Fon Pansyon Mr Marc Hoareau pa dan pei, kantmenm nou ti ava kontan ganny li, mon decide nou a prosede san li pou pa met plis retar avek sa biznes. Swivan Mosyon aprouve par

Lasanble, nou'n envit sa delegasyon pou fer prezantasyon lo Fon Pansyon afen ki bann Manm i a ganny plis lenformasyon pou konsider deba lo Mosyon, ki annan lo *Order Paper*.

Alor avek sa mon ava envit delegasyon Mr Payet oubyen Mrs Abdul Majid - CEO pou fer prezantasyon. Zot kapab si zot oule komanse ler en lot i kapab pran. Me mannyer zot in organize. *Panel* lekel ki pou komanse? Mrs CEO *thank you*.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Bonzour Mr Speaker. Bonzour tou Manm Lasanble. Mon pou komanse avek en prezantasyon. *Ok* so nou pou komans.

MR SPEAKER

Un instant. Mon asire sa ki *Leader of Government Business* pe leve nou pa dan Staz Komite e nou bezwen pas dan Staz Komite, *is that correct?*

HON BERNARD GEORGES

Pa ti vreman sa Mr Speaker. Me ou annan rezon, nou bezwen en Mosyon pou pas dan Staz Komite, pour ki en dimoun ki *other than* en Minis i kapab adres Lasanble e donk mon fer sa Mosyon.

E pandan ki mon annan laparol mon ti a zis kontan demann ou, avek ou permisyon si *Mademoiselle* Abdul Majid i kapab ganny permisyon pou li retir son mask, aköz i difisil pou nou tann li mannyer i pe koze e fer desann en pe son *mic* pou li koz direktteman ladan i ava pli fasil. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon krwar i pa pou grav pou retir mask, i ase distanse avek tou dimoun. Ou a prezant Mosyon pou pas dan Staz Komite Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Wi Mr Speaker mon *move* ki Lasanble i pas dan Staz Komite, pou nou kapab ekout *panel* direktteman. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mosyon i a ganny segonde. Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour. Bonzour PS avek ou lekip, pou nou ganny plis lenformasyon Mr Speaker mon segonn Mosyon anmennen par Onorab Georges. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a vot lo Mosyon pou pa dan Staz Komite, Manm an

faver lev lanmen. Bon, mersi. Vot lo Mosyon pou pas dan Staz Komite 17 Manm in vot pour, 0 kont e 0 abstansyon. Alor nou a fer sa. Serzan mon ava envit ou pou met nou dan Staz Komite silvouple.

Eskiz mon pou sa enteripsyon, Madanm *CEO*. Yes *LGB*.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti a kontan zis avan ki nou komanse, e pou benefis bann dimoun ki pe swiv nou dan lakour pou fer tou dimoun konpran ki Lopozisyon in deside pou pa vin ekout sa prezantasyon ozordi, malgre ki se zot menm zot ki pe demann *quash* sa *S.I.* Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon'n remark labsans Lopozisyon e mon asire ki piblik osi in remarke. Mersi Onorab Georges pou fer sa pwen. Madanm *CEO* ou kapab posede.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Mr Speaker. Mersi tou Manm Lasanble. Nou a komans nou prezantasyon. Premyerman mon anvi komans mon prezantasyon pou eksplik

en pti pe ki mannyer Fon Pansyon i marse, son fonksyonnalite mannyer i marse.

So nou komans avek ler nou anmas kontribisyon ki an se moman la i 4poursan travayer, 5poursan anplwayer. E par sa koleksyon kontribisyon sanmenm sa ki nou gannyen pou nou pey pansyon avek. E pansyon i ganny kategorize an 2 kategori. Nou annan sa ki nou pey tou le mwan, apre nou annan sa ki nou pey li an gro sonm.

Sa i baze lo bann kalifikasyon. Parey zot kapab okouran sa bann ki ganny tou le mwan i annan sa *qualification period* dapre Lalwa Fon Pansyon.

E osi mon anvi fer remarke poudir dan sa *monthly pension* ki nou peye, nou annan diferan pansyon. Par egzanp nou annan pansyon ki nou pey pou bann retrete, nou annan pansyon ki nou pey pou bann dimoun ki envalid, nou annan pansyon ki nou pey bann vev, zanfan e osi bann dimoun ki severman, i dezabilite sever.

Bann ki nou rann antye, nou annan sa parey mon eksplike bann ki i pa kalifye pou li kapab ganny sa pansyon tou le mwan. E osi mon anvi fer resorti ki nou annan osi

kontribisyon volonter, ki sa osi nou ran an plen ler en manm i ariv 55an. E an se moman son to lentere ki nou pe peye lo la i 4poursan.

Ler nou'n fini pey sa pansyon, sa ki reste sanmenm sa ki nou servi pou nou kapab fer lenvestisman. Nou annan sa ki nou apel en *actuary*. Li i en eksper ki Fon Pansyon i angaze. Sa *actuary basically* sa dimoun i fer bann evalyasyon bann fon. Par egzanp i evalye pou bann lenstitisyon parey Lasirans, Fon Pansyon.

E dapre nou Lalwa Fon Pansyon seksyon 55, sa eksper i bezwen vini tou le 3an pou li fer sa evalyasyon.

Parey mon'n eksplike dernyen fwa ki sa *actuary* ti vini ti an 2018 e son rapor ti sorti. Zis pou mansyonnen ki sa *actuary* i en *actuary* sorti *Canada BBL World Actuaries*. E i ti ganny apwente an 2018 par sa *previous Board* ki ti la, e i ti ganny apwente atraver en *tender process*.

So ler son rapor ti sorti an 2018 i ti pas devan *Board* e *Board* ti aprouv son rapor. E son bann *findings* i ti ganny diskite atraver en *GM* ki Fon Pansyon ti fer an 2019 - prezizeman le 3 Zilyet 2019.

Dan son rapor son bann rekomandasyon ki i ti'n fer

resorti se ki, sa to kontribisyon 6poursan i pa ase pou finans pansyon a lonterm. In osi dir ki si kontribisyon i reste parey i pa sanze, in mansyonnen prozekte ki par lannen 2026, nou pou bezwen konmans retir larzan dan rezerv. E ankor si naryen pa ganny fer *by 2034* nou rezerv pou ganny *depleted*.

E osi *back then* son bann *findings* e rekomandasyon ki i ti'n fer, i ti'n rekomande ki fodre kontribisyon - tou kontribisyon i monte e i ti'n rekomann 3 poursan an faz. E *Board* in osi sa *Board*, *Board* in osi rekomande ki i met en adisyonnell 1poursan an vi ki i annan bann lenpak *COVID*. So an tou in vin 4poursan.

Dan son rapor osi *actuary* in rekomande ki laz retret i monte sorti 60an i vin 65an. E osi i ti'n rekomande pou reviz mekanizm pou lazisteman lenflasyon ki nou fer tou- le- z- an lo bann pansyon ki nou peye. E *next* evalyasyon i *due* sa lannen 2022.

Si mon kontiny lo son evalyasyon, *actuary* in fer en *assessment* baze lo sa to kontribisyon ki ti 6poursan an 2018, in fer remarke ki si sa to kontribisyon i reste parey *up to* lannen 2076.

E si mon kapab zis mansyonnen en *actuary* ler i vin

fer son evalyasyon, son evalyasyon i lonterm. Normalman i pran li *up to* 60an. E li ler in fer son *assessment* in fer, in dir poudir si nou kit sa kontribisyon 6poursan parey i ete, *by* lannen 2034 nou rezerv pou ganny *depleted* konpletman.

Parkont baze lo sa evalyasyon e bann sif a sa tan, i ti'n fer resorti ki to ideal kontribisyon i 13.1poursan a lonterm, me osi sa to i sanze sak fwa ki sa *actuary* i vin fer son *assessment* baze lo sityasyon Fon Pansyon, ekonomik, demografi i pou sanze. E a sa letan i ti 13.1poursan.

E osi in mansyonnen ki i annan en '*pay as you go rate*' ankor si naryen pa ganny fer e li sa *rate* i 17.2poursan. Savedir li sa ki ou pe gannyen, sa ki ou pe anmase i li menm li ki ou pe peye, i pou napa okenn *excess*. Nou pou napa okenn *excess* larzan pou nou fer okenn lenvestisman.

Mon pou al en pti pe lo *history* pou *contribution rates back then*. Si mon pou komans lwen depi 1991 i ti letan *Seychelles Pension Scheme* ki a sa tan to kontribisyon ti flat - ti zis R50 anplwayer. Me apre sa, sa to in sanze an '98 kot in vin R50 anplwayer e in azout

travayer ki'n vin R25 - an tou ti R75.

Sa to in ale ziska 2007 *actually*, akoz *Seychelles Pension Scheme* son Lalwa ti ganny *repealed* an 2005 kot kreasyon *Seychelles Pension Fund* ti antre e i ti pran lefe le 01 Zanvye 2006. A sa tan kontribisyon ti ankor parey ti R75 flat, setadir i R50 anplwayer, R25 travayer.

E sa in ale ziska Desanm 2007 kot ankor an 2008 ti annan bann revizyon ti vin R100, kot ti R50 travayer e R50 anplwayer, sa ti ale ziska Desanm 2010. E an 2011 *Seychelles Pension Fund* in pran sa desizyon pou sorti lo sa *flat rate Scheme* pou vin lo en *percentage based*, kot ti komans avek 1poursan tou lede anplwayer avek travayer.

E sa parey zot kapab okouran sa bann to in kontinyelman sanze dan bann lannen ki'n swiv. An 2012 in vin 3poursan total, 2012 Zanvye ziska Desanm kot in vin 1.5poursan anplwayer, 1.5poursan travayer.

E an swivan an 2014 i ti sanz ankor i ti vin 4poursan total, 2poursan travayer, 2poursan anplwayer ziska Zen 2017.

An Zilyet 2017 sa to ti sanze ankor, i ti vin an tou

5poursan kot 2poursan ti travay anplwayer e 3poursan, non, *sorry* - les mwan anplwayer e 3poursan travayer.

E an 2018 in sanz ankor in vin 5.5poursan kot 3poursan ti travayer, 2.5poursan anplwayer. E an 2019 Zanbye in sanze in vin 6poursan kot i ti 3poursan anplwayer, 3poursan travayer e sa to in reste ziska Mars 2022.

Zis pou fer resorti zot pou vwar ki bann to kontribisyon i sanze, sa i ankor dapre bann rapor e rekomandasyon *actuary*, ler *actuary* i antre tou le 3an pou li fer son *assessment*.

Zis en pe *statistics* pou mwan pas lo la, nou annan bann ratio k *actuary* osi i servi pou li mezir fon. An 2006 nou ti annan nou 8 kontribiter pou en pansyoner - 2016 *sorry*.

An 2021 sa in desann in vin 5 kontribiter pou en pansyoner e in *project* ki an 2028 i pou kontinyelman desann i pou vin 3 kontribiter pou en pansyoner. E an 2078 i pou vin 2 pou en pansyoner. E an 2078 i pou vin 2 pou en pansyoner.

Si mon pou pas en pe lo bann sif e sa bann sif nou'n pran dapre lodit. Mon pou *go back* 2018 total kontribisyon ki ti anmase a sa tan ti 351milyon

e pansyon ki nou'n peye ti 286milyon e nou ti annan nou en *surplus* 65milyon. A sa tan kontribisyon, to kontribisyon ti 5.5poursan.

An 2019 nou'n anmas nou 423milyon e pansyon ki'n ganny peye ladan ti 347milyon e sonm *surplus* ti 76milyon. In ogmante opred 2018, akoz to kontribisyon ti sanze an 2019 i ti vin 6poursan. Me ki nou vwar an 2020 nou'n anmas kontribisyon 460milyon e nou war nou'n pey pansyon 420 milyon e nou *surplus* i kontinyen desann i vin 40milyon lo menm to kontribisyon 6poursan.

An 2021 nou'n anmas nou 467milyon, nou'n pey nou 482milyon e pou la premye fwa nou vwar ki nou'n antre dan en *deficit of* 15milyon e sa i lo menm to kontribisyon. So nou'n war poudir *all along* pou sa 3an kontribisyon pa'n sanze, me nou *already* pe komans vwar lefe ki sa i annan.

Zis mon pou pas en pti pe lo sityasyon finansyer *latest* le 31 Me, nou'n anmas nou an term kontribisyon 210.7milyon. Sa i sif depi Zanbye ziska Me, e *from* sa larzan ki nou'n anmase, nou'n pey nou 237.2milyon e nou'n akimil *so far* en *deficit of* 26.5milyon. Zis pou *recap* an

2021 nou *deficit* ti 15milyon ki nou'n fini avek.

Mon pou pas prezan mwan par mwan an 2022 pou montre ki performans *so far*;

An Zanvye nou'n anmas nou 38milyon e pansyon ki nou pe peye ti'n tonm 44milyon, *already* ti annan sa *deficit* in vin 6milyon.

An Fevriye nou'n anmas nou 37.6milyon, pansyon ki nou'n peye i 48.2milyon, ankor en *deficit* ki monte e i vin 10.6milyon.

An Mars nou'n anmas nou 38.7milyon pansyon ki nou'n peye 48.9milyon e *deficit* i 7.1milyon, non, *sorry deficit* i 10.2milyon.

Avril nou'n anmas nou 39.3milyon, pansyon ki nou'n peye i 46.5milyon e *deficit* i 7.1milyon.

Avril nou pou annan sa *deficit* aköz, malgre ki to in pran lefe le 01 Avril, me son koleksyon i pou vin aköz i *due* 21 zour *the next month* an Me, sete an Me ki nou pou vwar sa amelyorasyon.

E parey mon'n montre dan sa latap mon'n montre si nou pa ti'n fer monte sa kontribisyon nou ti pou ganny nou en *deficit* 11.1milyon.

Me avek sa *revised rate* nou'n war ki nou'n anmas nou 56.4milyon me pansyon ki

nou'n peye i 49.7milyon ki fer ki nou annan en *surplus* an Me 6.7milyon. E sa *graph* parey zot vwar i *picked* byen sa bann *deficit* ki nou ti pe fer depi Zanvye ziska Avril. E parey zot kapab vwar par sa laliny oranz li i pe montre kontribisyon ki i ti par anba sa laliny ble ki nou pe montre pansyon ki nou'n peye - i pe montre sa *deficit*.

E ki mou vwar an Me nou war ki i pe *overlap* sa laliny ble ki pe montre i nou pe antre dan en pozisyon sirplis. Me selman taler mon pou eksplik zot malgre sa sirplis ki son lenpak nou pou, son *projected result by end of this year*.

Mon pou al en pti, mon pou zis montre zot en pti pe nou portfolyo kontribisyon an se moman, nou annan nou kontribisyon mandatwar apre parey mon'n eksplike nou annan volonter.

So mandatwar li i pe *consume* plis nou, li i plis reveni ki nou pe anmase an se moman. So ki kote anlwayer i reprezant 46poursan anlwaye i 46poursan parey. Volonter li an total i 8poursan. Savedir anlwayer nou pe anmas nou lo kote volonter 2poursan apepre reprezante e pour travayer i 6poursan.

Parey mon'n eksplike taler lo la, kontribisyon volonter

Manm i ganny en lentere lo la ki ganny kredite e an se moman i 4poursan. E tou-le-z-an sa lentere i ganny revize baze lo sityasyon ekonomik - plizoumwewen *Treasury Bills* ek *bonds* ki nou mezir lo la.

Lo kote pansyon *as at May* 2022, parey zot kapab vwar i plis ki nou pe peye sa pansyon retret e li i 81poursan, swivi par pansyon ki nou peye pou bann envalidite, li i 12poursan, swivi par pansyon ki nou peye pou bann vev i 6poursan. E finalman bann pansyon ki ou pey zanfan i 1poursan.

Zis pou pas lo bann *performance indicators* dapre e lodit ki nou'n fer lannen pase, *as at* le 31 Desanm 2021, mon pou zis atir zot latansyon lo sa bann *highlight* an zonn. Premye nou annan sa *benefit payments as a percentage of contribution* ki parey zot war nou'n prozekte 2018, 2019, 2020, 2021.

E parey zot kapab vwar an 2018 ti 81poursan an term pansyon *as en percentage of contribution*. So ti ankor anba 100poursan.

An 2019 ti 82poursan, an 2020 i 24poursan, - non, *sorry* mon pe mal dir - an 2018 ti 81poursan.

An 2019 ti 82poursan, 2020 ti 91poursan, an 2021 i 103 poursan.

So parey zot pe war son *trend* pe monte e an 2021 in sot sa 100poursan in vin 3poursan *above*, e li menm li sa *deficit* ki parey mon eksplike ki pe fer sa, ki'n fer li mont 100poursan. Normalman ou bezwen *maintain* li anba *100percent*.

An term *administrative expenses* ki in rikorde pandan sa bann lannen, nou pou war an 2018 ti - *in terms of members fund* an 2018 ti reprezant 2.9poursan, 2019 ti apepre parey 2.9poursan, an 2020 ti 2.8poursan e an 2021 ti 2.5poursan.

So nou'n try pou *reduce* en pe nou *administrative expense*.

E dernyen *performance indicator* ki mon anvi met devan zot se *members fund, as a percentage of nou total net asset* e li in plizoumwewen reste stab, i 50 poursan depi 2018, in annan en pti bes an 2020 49poursan e sa i eksplikab. Me an 2021 in mont son 50poursan.

Zis pou montre en pe *trend* an term kontribisyon avek pansyon, parey zot kapab vwar kontribisyon depi 2006 ler *Pension Fund* ti ganny fonksyonnen ti komanse, nou'n war sa *surplus*. Me selman an 2010 zot pou war sa *surplus* in atresi en pti pe. Me an 2014, 2015 nou'n war poudir sa

surplus in, nou kapab war in *widen*.

Akoz, an 2015 ti annan en pe reform ki ti'n ganny fer kot *benefit formula* ti sanze ler *Pension Fund* ti pe pas atraver bann serten reform ki ti pe ganny asiste par *World Bank* sa letan. Me ler nou kontinyen nou pou war poudir sa 2 laliny i pe atresi, ki finalman an 2021 in *cross* kot nou pe war sa *deficit*.

Mon pou al eksplik en pti pe sa en *case study benefit* ki reel, e mon krwar i enportan pou tou dimoun konpran sa ki manner i fonksyonnen. Sa ki nou pe war la i en *template of* ki manner nou dedwir pansyon sa dimoun.

So si mon pou fer en *case study*, nou annan en *employee let's say* nou apel li John Doe, son *average salary* ki in fini lo la - *let's say* sa dimoun in travay pou 42an, ler in *retire* son saler ki, son *average salary* ki'n ganny kalkile i 19mil, 658 e ler nou regard son *members account* ki sa ki li sa dimoun in kontribye *on average* 106mil, 492.29.

Sa mon kapab konfirman poudir *on average this is the contribution* ki la mazorite manm i annan dan zot kont an se moman. Akoz? Akoz parey mon'n eksplike depi 1991 nou to kontribisyon ti vreman ba, ti

flat in vreman, vreman ba ki an 2011 ki ler *Pension Fund* in pran sa desizyon pou li mont *percentage* ki la bann kontribisyon in kapab mont en pti pe lo sa bann *members account*.

So wi, si mon kapab *recap, on average* parey nou pe war pou en dimoun ki travay 42an son kontribisyon ki in fer dan son kont i apepre R106mil parey nou'n vwar, e pansyon ki nou, nou'n kalkile i tonm 11mil, 333. *And let's say* sa dimoun li in deside pou li *retire* 2021 i ti annan li 60an.

Bon ler nou regard son kontribisyon R106mil dan an 2021 nou pou vwar poudir dan lespas 9mwan, i pou'n fini manz sa kontribisyon ki dan son kont sa R106mil. Akoz par lannen nou pe pey nou apepre R135mil, 996. Selman sa sif, san prenon kont lazisteman enflasyon lo la ki tou le lannen i monte.

So ki nou'n fer nou'n zis regarde *up to life expectancy*. Parey zot kapab konnen ki *life expectancy from both sexes i 77years, so let's say* sa dimoun in viv ziska 77an, son kantite larzan ki *Pension Fund* pe pey sa dimoun i tonm nou *over and above* 2.2milyon.

E li sa dimoun li in kontribye li zis R106mil li,

selman pandan son *lifetime* son larzan ki li i pe touse koman son *monthly pension*, i pe tonm li apepre 2.2milyon. E par lo la sa manm ler i *pass away* son *surviving spouse* osi i benefisyè lo la si i annan e si i annan zanfan, zanfan osi i benefisyè – *ok?*

So pansyon i bezwen rod sa larzan pou li pey sa dimoun, *and this is the model* ki nou, nou pe swiv. Nou annan sa *defined benefit model* avek sa *defined contribution model*. Be nou Sesel nou pe swiv en *defined benefit model*, kot sa dimoun i ganny en pansyon *for life*.

Whereas en *defined contribution model* ki bokou pei an se moman pe komans bouz lo la, e petet i en konversasyon ki *Pension Fund* e Gouvernman dan le fitir pou bezwen mazin lo la an term soutenabilite, se ki si nou pou kontinyen. E nou bezwen trouv larzan pou nou pey sa dimoun e lala kot lenvestisman i antre.

E si nou pou al pli devan pou mon eksplik pli lwen, zis pou montre an se moman ki manner pozisyon i ete, *as at* le 31Me sa lannen 2022, lenvestisman ki'n *mature* ti tonm nou apepre 336.7milyon. Me ladan ki nou'n kapab *roll*

over i zis 301milyon, nou pa kapab *roll over* antye.

Sa diferans 35milyon i egzaktaman nou *deficit* depi Zanvye ziska Me - i egzaktaman. Savedir in montre nou poudir *already* nou pe anvoy lanmen dan lenvestisman. E li *actuary* si nou *recall* nou premye *slide* ki mon ti pas lo la, i ti'n prozekte ki 2026 nou pou anvoy lanmen dan lenvestisman, be sa pa'n arive.

Nou pe anvoy lanmen dan lenvestisman *even* 4an avan *actuary* in prozekte 2026 nou pe komans anvoy lanmen dan lenvestisman. E si naryen pa ganny fer i pou kontinyen *deplete* e nou pa pou kapab. E nou pou war ki nou *investment income* pou kontinyen desann e nou rezerv pou ganny *deplete*.

So si mon pou al en pti pe lo *consultative meeting* ki nou'n antreprann, nou *consultative meeting* ti komans lannen pase katriyenm *quarter* 2021.

E nou ti ale ziska milye Mars 2022 kot *Pension Fund* nou'n zwenn diferan partner dan lasosyete, bann groupman. Par egzanp nou'n zwenn *CEPS*. Nou'n zwenn Lasanm Komers. Nou'n zwenn bann diferan zofisyè *HR* dan bann lorganizasyon prive ek Gouvernman.

Nou'n zwenn bann dimoun dan medya. Nou'n menm zwenn bann piblik an zeneral *virtually*. Nou'n zwenn CBS. Nou'n zwenn Linyon Travayer osi nou'n zwenn.

Nou pa'n kapab fer sa konsiltasyon parey nou ti anvi, akoz parey zot kapab *recall* dan sa bann letan nou ti annan *COVID* e nou ti annan bann *challenge* kot nou pa ti pe kapab fer sa bann gran, gran groupman parey ou ti pe anvizaze fer. E sa bann restriksyon in ale ziska apepre Fevriye, kot apre sa nou'n kapab sey al en pe deor.

Nou'n al, nou'n servi bann *medium* ki ti a laporte; par egzanzp nou'n servi radyo, nou'n fer bann *live radio programs on air*, nou'n fer bann *live question and answers* an servan radyo, *AM* avek *FM*. E nou'n menm servi televizyon kot nou'n fer bann program edikatif.

Nou'n fer 4 program edikatif ki nou'n fer pase pou 4 Dimans konsekitiv ki nou ti fer.

Prezan si mon pou al en pti pe lo nou bann *projected results*, ler nou'n fer sa sanzman dan kontribisyon, ki nou pe war, parey zot konnen nou'n komans li le 1 Avril, me selman koleksyon nou pou ganny li komans, nou pou ganny li an Me.

Nou pe vwar menm an 2022 nou pou *still* annan en *deficit*, be *deficit* pou redwir i pou apepre, i pou 10milyon sa ki'n ganny prozekte. Akoz? Akoz malgre depi Me ziska Desanm ou pou annan en *surplus*, me la kantite *deficit* ki nou'n akimile depi Zanvye ziska Avril i bokou.

Akoz ler ou regarde nou ti'n merit fer kontribisyon, sa to pran lefe depi Zanvye, me i pa'n pran lefe Zanvye in pran lefe Avril. E sa *deficit* i bokou ki, malgre sa bann pti *surplus* in vini pandan sa bann mwan in manz sa *deficit*, ki i fer ki nou pe *end-up* avek en *deficit* 10milyon ki i pa bokou, i pli mwens ki nou *actual* 2021.

Me par kont lannen prosenn ler nou to i mont, ler sa to kontribisyon i mont 10poursan - i sorti 9 pou vin 10poursan, nou pe war ki sityasyon pou amelyore e nou pou fini lannen avek en *surplus* 64milyon. So zis pe *wrap-up the way forward* se ki nou pe anvi *proceed* avek sa logmantasyon dan kontribisyon e sa i pa la. Nou pe swiv rekomandasyon *actuary* ki ti ganny fer an 2018.

So *irrespective*, sa sanzman dan to kontribisyon *whoever* ki ti pou la ti pou bezwen fer, ti pou bezwen swiv sa rekomandasyon. E si sa pa ganny fer, nou tou nou war ki ti

pou arive, nou rezerv ti pou ganny *depleted* konpletman, e nou *already* war poudir nou pe komans anvoy lanmen dan lenvestisman, menm avan ki *actuary* in prozekte an 2026.

E nou, nou bi nou, nou bezwen *ensure* ki *Pension Fund* i reste soutenab a lonterm. Mon'n ariv a lafen mon prezantasyon. Mersi.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Eski *SS* i annan okenn remark pou fer avan nou pas lo kestyon? *SS*.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair e bonzour tou Manm Onorab e tou dimoun ki pe ekoute. Mr Chair kekfwa zis pou azoute ki mon krwar prezantasyon ki *CEO* in fer, ki nou vwar soutenabilite Fon Pansyon dan son totalite. E nou'n vwar tou sa bann edikater ki pe dir nou, e i pa zis nou Fon Pansyon ouswa lo kote Gouvernman i *actuary* osi in fer son *assessment*.

E osi letan nou regard li, nou bezwen regard li avek bann paramet ki egziste ozordi dan lekonomi. Par egzantp letan nou regard dan lepase kot *Treasury Bill*, *Treasury Bond* ki bokou lenvestisman ki Fon Pansyon

in fer ki kekfwa son to lentere ti en pe pli o. Me selman letan ou regard kondisyon ozordi, tousala lentere in desann e i bann *loss of revenue* ki Fon Pansyon pe vwar ozordi.

E osi parey zot konnen bann lenvestisman ki nou fer, nou fer li dan son *investment* stratezi e Polisi, nou annan nou bann paramet ki nou met lo la.

So pou mwan e lo kote Gouvernman e Fon Pansyon nou vwar ki desizyon ki nou'n pran an Avril ki nou kapab fer ogmantasyon dan *rate* kontribisyon, nou bezwen regard li lo kote soutenabilite Fon Pansyon. Akoz si ou pa fer li Gouvernman i bezwen kapab vini pou *inject* larzan dan Fon Pansyon.

E osi letan ou regard Fon Pansyon nou pa pe get zis ozordi ouswa 2an ouswa 3an, nou bezwen get li lonterm. E parey zot konnen ki bann dimoun ki'n *retire* ozordi i bann travayer ozordi ki pe kontribye pou zot kapa ganny en Fon Pansyon. E demen nou ki annan 40, 50an i pou sa bann zenn ki letan i antre dan lanplwa, ki zot pou fer sa kontribisyon letan nou *retire* pou zot gannyen.

E tousala ou bezwen regard baze lo demografik ki manner pe sanze dan Sesel. E

parey nou'n vwar ki demografik letan ou regard dan lefitir pou annan plis depandan bann dimoun par lao 65an. Ozordi kekfwa i apepre 11mil a 12mil dan nou popilasyon, me selman dan prosen 15an i pou vin *almost* 19mil a 20mil dimoun par lao 60, 65an.

So avek sanzman demografik osi i zwen en rol lo presyon ki i mete lo Fon Pansyon.

So Mr Chair definitivman mon vwar ki endikater ki devan nou, nou vwar sa presyon ki tou endikater pe demontre ki si nou pa fer naryen ozordi, demen i pou vin plis presyon pou nou kapab *increase* kontribisyon. Mersi Mr Chair.

MR SPEAKER

Mersi SS. Nou ava aprezan pran kestyon. Nou pou pran kestyon ziska midi edmi. Mon bezwen termin sa sesyon midi edmi, so nou ava pran otan kestyon ki posib. Nou ava komans avek Onorab Esparon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava zis anvii klarifye. *CEO* in eksplik nou ki zot pe mazine a lavenir kekfwa annan en kontribisyon pou sa *defined contribution model*. E lo kote *voluntary contribution* ou'n dir

poudir i annan zis 8poursan dan sa bann reveni ki zot anmase, ki sorti kot bann kontribisyon volonter, e pour sa, sa dimoun in ganny li 4poursam lenterere.

Eski zot satisfes ki kontribisyon volonter pe ganny fer, konmsi zot satisfes konmsi kantite ki pe antre? E si non, kwa ki zot pe fer pou ankouraz dimoun kontribye en pe plis lo *voluntary contribution*? E lo kote volonter, eski i annan en *cap* lo ki kantite dimoun ki kapab kontribye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO*, silvouple.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi mon pou pran lo ou premye kestyon, si nou satisfes avek kontribisyon volonter? Mon pa pou dir, nou pa zanmen satisfes avek la kantite kontribisyon volonter ki nou anmase. *The more* ki dimoun i kontribye volonter - e menm si nou regarde lo term *competitiveness* lenterere, nou lenterere i pli o ki labank.

So nou toultan ankouraz dimoun pou vin fer sa kontribisyon volonter, aköz i en *saving* a lonterm e a laz 55an

zot annan sa opsyon zot pa bezwen esper 60a,. zot annan sa opsyon pou zot komans akse an plen oubyen si ou anvi tir li par bout.

Me selman osi nou bezwen pran kont ki lekonomi mannyer i ete, kekfwa pa bokou dimoun an se moman avek sa pri lavi ki'n monte ki pou kapab *afford* pou pey sa kontribisyon volonter.

Me an se moman mon kapab dir nou ase satisfè aköz nou pa anr vwar okenn bes dan kontribisyon volonter. Ler nou regard avek bann lannen oparavan i ankor ase stab e bokou dimoun i ankor pe *maintain* zot kontribisyon volonter.

E si ou pe demann mwan, si i annan en *cap*, non nou napa en *cap*, *actually* nou komans pran kontribisyon volonter lo R50an montan. Me selman nou annan dan *AML Policy* ki nou bezwen swiv ki i normal R50mil, si ou pe fer plis ou pe fer en kontribisyon volonter R50mil ou par lao ou pou bezwen deklare, i annan bann *due diligence* ki ou pou bezwen pas atraver. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun. Mr Speaker mon premye kestyon i baze lo bann opsyon ki zot in met devan. Eski an se moman zot pe travay lo en opsyon kot en dimoun i kapab peye an plis ki i pe peye, me selman son laz dan le fitir i reste parey, vedir 60an pou li pran son pansyon?

Eski zot in gete si i annan en kategori dimoun ki ti voudre sa opsyon? Parske zot in dir nou koumsa poudir apepre 17poursan kontribisyon zot pe *break the balance*.

Mon dezyenm kestyon Mr Speaker, eski zot pe gete osi oubyen zot pe vin avek Lalwa pou ankouraz bann lezot antrepriz - par egzanp bann labank, bann lasirans pou zot kapab ouver zot prop Fon Pansyon e tir en pe sa *burden* lo Gouvernman?

E trwazyenmman mon ti a kontan zot dir nou, si zot pe osi get dan posibilite ki travayer etranze i pey serten sonm, me i ganny en *reduced balance* atraver son kontra pou li al avek? Mersi.

MR SPEAKER

Wi, *ok* pou kestyon letan mon a demann bann Manm pou limit zot kestyon pou 2, koumsa nou a kapab permet plis Manm. Wi *CEO* ou'n pare? Mersi.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Ou premye kestyon si en Manm i kapab pey plis, me selman i *retire* pli boner. An se moman non, akoz parey mon dir sa *retirement age* i en paramet ki *actuary* ki bezwen determinen. Sak fwa ou tous sa bann paramet parey kontribisyon, laz *retire*, *actuary* ki determinen.

E anba sa *defined benefit model* i en pti pe difisil pou fer sa. Me selman i annan sa kontribisyon volonter. *Again* parey mon dir, ki li ou annan sa opsyon ki ou kapab pran li an gro, ouswa ou kapab fer li *annuity*. Ou *add it up to your monthly pension* pou ou kapab ganny plis. Me selman opsyon pou ou pey plis pou ou *retire* pli, sa i en pti pe konplike.

Lo kote *foreign workers* nou ti annan en legzersis ki nou pe travay lo la an se moman kot nou pe sey kolekte bann *statistic* lo konsernan *foreign workers*.

E nou pe *build up* en *database* pou nou kapab sey fer en *policy paper* ki en legzersis ki ankor *ongoing* an se moman. E petet pli tar nou a kapab vin avek en keksoz. Me selman nou

pou bezwen pran kont osi bann diferan parey *ILO Convention* - ou bezwen pran kont bann diferan *laws* ki annan, *employment laws*, ou bezwen fer sir ki sa *foreign worker* osi i pa ganny diskriminen e tousala nou pe pran kont.

I en legzersis ki nou pe fer an se moman pou nou regarde si i *feasible* pou fer li oubyen non. Me selman nou okouran poudir *foreign workers* i pe pran plas Seselwa, akoz nou annan en kantite ki an se moman mon krwar a pepre en 18mil si mon pa tronpe *foreign workers* dan pei, ki zot pa pe kontribye dan *Pension Fund* e i pran plas sa bann Seselwa ki ti kapab fer sa la diferans pou kapab kontribye dan *Pension Fund*.

Me *again* nou pa kapab osi, nou bezwen get osi ki pei i bezwen kwa ki manke. So i an balans nou pe regarde.

MR SPEAKER

Good. Mersi. Onorab Arissol. Ou annan en kestyon ki i pa'n reponn? *Yes*, fer li vitman Onorab.

HON JOHN HOAREAU.

Mon ti pe demande kan nou pou vwar en Lalwa ki pou permet dizon bann labank oubyen bann antrepriz parey

lasirans fer zot prop *Pension Fund*?

MR SPEAKER

Wi, *CEO*?

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. *Sorry* mon'n mank ou dezyenm kestyon.

Wi i annan bann lorganizasyon ki annan zot prop sistenm pansyon. Par egzantp i annan bann labank, i annan enn de labank ki annan. Me i annan osi en Lalwa ki i annan dan le fitir byento kot pou annan en *regulator* ki pou *regulate* sa bann *private pension*. E petet mon ava les *SS Payet comment* lo la lo son kote.

Me selman *at present* i ouver, kot bann lorganizasyon i annan serten zot ki annan zot *private*, i annan serten labank nou okouran avek serten lorganizasyon kot annan zot prop *Pension Scheme* anndan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *SS* wi ou kapab azoute.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Kekfwa zis pour azoute ki aktyelman i annan en papye devan *Cabinet*

ki'n ganny diskite Zedi, ki propozisyon ki nou pe fer se parey ou konnen ozordi Fon Pansyon i ganny sa *oversight role* par *PEMC*.

E propozisyon pou nou met annan sa *oversight by FSA* parey lasirans ozordi i egziste, so ki ou kapab *allow any* lezot lenstitisyon vini *privately* pou ofer pansyon. Me selman son *oversight* pou ganny *oversight by FSA* e an menm tan *Pension Fund*. So sa i bann diskisyon ki nou pe gannye e Zedi sa papye i devan *Cabinet*. Mersi.

MR Speaker

Thank you. Onorab Arissol?

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonzour ankor enn fwa. Mr Speaker Ms Abdul Majid in *remind* nou ki rekomandasyon ti ganny fer depi 2018, ti'n tonm lo en desizyon pou ogmant laz oubyen annan sa revizyon dan Fon Pansyon ki nou pe koz lo la.

Me selman sa ki drol se ki an 2018 sete Parti *US* ki ti o pouwar, ozordi sa menm Parti *US* in anmenn en Mosyon devan Lasanble Nasyonal pou *quash* en *S.I.* ki pe demande ki i annan sa logmantasyon, sa kontribisyon en pti pe plis, pour ki nou kapab soutenir sa fon,

pour ki tou dimoun i kapab benefisye - sirtou bann dimoun ki Mrs Abdul Majid in koz lo la se bann dimoun i annan en dezabilite sever.

Alor mon kestyon, savedir sa i montre poudir zot pa responsab e zot in deside pou zot pa vini, pou zot ti ganny plis lenformasyon oubyen pou siport sa. Alor mon kestyon ki mon ti a kontan demann avek zot.

MR SPEAKER

Annou anmas bann deba pou deba apre. *Go to* kestyon.

HON SANDY ARISSOL

Mon redir ankor, zot in refize vin dan Lasanble Nasyon pou zot pa partisipe.

MR SPEAKER

Onorab Silvouple!

HON SANDY ARISSOL

Alor mon kestyon mon ti a kontan demande se, eski desizyon ki'n ganny pran par Fon Pansyon pou reviz laz, oubyen pou demann en pti pe plis logmantasyon, eski i en desizyon politik sorti kot Prezidan Ramkalawan, akoz i pa kontan Lepep Seselwa?

Oubyen i en desizyon stratezik, parske zot anv sa fon i ganny ranforsi, pour ki tou

dimoun ki kontribye zot ganny asiste avek zot kontribisyon? Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO*.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Non, e i napa naryen pou fer avek i politik. Parey mon prezantasyon i kler akoz nou bezwen fer li. E logmantasyon kontribisyon i pa en keksoz ki'n fek arive sa, i en keksoz ki depi lontan pe arive, a sak fwa ki in annan en *actuary* in vin fer son evalyasyon kot in rekomande pour fer bann lazisteman tou kontribisyon in ganny fer.

So i pa premye i pa dernyen, so i napa naryen pou fer ek politik. I pirman pou soustenabilite Fon Pansyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon pou *remind* bann Manm nou letan i presye avek sa delegasyon e nou *purpose* se lenformasyon. E mon pa apresye ki Onorab Arissol in reponn mwan letan mon'n fer sa pwen. Mersi. Nou a kontinyen. Onorab Henrie, kestyon *please*.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Chair. Bonzour tou dimoun. Mr Chair dan prezantasyon sa *Bill* Fon Pansyon le 22 Zilyet an 2005, Minis Dugasse ki ti prezant sa *Bill* e i ti annan 3 keksoz ki i ti dir ki mon anvi Fon Pansyon i klarifye. Enn i ti dir ki Fon Pansyon pou *inclusive, inclusive of Social Security*, premye.

Dezyenmman i ti dir ki pou annan en maksimonm pansyon ki pou ganny peye se R8mil. Maksimonm savedir *back* depi 2005 Gouvernman ti pe mazin *cap* peyman pansyon.

E trwazyenmman i ti dir ki pansyon pou ganny revize anyelman depandan lo kou lavi e i pour ogmante par en maksimonm 5poursan. Sa ki mon anvi *panel* i klarifye, eski sa bann langazman ki ti fer avek Lasanble an 2005, in ganny onore o firamezir ki lannen in pase?

E si non, eski sa in bann rezon ki'n kre serten difikilte finansyel pou Fon Pansyon? Mon premye kestyon.

E dezyenmman, eski Fon Pansyon in fer en legzersis pou vwar la kantite dimoun ki pe travay Sesel, zot pe travay zot e si zot ganny *capture* par Fon Pansyon? E si non kwa ankor nou kapab fer an plis pou asire

ki tou travayer i ganny *capture* par Fon Pansyon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. CEO.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon ava pran kestyon limero 2 e mon ava les kestyon limero 1 pou SS Payet.

An term *workforce*, an se moman nou annan en *coverage* ki a en pti pe *over 90percent of* nou *workforce*. Me i pou toultan annan sa poursantaz *informal* - bann travayer enformel kot zot pa pe kontribye.

Nou'n sey nou mye pou nou kapab sey ganny zot sa bann dimoun *onboard*, me selman i annan osi sa bann kategori *involve* dan bann aktivite anti-sosyal kot zot ou pa pe kapab akse zot ditou, me selman zot pe travay.

Me an se moman nou ankor pe met bokou zefor pou nou kapab ganny ositan plis dimoun, bann *self-employed* sirtou, pou nou kapab ganny zot *onboard* pou kontinyelman kontribye.

I annan legzersis, e nou pe fer nou bann *educative talks as well*, kot nou al partou dan bann lorganizasyon. I en

legzersis ki ti annan depi avan osi kot i annan nou tim *internally* i al deor i al zwenn avek bann group peser, ouswa i al zwenn avek Lasosyasyon Taksi kot nou fer bann rankont pou edik zot pou zot kontribye dan Fon Pansyon.

E sa in an 2020, 2021 nou pa'n kapab al ositan deor vi ki ti annan *COVID*, me selman nou pe entansifye sa legzersis sa lannen avek bann lannen ki pe vini, pou nou kontinyelman al deor, fer nou bann *campaign* pou dimoun vin *onboard*, bann *self-employed* sirtou pou vin *onboard*.

Me selman toultan i pou annan sa poursantaz dimoun ki tonm dan sa bann *informal*, ki dan bann aktivite *unfortunately anti-social*, drog, prostitisyon ki ou pa pe, i annan en bon pe zot, nou okouran ki zot pa *onboard*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. SS pou azoute.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mr Chair kekfwa lo kote sa 3 konponan, *anyway it's the first time ki I've learned about it as well*. Me selman lo kote lenflasyon, definitivman parey *CEO* in mansyonnen, sa mon krwar i en *practice* en pe enternasyonal.

Definitivman tou le lannen i *increase by* lenflasyon, sa pou nou ankouraz nou bann *retirees* osi pou kapab benefisye.

Me selman definitivman i met en presyon, parey zot in vwar sa legzanp ki *CEO* in donnen lo kote kantite kontribisyon sa dimoun in kontribye e ki kantite ki in gannyen *during* son *lifespan*.

Lo kote maksimonm pansyon, parey zot konnen striktir pansyon i baze lo en *formula*, e li Fon Pansyon i pa kapab *define* ki kantite kekfwa sa endividi pou gannyen.

Me si Gouvernman i pran sa desizyon, Gouvernman sanmenm sa ki i bezwen *refund* Fon Pansyon. Par egzanz mon konnen an 2020 ti annan sa desizyon pou *cap* li pou en dimoun ganny en maksimonm pansyon R3mil.

E i annan dimoun ki ti pe ganny en pansyon kekfwa R1000. Me sa diferans komansman 2021 Gouvernman ti bezwen met larzan dan Bidze pou li kapab donn Fon Pansyon, akoz *it was a policy* desizyon. Akoz *otherwise* si par egzanz ou dir *cap* pansyon ki dimoun i gannyen, tousala i vin en presyon.

Me i annan sa lot laspe ki kantite ki dan maksimonm ki

en dimoun i kapab letan i pe kontribye ki nou kapab *cap* li. Sa nou'n vwar ki letan nou'n diskite *at the Board* i annan diferan faktor ki sanmenm sa nou'n dir ki i bezwen fer en *proper actual assessment*. Akoz nou demann sa? Vre letan ou regarde i kapab ariv, i tir en pe presyon lo Fon Pansyon.

Me selman ou annan sa group ki kekfwa zot saler i o, e zot, zot anvri kontribye dan ki fason ki zot, pou sey ankouraz zot pou kontinyen kontribye *at the end of the day* zot pe kontribye, e ede dan koleksyon ki reveni ki pe arive dan Fon Pansyon.

E pour nou pou le moman *the capping* i apepre 75mil. E mon konnen ti annan en demann par egzanp *Cabinet* ti pe dir nou regard 50mil, me selman sanmenm sa ki nou'n dir ek *Cabinet* nou bezwen fer sa *thorough assessment* par sa *actuary*.

So vre ennler kekfwa i kapab arive i annan presyon lo kote Gouvernman, me selman nou bezwen kapab Fon Pansyon fer en *proper actual assessment* avan ki nou pran sa bann desizyon. E si nou vwar ki i en presyon lo kote Gouvernman, nou bezwen kapab agree ek Gouvernman pou li kapab rann sa larzan,

akoz *otherwise* i pou *deplete* sa fon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Next* Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon kestyon i annan 2 kestyon, enn se mon ti a kontan *panel* konfirman ki annefe ler sa sistenm pansyon ti ganny inisye *way back then*, avek bann senp kontribisyon avek bann R25, R50, eksetera, i ti kler ki set en sistenm ki pa realistik - i pa ti pou kapab soutenir son lekor avek letan.

E *en contrepartie* si olye fer sa sistenm kot dimoun ti pou fer pti kontribisyon R50 tou le mwan, me ki ti pou ganny en gro *return pension*, i ti kler ki okenn dimoun ki ti'n *devise* sa stratezi ki a en sertennman sistenm pa ti pou realistik, pa ti pou kapab marse. I ti pou al dan *deficit* parey nou'n vwar.

E ki si olye komans avek sa bann R50 nou ti komans avek en kontribisyon - en poursantaz parey i arive ozordi, fon ti ava dan en bokou pli bon pozisyon ozordi, pou li kapab kontinyen? Sa se mon premye kestyon.

Dezyenm mon ti a kontan *panel* koz en pti pe lo *investment*. En bon pe zot

larzan zot met dan en *safe investment treasury bills, treasury bonds*. Mon konnen zot annan en *investment* dan *Seychelles Breweries, Cable*, wi *Cable* aneefe *Cable*.

E mon konpran ki pansyon zot pe *deal* avek larzan dimoun zot bezwen met li dan bann *very safe investments*, be problemm avek *safe investments* se ki retourn i en pe ba.

Eski zot annan sa posibilite pou zot al an deor zot *traditional investment portfolios* pou al rod en pe plis *return* pour ki kekfwa i ava minimiz en pe lo sa *shortfall* - en pe lenvestisman ki en pe pli a risk?

E dan sa konteks envestisman, mon krwar nou'n ganny dir devan sa Lasanble, mon ti a konn zot dir nou si zot krwar ki zot bann *real estate investments return* i ase bon oubyen si kekfwa i en pe tro ba? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel*.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon ava pran sa enn premye e dezyenm SS Payet i ava pran. Si mon *go back 1991 back then*, ti en lot model, i ti *Seychelles*

Pension Scheme, kot dimoun ti kontribye sa - parey mon ti'n met dan mon prezantasyon - kot ti komans zis avek sa anplwayer ki apre ki travayer ti vin *onboard* an 1998.

I ti *sort of* en *defined contribution model* kot zot ti kontribye e zot ti ganny rann sa larzan an plen avek zot lentera a sa letan. Ti napa pansyon. Ti napa Fon Pansyon. Dimoun ti ganny en Sekirite Sosyal (SSF) ki Gouvernman ti pe peye atraver son *Bidze Consolidated Fund, as part of* bann *Social Protection Scheme* pou protez sa bann dimoun dan sa kategori aze.

Me an 2005 ler sa nouvo *Pension Fund* in vini, se la ki ti annan sa reform ki ti ganny fer ansanm avek *actuary* sa letan kot zot ti vin avek sa model pou *ensure* annan sa *social protection*. Akoz a sa tan zot ti'n vwar poudir sa sekirite sosyal ki ti pe pey dimoun pa ti ase.

E pou *ensure* sa *social protection*, lanmenm ler zot ti fer sa reform pou fer sa *Seychelles Pension Fund* avek sa bann *monthly pension* ki ti vini a sa tan. A sa tan i ti ankor pti, me avek letan i grosi.

E se sanmenm sa ki dan Fon Pansyon i met sa paramet, kot nou bezwen annan sa *actuary* ki vini pou fer sa

assessment, pou fer sa bann lazisteman *as we go along*. Akoz *back then* ti'n deside pou adopte sa *defined benefit model*.

Me parey mon'n dir dan mon prezantasyon *going forward* nou pou bezwen asize mazin, *going forward* eski nou pou kontinyen lo sa *model defined benefit model* ouswa nou pou al lo en *defined contribution model*?

Me selman avek *defined contribution model*, se ki dimoun pou bezwen parey plis, akoz zot pou bezwen finans zot pansyon zot menm. Zot ki pou bezwen determinen. Parey i annan pei i pou dir ou koumsa *ok* ou pe deside pou ou pran ou laz retret 60an, i pou fer sa kalkilasyon i pou dir ou *ok* si ou pou pran en pansyon *up-to an expectancy of* tan, ou pou bezwen pey tan *and contribution rate would be very high* opred avek sa *defined benefit*.

Akoz *defined benefit* se ki i en *intergeneration solidarity* bezwen *the generations*. Ozordi nou, nou zenerasyon nou pe pey pansyon pou dimoun ki pe pran pansyon ozordi, *and this goes*. E sa osi i annan son bann lefe demografik ki si ou war pei i antre dan en *aging population*, kot ou war pli mwens dimoun ki pe kontribye - *working population* i atresi. I vin parey

en *inverted pyramid - population pyramid* kot alert i pli gro anba i pli pti.

E tousala i bann paramet ki pou bezwen asize asses ler pou pran sa bann desizyon. Me selman nou konnen an se moman *we are being generous*, kot parey mon'n montre kot en Manm in pey en kontribisyon me selman i pe ganny son pansyon *for life*.

E nou, nou bezwen travay sa larzan atraver nou bann lenvestisman, pou nou kapab ganny larzan pou pey sa dimoun e menm son *surviving spouse*.

E zis pou azoute se ki nou osi pe fer en *reform*. Nou pe fer en *reform internally* pou nou regard Lalwa lo ki mannyer nou kapab sey fer li pli soutenab ankor. E byento nou pou kapab al deor ankor al fer sa bann konsiltasyon ankor, pou fer bann dimoun konpran atraver sa bann reform akoz nou bezwen fer li. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou a pas lo lot kestyon, wi SS ou pou.

SS PATRICK PAYET

Mr Chair. Ti annan en lot kestyon lo kote lenvestisman. Parey zot konnen ozordi *at The Board* nou ti aprouv *The*

Revised Investment Policy, i annan en *policy* ki letan nou pe fer nou lenvestisman. E letan ou regard sa *policy* parey zot okouran ki en term ki nou servi tou kou dan *Finance or investment high risk, high return*.

Me selman definitivman tousala I - letan ler ou al dan sa bann *investment* kekfwa ki nou letan nou fer nou assessment nou vwar potansyelman I pou annan *high return*, sanmenm sa ki nou stratezi, nou'n fer sir ki *at least* nou'n annan bann *target allocation of the assets*.

Par egzanp i annan bann diferan *asset classes*, nou annan *cash and cash equivalent*; nou annan *fixed income*, ozordi *fixed income* nou annan *Treasury Bill* e osi nou al enternasyonal. Nou annan *equity*, par egzanp *share* dan *SEYBREW* dan *SACOS* e dan *Cable and Wireless* e apre nou annan bann *Real Estate*.

Me selman letan nou'n vwar nou bann *asset allocation* vre kekfwa akoz lenvestisman loportinite dan Sesel, nou ti vwar ki bokou nou bann *asset* ti dan *Real Estate*. Me selman avek nouvo *Board* la ki nou'n revwar li dan son totalite pou nou vwar bann lezot portfolyo ki nou kapab *invest* ladan. E ki a kapab anmenn plis *returner*. E

bann opsyon ki nou diskite tou kou e par egzanp lo kote enternasyonal.

So definitivman i lo latap pou nou revwar li dan son totalite. Vre par egzanp zot in vwar ki Fon Pansyon ti'n fer enn de bann *disposal*.

Dan *disposal* nou'n vwar ki bann *assessment* ki nou'n vwar ki kantite *return* nou pe gannyen avek sa bann *asset*. Vre osi si kekfwa i annan bann *asset* ki nou as Fon Pansyon ki kekfwa nou napa sa *expertise*, pou nou kapab *manage* li parey kekfwa si en *private sector* ti pe *manage* li, so parey kekfwa si en *private sector* ti pe *manage* li.

So nou pe fer en pe bann *disposal* pou nou kapab pran sa bann *income*, sa bann larzan ki nou gannyen e met li dan bann *asset* ki kekfwa nou pou ekspekte en pe plis parey sa stratezi in dir. E tousala i annan pou fer avek *the risk appetite* en keksoz ki nou diskite bokou lo *Board*, ki kalite *risk appetite* ouswa tolerans ki nou annan, pou nou kapab ganny plis *return*.

So i bann diskisyon definitivman ki *the Board* i diskite e definitivman bann lenvestisman ki vini, pou nou kapab vwar pis loportinite. Parey nou'n dir li *T-bills*

definitivman lo *T-bills* nou'n vwar en *drop* lo son *return*.

E potansyelman baze avek kekfwa dan le fitir ki nou pou war Gouvernman kekfwa pe fer plis budget sirplis bidzeter, nou pa vwar sa kantite kekfwa, so definitivman nou pou bezwen revwar bann lezot opsyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pas lo kestyon Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan demann *CEO* parske i pe dir ki nou'n komans manz dan nou rezerv ki a ler aktyel ki valer nou rezerv, letan ou pe koz nou pe manz dan nou rezerv?

Dezyenmman, ou'n dir ki sa lannen i *due* pou fer evalyasyon, mon anv i ou dir avek Lasanble si ou an en prediksyon lo ki poursantaz ki nou ekspekte kapab pe ganny demande pour peye?

Par lefe ki ou'n dir oparavan poudir nou'n koz 13.1poursan epi ou'n nonm 17.keksoz poursan? E eski ou annan en plan ki ou'n prezant devan Gouvernman vizavi kwa ki zot anv i fer pour kapab fer sir ki nou pa vreman tonm dan rouz? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* wi.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

An term valer rezerv mon pou pran sif ki'n ganny odite 2021 e sa i 3.5bilyon prediksyon.

Mon pou pran ou dezyenm kestyon prediksyon lo *rate* ki mon pe ekspekte, i an se moman la *at this point of time* i en pti pe difisil pou ou determin sa. Akoz i annan bokou paramet ki *actuary* i met dan son *assessment*. E an se moman i en pti pe difisil - e vi ki osi nou fek fer sa lazisteman kontribisyon.

So petet i pou annan sa pti amelyorasyon dan fon. Me selman *going forward* 3 a 4an de se la, *probably* pou annan en rekomandasyon ki pou vini dan son rapor, ki nou pou pibliye ler son rapor i sorti, *obviously this year, by end of this year* ki nou ava fer ou konnen. Me selman *at this point of time* i en pti pe difisil pou mwan pronons mon lekor lo la.

Aprè trwazyenm kestyon ti'n demann mwan ki plan nou annan konsernan soutenabilite Fon Pansyon. Parey mon dir nou ankor pe fer, an se moman nou annan en bann

comprehensive review ki nou pe travay lo la, kot nou pe regarde pou nou bann bout pou nou aranze pou fer li pli - *ensure* ki i napa sa *cost implication* bokou lo nou.

E osi pansyon nou travay bokou avek *actuary*, so byensir nou pou bezwen pran kont son bann rekomandasyon ki i fer dan son rapor. Akoz sa i sa dokiman spesifik ki nou servi pou fer sa soutenabilite Fon Pansyon a lonterm. E avek sa nou toultan demann Gouvernman sipor, pou nou kapab met an aksyon sa bann rekomandasyon ki *actuary* i met devan.

I vre ki ler sa bann mezir i vini i bann *tough recommendations* ki ou bezwen sa *political will* pou fer li. So nou pou kontinyen bouz lo la, e nou pou kontinyen demann Gouvernman sipor pou nou kapab soutenir Fon Pansyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Onorab Zialor kestyon.

HON NADDY ZIALOR

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun lo *panel*. *CEO* brefman ou'n koz lo 12poursan bann dimoun ki pe resevwar *permanent incapacity benefit*.

Eski i annan en travay ki pe ganny fer? Parske ou vwar i annan en *duplication* ant Lazans Proteksyon Sosyal avek zot, eski i annan en travay ki pe ganny fer pour senkroniz sa benefis ansanm pour ki i ava en kontribisyon.

Apré dezyenmman, brefman baze lo ou prezantasyon mon ti a kontan petet ou koz dan en langaz kler, senp, pou fer Lepep Seselwa konpran ki serten nide popilis ki Lopoziyon i vin dan nou Lasanble avek, ti pou anmenn Fon Pansyon a fait ki malerezman ozordi zot pa la pou Lepep Seselwa ekout zot. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* wi.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND MRS NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a pran premye kestyon.

Wi i annan *as part of* nou bann *comprehensive review*, i annan en legzersis ki pe ganny fer an se moman avek *ASP*. Akoz *ASP* osi ki annan son laspe envalidite ki li osi i peye lo son kote, kot pou annan en kreasyon en *National Function Assessment Board* ki pe ganny

kree, ki pou annan sa Lalwa ki pe vini byento.

I pou vini byento devan zot kot i pou anna en sel *Board* ki pou kontrol tou sa bann ka envalidite, so i pou *synchronize both sides*.

Dezyenm kestyon si nou pa fer naryen parey mon dir dan mon prezantasyon, nou pou *deplete by 2034*. I senpleman sa. Nou pou bezwen fer keksoz nou bezwen nou pa kapa reste parey. *Obviously* parey nou'n war rezilta performans ki mon'n vin prezant avek zot, nou war dan ki sityasyon *Pension Fund* pe al ladan.

So definitivman mezir pou bezwen ganny pran la, aköz si *actuary* i pe vini, i war ki sa bann mezir ki li in met devan depi 2018 naryen pa'n ganny fer, kontribisyon pou mont plis ki *already* in demande pou fer monte, e i pou vin plis *hardship* lo dimoun pou kontribye.

So we better do it now. It should have been done before, be i pa'n ganny fer, we have to do it now pou sa *hardship* pa vin lo piblik apre. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Kestyon Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Speaker. Bonzour *CEO* avek ou lekip. *CEO* nou'n aprann poudir se ki *Pension Fund* oparavan zot ti donn bann *loan* bann *staff* avek bann lentere vreman ba. Si ou kapab dir nou si sa i ankor pe kontinyen, oubyen si zot in revwar?

Apre osi, eski zot bann teknisyen zot santi poudir zot pa'n ganny ekoute zot bann mezir ki zot in fini anmenn kot Gouvernman avan? Ki parey nou war ozordi i annan 10 sez vid dan lasal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab. Mon ava pran ou premye kestyon. *Loan* pou *staff* non, napa sa, sa in arete depi 2018 - ti'n arete depi 2019.

MR SPEAKER

Byen, annou al vit lo la.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Dezyenm kestyon mon a les *SS Payet* pran.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Mersi Onorab. Mr Chair kekfwazis pou azoute ki mon krwar desizyon ki ozordi *Cabinet of Ministers* in pran, i montre sa langazman ki i pa pe regard li lo kote politik, me selman i pe regard li ki mannyer i kapab soutenir Fon Pansyon i kapab annan sa soutenabilite.

So definitivman pou nou *yes actual review* ti ganny fer 2018, e kekfwazis ti a kapab ganny *improve* si ti annan desizyon ki ti'n ganny fer oparavan. Me selman sa mon krwar ki desizyon avek *Cabinet* ki'n pran sa lannen, i demontre sa langazman ki pou zot travay avek Fon Pansyon e ki nou vwar soustenabilite fon pansyon dan le fitir. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti a kontan dir mersi Fon Pansyon pou vin devan, pou met en pe leklersisman aköz i en topik vremen enportan ki mon krwar tou Lepep Seselwa i enterese avek.

Bon, vi ki madanm in fer byen konpran poudir zot ganny gide par *Actuary Report*, me i annan 3 rekomandasyon ki ti'n ganny fer depi byen avan, me

selman naryen bann desizyon pa'n kapab ganny pran, me nou osi dir ki zot pa ganny gide par politik.

Me solman lenpresyon ki nou pe gannyen se ki avan, se Gouvernman avan ki ti pe dir zot si zot pou pran desizyon si zot pa pou pran desizyon. E mon ti a kontan konnen aköz ki zot koman Fon Pansyon, zot pa'n vin devan depi byen boner pou adres sa *issue* pou fer konnen Lepep Seselwa?

Dan plas ki les Prezidan aktyel la pran sa desizyon brav, e vini pran sa desizyon ki nou oblize pran aköz sansan nou war ki sa bann dimoun ki sa 5 kalite pansyon ki zot donner bann dimoun ki envalid, bann dimoun ki vev, bann zanfan, bann dezabilite, bann dimoun retret, e zot pa ti pou pe gannyen sa bann larzan, aköz ki zot pa ti kapab fer sa depi avan? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon dir *panel* ankor, mon dir Manm ankor annou pa tro al lo bann kestyon politik zot a fer sa dan deba. *Panel* i la pou donn nou lenformasyon lo Fon Pansyon. *Panel*, *CEO* ou ti a kontan adres kestyon Onorab. Sirtou son dezyenm kestyon mon krwar.

**CEO SEYCHELLES PENSION
FUND NISREEN ABDUL
MAJID**

Mon ava les SS Payet pran sa kestyon.

MR SPEAKER

SS Payet, wi.

SS PATRICK PAYET

Mersi Mr Chair. Kekfwa zis pou eksplik en pe prosedir - menm si par egzanp i annan en rekomandasyon sorti kot Fon Pansyon, parey zot konnen ki tou keksoz i dan Lalwa. *Contribution rate* li i dan regilasyon, e *pension age* li i dan Lalwa. So menm si letan *Board of Trustees* in fer son rekomandasyon.

Si *Cabinet of Ministers* li pa pran sa desizyon, definitivman parey ou konnen *S.I. the Minister of Finance* i bezwen sinyen, si par egzanp lo kote *pension age* i *Cabinet* ki bezwen fer sir ki rekomandasyon desizyon i ganny pran e bezwen al kot *AG's, Attorney Zeneral - Lofis Attorney Zeneral* pou fer sir Lalwa i ganny pibliye.

So definitivman i sa *process* ki egziste ozordi menm si teknisyen i rekomande ki *at the end of the day Cabinet of Ministers* i bezwen pran sa *final* desizyon, aköz sa prosedir pou

li amann regilasyon e osi Lalwa. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Romain kestyon.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. *CEO* mon'n ekout ou by7en, ou'n byen eksplike. Me selman mon annan en pti pe konsern lo kote zot bann lenvestisman.

Parey ler ou regarde zot in fer bokou bann lenfrastruktir, apre zot annan bann zot in *acquire* ki apre zot in lwe avek plizyer dimoun. Parey North East Point i annan en batiman ki mon krwar *Corail D'Or Apartment*, e mon konnen byen sa ti plen, ti plen, *full tenant* ladan.

E *lately* mon'n tande ki tou dimoun pe sorti, dapre konpran zot pe al vann sa batiman. E mon ti a kontan ganny en pti pe *latest* lo la aköz i resanble ki sa batiman i zis la pou le moman e naryen pa pe arive avek e i kapab deteryore. Sa i enn,

Mon dezyenm kestyon vitman *CEO*, SS Payet, mon konnen ki *Pirates Arms* i parmi enn ki ti zot pli gro *investment* kekfwa ou ava kapab dir, me ti en pti pe kontrovers lo la dan

lepase. E mon mazineen zot pe al fer *Pirates Arms* aprezan.

Mon pe zis demann zot en kestyon ler *Pirates Arms* i fini fer, eski zot in dan en *forecast* ki zot pe mazineen ki kantite reveni zot pou anmase ek *Pirates Arms*, ki kapab ede pou amelyor Fon Pansyon? Eski zot annan en nide apepre kantite ede ki i pi kapab ede? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. CEO.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Corail D'Or depi lannen pase ler nou ti pibliy nou *disposal strategy* ki Corail D'Or ti enn bann propriyete ki nou ti pe vann. Ler nou ti pibliy sa i ti plen *actually*, son *occupancy* ti apepre *94percent at that time* an Oktob.

Otomatikman nou'n bezwen donn *notice* bann dimoun pou fer zot konnen poudir nou pe *dispose the property*. E la mazorite zot in sorti akoz sa. So i annan ki'n reste me ki'n arive se ki ler nou'n *offer the property for sale* nou pa'n kapab, bann repons ki nou'n gannyen pou aste sa *property*, pa ti pe *meet* nou

reserve price, so nou pa'n vann nou'n kit li *until* ki nou kapab *dispose of*.

As we speak nou pe al dan deszyenm *round disposal* e nou pe remet li ankor pou *dispose*. *So between that time* ti annan sa lensertitid kot dimoun pa ti oule vin reste, pa ti oule vin pran bann apartman e nou osi nou ti pe vann landrwa, nou pe fer *manner* pou nou vann sa *property*.

So sanmenm sa ki ou war poudir i ankor annan, i annan 10 *unit* ki plen e 12 *unit* ki vid ki la ankor i pe al ankor dan sa *round disposal* e i annan ki an se moman i dan sa *property* ki annan sa lensertitid ankor ki si en nouvo propriyeter ki vini ki pran, *obviously it might be*, i depan lo sa propriyeter ki i anvi fer si i anvi *develop* li *as a hotel or something else*. So sanmenm sa ki ou war ki i koumsa. Sa i kestyon limero enn.

Kestyon limero de i *regarding Pirates Arm. Pirates Arms* nou pe anvizaze ki premye semen Septanm nou pou *launch the tender*. An se moman nou pe fer tou bann prosedir avek tou nou bann konsiltan, pou met tou bann dokiman an plas pou met pare pou *tender*.

E nou pe anvizaze dapre sa *investment appraisal* ki

nou'n fer ki son *return* pou *percent*. Si mon reponn ou kestyon. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi *CEO*. Bon mon ava envit bann Manm, vi ki i reste nou tre pe letan. *Focus* lo kestyon ki konsern *S.I 38*, koumsa zot a ganny lenformasyon pou zot kapab kontinyen avek deba e nou a soz. Onorab Labrosse.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Bonzour tou dimoun., Mr Speaker mon ti annan mon senk kestyon lamazorite in ganny demann, mon ava zis leklersisman. *CEO* ou'n koz lo poursantaz lo rezerv, ou'n menm donn sif kantite nou annan.

Mon ti a kontan kekfwa si ou ti ava eksplik Lasanble, sa sif ki ou'n donn nou la pou kantite letan si napa naryen ki montre en lendikasyon ki pe amelyore lo kote Fon Pansyon.

E apre ou'n koz en pe lo *Pirates Arms* la, kot ou'n donn en pe detay mon ti ava vi ki *Pirates Arms* li menm i ti en biznes ki ti pe anmenn en pe reveni pou Fon Pansyon, ki nide par deryer sa ki zot ti decide pou zot ferm li? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab *CEO*.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon ava zis eksplik en pti pe sa *reserve*.

Reserve parey mon'n dir mon pou pran kont ki'n ganny odite depi 2021, i 3.5bilyon ki ladan i *comprise of members fund*, li i 1.7bilyon, apre nou annan bann *other funds* ki i 533milyon, nou annan *reserve funds* 14.5milyon, apre nou annan bann *other reserves* i 153million. *Ok?*

Si nou pou regard en pti pe bann *other funds* ki in mansyonnen li i *comprise of National Provident Fund* 71milyon e osi nou annan bann *funds* ki nou ti resevwar avek Sekirite Sosyal *back 2015 as part of sustainability, back then* ler ti pe fer sa reform ki ti pou annan sa *change in benefit formula*, kot Gouvernman ti annan sa sipor ki i ti donn *Pension Fund back then*, kot i ti fer en *transfer of assets from Social Security* e sa ti apepre R406milyon.

Apre osi nou annan kontribisyon *SPF* ki nou pe resevwar *from government* ki li i 43milyon. E sa en pti pe

breakdown of bann other reserves.

Now ou'n demann mwan sa bann *reserve* si i pou - *how sustainable it is*, dapre *Actuary's Report* parey mon mansyonnen si naryen pa ganny fer *between 2018 ziska 2034* i pou *deplete*. Savedir nou pou bezwen pran bann larzan dan sa bann *reserve* pou nou pey pansyon avek. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Ar, *Pirates Arm* eskize. Ok mon pou pran ou dezyenm kestyon akoz *Pirates Arm* ti ganny *pull down*. Mon krwar sa ti an 2015, 2014, 2015 pa ti dan mon letan, me selman mon ava sey eksplike *back then* ki'n arive.

Se ki sa *building* li menm ti annan bokou problemm striktirel avek, ki mon panse sanmenm sa rezon dan mon pwennvi ki zot *in pull it down*. Mon pa pou al plis ki sa. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Mon a pran kestyon Onorab Bistoquet.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. bonzour *CEO* ek ou delegasyon. Mon annan de pti klarifikasyon pou mwan fer'- enn letan nou gete i annan lafors lamazorite en bon pe lafors travayer ki pa pe kontribye dan Fon Pansyon.

Ki lenpak sa i pou annan pou bann dimoun - bann ki pe pey pansyon konmela, si sa *trend* i kontinyen? Apre mon lot klarifikasyon i annan bann pti biznes ki Sesel Seselwa zot pey gro sonm par mwan en gro pansyon. Par egzanp zot pey pli gro sonm pou lavalier en saler R35 - R45 mil.

Me selman zot pa pe pey *PIT Personal Income Tax*. Eski sa i akseptab? Mersi.

MR SPEAKER

CEO ou ava adres sa vitman silvouple.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon ava pran ou dezyenm kestyon. Nou annan en travay ki nou pe fer ek *SRC* ki byento nou pou siny en *MOU*, kot nou pou annan en *exchange of information between SPF* avek *SRC*. Kot nou pou kapab regard nou kapab konfirm lenformasyon ki Manm pe donn par egzanp lo kote saler ki pe

deklare ek *SRC*, e pou fer sir ki napa en *different* deklarasyon saler ki pe fer avek *Pension Fund*. Akoz i vin parey en *sort of en fraud*.

Ou pa pe kapab deklar en pli ba saler kot *SRC*, me solman kot nou ou pe deklar en pli gro saler. E an se moman i annan sa *exchange of information*. Nou annan sa i pe mars tre byen e nou pou selman formaliz li *through an MOU*, kot tou le de lorganizasyon i kapab annan sa *exchange*.

Sa i sa travay ki nou pe fer a sa moman *with regards to* sa. Premye kestyon mon pa pe tro en konpran.

MR SPEAKER

Ou ava repete vitman silvouple Onorab zis pou fer kler.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Si ou kapab repet premye kestyon silvouple.

HON ROSIE BISTOQUET

Mon premye kestyon i senp akoz i annan bann lezot mon koleg in koz lo la, ki en lafors travayer pa pe kontribye ditou pa pe kontribye dan Fon Pansyon.

Mon pe demande ki lenpak sa i annan pour bann ki deza pe kontribye petet byento, pou li kapab ganny son pansyon ankor dan 10an 15an? Mersi.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab. Parey mon'n dir oparavan e menm dan mon prezantasyon kot i montre ou sa *ratio* kontribiter avek pansyoner.

Kot i ti'n konmans avek 8 an 2016 e i pe desann. E nou pou vwar poudir sa i pe kontinyen desann.

So obviously i pou annan en lenpak lo akoz i pou annan pli mwens dimoun ki pe kontribye *versus* dimoun ki pe pran pansyon.

So i pou annan sa lenpak. Selman parey mon'n eksplike oparavan i pou toultan annan sa poursantaz dimoun dan sa sekter enformel, ki pe angaz zot dan sa bann aktivite anti-sosyal ki i pli difisil - i pli konplike pou ou kapab ganny zot pou vin *onboard*.

Me selman nou *ensure* ki nou pe ganny *maximum coverage of the working population force* ki an se moman i 96% *of the work force*. *Which is quite good. It's a good*

achievement at the moment and si nou kapab kontinyen achieve even 97 it would be the better pou nou.

E nou pe kontinyen fer nou bann plis zefor parey mon'n dir, pou nou edik dimoun sirtou bann *self-employed* pou vin kot Fon Pansyon fer sa kontribisyon i pou zot menm apre ler zot pe *retire*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa nou'n ariv a lafen nou Manm ki'n demann kestyon. Onorab Georges wi.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava kontan Mr Chair eskiz mwan mon ti ava kontan egzers mon privez - nou dan *Committee Stage* kot kestyon pou demann en dezyenm kestyon avek ou permisyon?

E mon ava dir set en kestyon ki mon ti pou demande si mon ti lo lot kote latab, be mon krwar *in fairness* i ti ava bon.

MR SPEAKER

Si ou krwar i esansyel Onorab Georges mon ava donn ou sa privez.

HON BERNARD GEORGES

Mersi Mr Chair. Mr Chair mon ti anvi zis demann avek *panel* parey mon'n dir set en kestyon ki mon ti pou'n demande si mon ti lo lot kote latab - eski mon krwar mon konn larepons. Mon ti ava kontan kekfwa pou piblik konnen. Eski ti ava annan en fason pou ariv a soutenabilite san *raise* kontribisyon oubyen laz retret?

Eski zot in mazine kekfwa *trim* en pe kekfwa zot bann *head office cost*, oubyen re envestir dan bann lezot lenvestisman *in such a way* ki zot *return* ti ava kapab soutenir san ki nou bezwen al lo en logmantasyon kontribisyon oubyen logmantasyon laz retret? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *CEO* ou ti ava kontan adrese.

CEO SEYCHELLES PENSION FUND NISREEN ABDUL MAJID

Mersi Onorab pour ou kestyon. Parey mon'n dir oparavan i annan sa rapor *actuary* kot in fer sa bann rekomandasyon, *there's no way* ki nou pa fer sa bann rekomandasyon *it has to be done* pou *ensure* sa soutenabilite lonterm.

Akoz parey mon dir sa pansyon pe manz dan sa kontribisyon li. E *we can't - unless* nou sanz sa model *into different contribution model*.

Be nou pe annan sa *defined benefit model* e nou pa kapab nou pou bezwen fer sa bann mezir ki *actuary* in dir fer.

Lo kote lenvestisman parey SS in mansyonnen nou annan sa *strategic asset allocation* sa dokiman kot i bann *asset classes* i dir ou kwa ki ou merit pe al ladan.

E Sesel nou lanvironnman ekonomik nou napa bokou *investment opportunities* ki *available* pou nou.

So nou pou bezwen - sanmenm sa ki nou'n sanz en pe nou bann stratezi nou pe sorti dan *real estate* aköz i *overexposed*. Ler mwan mon'n vin pran ti apepre 53poursan *of the portfolio*.

E nou pe fer mannyer pou nou redwir sa aköz i annan son bann risk ki vin avek, pou nou kapab re balans sa *funds*, pou met li dan bann lezot lenvestisman ki pou anmenn bokou plis reveni e *of course* nou bezwen balans nou bann risk osi, kantite *appetite* nou pe pare pou nou pran.

Me selman *going forward* lenvestisman i enportan - i la konman en sekirite. Sekirite ki

i en *backup*, ki ler ou annan ou pansyon ou pe peye, i arive - parey la dan nou bann sityasyon kot nou'n al dan *deficit*, i la i soutenir nou.

Me selman parey *actuary* in mansyonnen nou ankor tro zenn nou annan zis 15an sa lannen nou annan 16an, ki nou pe konmans anvoy lanmen dan lenvestisman.

So wi nou pou kontinyen fer nou bann lenvestisman. Nou pou kontinyen i annan en *Board* ki la nou annan en *good corporate governance structure internally*. Kot ler i annan bann lenvestisman, bann *proposal*, i annan son bann prosedir ki pas atraver e menm dan Akt nou annan kot *above* 75 milyon ou bezwen pe al demann laprouvasyon Minis Finans.

So tousala nou pe swiv, nou pe fer sir ki nou swiv nou bann prosedir byen. E pou nou kontinyen anmenn Fon Pansyon a lonterm ,ki nou si nou deside pou nou kontinyen reste li lo sa *defined benefit plan*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa nou'n ariv a lafen kestyon. Tou bann Manm in demann zot kestyon. Mon a remersye *panel, CEO, SS* e lezot zofisye e mon ava envit zot pou pran zot depar.

**(THE PENSION FUND
DELEGATION WAS EXCUSED
FROM THE HOUSE)**

MR SPEAKER

Nou ava retourn dan Staz Lasanble prezan pou nou kapab.

Bon mon ti a kontan konnen lekel Manm ki anvi nou kontinyen deba lo Mosyon? E mon ava demande lekel Manm ki anvi entervenir lo Mosyon ki devan nou? Okenn Manm ki anvi entervenir? Wi Onorab Henrie?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Ankor enn fwa bonn apre midi tou dimoun.

Mr Speaker mon anvi eksprim mon lapresyasyon e grantiid ki Fon Pansyon in fer letan pou vin Lasanble bomaten atraver lamannman anmennen par Onorab John Hoareau Manm Elekte pou distrik Beau Vallon e ki mazorite LDS i siporte pou zot vini, pou prezant nou avek bann fe, bann statistik e lenformasyon azour, pou nou kapab pran en desizyon enformen lo Mosyon ki *Leader* Lopoziyon in anmennen ki demande pour *quash S.I.* ki pe fer provizyon pou logmantasyon dan

kontribisyon mandatwar ki bann manm aktiv Fon Pansyon i fer.

E ki i byen bezwen pou kapab soutenir sa fon.

Mr Speaker mon krwar poudir bann lenformasyon ki'n donner i bann lenformasyon kredib, e ki'n permet mwan personnelman e mon krwar tou bann lezot Manm e bann Manm piblik ki pe ekoute, ki nou'n vwar poudir ki nou bezwen pran sa desizyon difisil ki'n ganny pran.

E alor Mr Speaker mon krwar lo nou kote, nou pare pou nou pran en desizyon lo sa Mosyon e lefe ki mon annan *the floor* mon pou egzers mon privez anba *Order 24* Mr Speaker, pou demande ki nou pran en vot lo sa Mosyon a sa staz. Parske nou, nou'n vini, nou serye nou'n anvi lenformasyon, nou'n ekoute, nou pa'n montre en fason irresponsab pou envit dimoun se nou apre nou taye nou al kasyet.

Alor mon krwar poudir Mr Speaker anba *Order 24* mon ti ava demande ki nou pran en vot lo Mosyon prezante par *Leader* Lopoziyon. Donk sa propozisyon ki mon ti pe fer konman mon annan *floor*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mon pou aksepte sa Mosyon eski en Manm i ava kontan segonde. Onorab Georges.

HON BERNARD GEORGES

Mr Speaker mon ti ava kontan segonn sa Mosyon. E mon ti ava kontan briyevman dir, sa ki nou'n tande ozordi atraver sa prezantasyon sa *panel* se en leson, akoz Seselwa pa devret zanmen, zanmen fer sa fot pou les US diriz ladministrasyon sa pei ankor!

(APPLAUSE)

HON BERNARD GEORGES

Ler keksoz i so zot taye. Ler Fon Pansyon pe demann pridans Lopozisyon i rod *quash*.

Donn bal ozordi, demen en lot dimoun i ava *deal* avek la konsekans, tel parey nou'n vwar pou sa 43 dernyen lannen ler zot ti dan o pouvwar.

Parey CEO in dir nou ozordi *it should have been done before!*

E *it should have been done before* Mr Speaker zanmen, zanmen nou pou fer sa fot ankor.

Alor avek i donn mon gran privez ozordi pou mwan segonn Mosyon Onorab Gervais

Henrie. E demann ou *move to put the matter to a vote*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi mon eski ou'n ganny byen *wording* pour Mosyon Onorab Henrie lo *closure of debate?*

HON GERVAIS HENRIE

Wi Mr Speaker. *That the question being now put Order 24*. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava pran vot lo sa Mosyon. Manm ki an faver lev lanmen silvouple?

Aprè vot, mersi Manm ki kont? Mersi.

Lo Mosyon Onorab Henrie *for closure of debate* pou vot lo sa Mosyon, 19 Manm in vot pour, 7 in vot kont, 0 in *abstain*.

Alors sa Mosyon in aprouv par Lasanble. Mersi.

Wi ou *point of order* Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon bezwen dir mon dezapwente pou vwar ki nou *Standing Orders* Lasanble pa pe ganny respek.

Premyerman pour Onorab Henrie *move en closure of debate* fodre mwan mon'n fini fer mon *Right of Reply*.

E nou *Standing Order*, nou *Standing Order* i dir ki mon bezwen annan sa *Right of Reply* pou mon Mosyon.

Premyerman sa prezantasyon ki'n ganny fer la napa nanryen nouvo ki'n ganny dir ki pa ti ganny dir oparavan.

E tousala bann Manm lo kote *LDS* i konnen. E ou konman Speaker ou pe *allow* en Mosyon *for closure of debate* avan menm ki deba lo mon Mosyon in kontinyen. Avan menm ki deba lo Mosyon in kontinyen.

So ki mannyer ou kapab fer en *closure of debate*, avan menm ki deba lo mon Mosyon in kontinyen? E konman mwan mon pa ankor ni ganny sans fer mon *Right of Reply* lo mon Mosyon?

MR SPEAKER

Mersi Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

So mon oule mt lo rikord Lasanble - mon oule met lo rikord Lasanble, ki ou konportman konman Speaker ozordi i al kont lespri, i al kont lespri nou Konstitisyon.

Mr Speaker mon annan *Right of Reply* lo en deba ki'n anmennen. Mon annan mon drwa fer mon *Right of Reply* lo

en deba ki'n anmennen par Lasanble.

Se mon Mosyon. E sa ki ou pe fer Mr Speaker, ou pa oule montre Lepep Seselwa e zot pa oule montre ki zot kont sa Mosyon e zot pe rod tou fason pou pa les sa Mosyon pase!

E sa i kler Mr Speaker. E i montre nou ankor enn fwa, zis parey sa ban desizyon ki sa Gouvernman pe pran, sa Gouvernman i en Gouvernman ki pa oule aksepte ki okenn lezot dimoun i dir li en keksoz. Se sa son problem!

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Onorab Pillay mon'n ekout ou *point of order*, mon'n tann ase. Mon pe demann ou arete, mon'n fini konn ou *point of order*.

Mon pe dir mon pa vwar okenn landrwa ki ou kapab pa kapab *move* en Mosyon pour *closure of debate* san en *Right of Reply*.

Alor nou vot lo sa Mosyon e in terminen. Mersi bokou. Nou ava - Mersi bokou. *Sorry?* Wi prezan nou ava vot lo Mosyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Egzakteman ou pe *adjourn* Lasanble pou pa vot lo Mosyon! nou'n vwar ou! Nou vwar ou dan kler ki ou pe fer! Nou vwar ou dan kler ki ou pe fer!

MR SPEAKER

Nou'n aksepte sa Mosyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Nou'n vwar ou dan kler ki ou pe fer.

MR SPEAKER

Nou'n aksepte sa Mosyon *for closure of debate*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Ou pe *act beyond* ou Lotorite konman Speaker!

MR SPEAKER

Prezan nou vot lo Mosyon ki lo *Order Paper* dan non Onorab Pillay. E sa i lir koumsa:

Mosyon Onorab Pillay;

In accordance with section 64 (2) of the Interpretation and General Provisions Act this Assembly resolves that S.I 38 of 2022 be quashed.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon oule met lo rikord ki baze lo sa prezantasyon, Gouvernman ti'n kapab entervenir pou li kapab *deal* ek sa sityasyon avan.

MR SPEAKER

Manm ki an faver lev lanmen silvouple?

HON SEBASTIEN PILLAY

Eski an relasyon ek laz osi Gouvernman i devret revwar sa...?

(Mic switched off)

(Interruption)

MR SPEAKER

Personn pa'n vot pour.

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pou kontinyen koze! Mon pou kontinyen koze lo non Lepep Seselwa! Kontinyen koze! I enportan mon kontinyen koze. Akoz zot pa pou fer li zot! Zot pe vot pour oubyen zot pe vot kont? Zot pe vot pour, zot pa konnen.

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Be i pa ankor demann kestyon zot pa konnen. Ou pa konnen ki ou pe fer!

(Mic switched off)

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Zot pe vot pour zot pe vot kont? Zot pa konnen. Swadizan zot pli konnen.

MR SPEAKER

Nou pou repas lo vot akoz Madanm Clerk pa'n donn sans -

HON SEBASTIEN PILLAY

In fini pase. Mosyon in fini pase. LDS in vot an faver in fini pase!

(Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mosyon - be non-non Mosyon in pase. Mosyon in pase kestyon in ganny demande. *Thank you very much*, mersi bokou zot pa konnen ki zot pe fer! Pa konnen ki zot pe fer. Zot in bite!

(Interruption)

MR SPEAKER

Order!

HON SEBASTIEN PILLAY

Zot in bite! Be zot in fini vote. Zot in fini.

(Interruption)

MR SPEAKER

Bon, Manm i ava gard *order* silvouple. Manm ki an

faver vot lo sa Mosyon lev lanmen silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Nou pou vote nou, nou an faver nou.

MR SPEAKER

Bon Madanm Clerk ou a note.

HON SEBASTIEN PILLAY

Fek vote!

MR SPEAKER

Manm ki vot kont lev lanmen silvouple?

HON SEBASTIEN PILLAY

La aprezan zot in vote? Be zot pa konnen ki pou fer? Kisisa sa?

(Interruption)

!Laughter)

HON SEBASTIEN PILLAY

Anbarasan! 2 tim futbol pa konnen ki zot pe fer dan Lasanble. Prezan Seselwa ava pran pansyon 65an.

MR SPEAKER

Lo vot.

HON SEBASTIEN PILLAY

I byen, kontinyen.

MR SPEAKER

That S.I 28 of 2022 be quashed - 7 Manm in vot pour, 19 Manm in vot kont, 0 in abstain. Mosyon in ganny rezete par Lasanble. Nou ava terminen. Nou a rebran travay Lasanble 2er 15.

(APPLAUSE)

(BREAK)

MR SPEAKER

Bonn apre midi tou dimoun. Nou pe al lo bann kestyon bann Manm. Madanm raporter ou ava apel Minis pour Zafer Entern silvouple.

(Off-Mic)

MR SPEAKER

Ki mon annan laba Onorab? *Ok* nou ava sey regarde ki entervansyon nou annan laba. Onorab Cosgrow dir mwan ki ou anvi?

HON WALLACE COSGROW

Bonn apre midi Mr Speaker. Ki mon anvi apre midi mon anvi en pti *matter of privilege* silvouple?

MR SPEAKER

Ou anvi kwa?

HON WALLACE COSGROW

Mon anvi en *matter of privilege* konman Manm Lasanble mon ti ava kontan si ou akord mwan en *matter of privilege* apre midi. Konman en Manm Lasanble mon santi ki mon privelez i ganny afekte.

MR SPEAKER

Ok hold-on en pti moman. Lezot Manm osi i annan menm *matter of privilege*?

Bon *matter of privilege* Onorab Cosgrow normalman ou devret anmenn kot mwan donn mwan notis pou ou leve an ekrire.

HON WALLACE COSGROW

Wi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Me pou en keksoz ki'n arive ki pa fek arive. So me selman pou fer keksoz senp mon pou zis dir ou *state* ou *matter of privilege*, nou a gete.

HON WALLACE COSGROW

Mr Speaker mersi. Mon *matter of privilege* i se ki, Mr Speaker souvandfwa dan Lasanble mon drwa konman en Manm Lasanble pou eksprimen pou koze, i souvandfwa pa ganny espekte.

Par egzanp mon ti anmenn en kestyon an se ki konsern les mwan koze.

MR SPEAKER

Wi.

HON WALLACE COSGROW

Mon ti anmenn en kestyon *Urgent Question* ki ou ti *deem* par *urgent*.

Bomaten dan Lasanble osi, mon ti anvi debat lo sa Mosyon ki Onorab *Leader* Lopoziyon ti anmennen, me mannev par lot kote latab siporte par ou Mr Speaker mon pa'n kapab. E Mosyon in zis ganny vote san ki nou kapab debat lo sa Mosyon pour pep Seselwa kapab tande.

MR SPEAKER

Mersi.

HON WALLACE COSGROW

So mon santi ki mon privez i ganny afekte dan Lasanble Mr Speaker konman en Manm Lasanble. Mersi.

MR SPEAKER

Ok mersi mon repons se ki i lo premye pwen mon'n fini donn ou en desizyon lo la.

Lo sa ki'n arive dan Lasanble in pas dapre lareg Lasanble, so mon santi poudir i annord. Mersi.

Onorab Loze - wi.

HON JOHAN LOZE

Mr Speaker mon ti oule en *matter of privilege* anba Lord 24.

Mon anvi demann ou, eski ou pa santi ki sa ki'n deroule bomaten i vin en *infringement* lo drwa en minorite pou partisip dan deba?

Mon ti a kontan ganny ou *ruling* lo la - si ou pa santi i annan en vyolasyon nou drwa konman en minorite e si sa pou vin en palto fann deryer pou sa Lasanble?

MR SPEAKER

Non i pa pou vin en palto fann deryer. Dan sa ka selman mon ava dir poudir sa ki'n pase in pas dapre lareg Lasanble e nou a aksepte li koumsa.

Mersi. Bon. Bonn apre midi Onorab Pillay nou bezwen kontinyen avek nou biznes, eski i en *matter of privilege* ankor?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Wi i en *matter of privilege*, apre i en pwen konstitisyonnèl ki mon oule fer.

Lefe ki demen nou pe selebre 46^{em} lannen nou lendepandans, i enportan anliny avek nou demokrasi ki mon fer sa pwen, mon soumet devan ou.

MR SPEAKER

Wi fer li vitman silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Premyerman, mon oule met lo rikord ki konman en Manm Lasanble nou espekite ki Lasanble i ganny *manage* dan en fason ki *fair e balance*.

E ki si i annan en Mosyon ki pe *close* en *debate*, sa *motion for closure of debate* i bezwen ganny pran an konsiderasyon minorite-mazorite e pwisans dan Lasanble Nasyonal.

I ou fonksyon anba Konstitisyon - ou fonksyon konman Speaker anba Konstitisyon, pou protez minorite dan Lasanble.

Me sa ki kler e sa ki ou pe montre nou depi bomaten ou pa pare pou fer sa. E mon oule met lo rikord Mr Speaker ki sa pa'n ariv zis avek sa Mosyon ki mon'n anmennen, kot mon *right* - i apel en *Right of Reply*, mon *Right of Reply* pou reponn komantr ki'n ganny fer lo mon Mosyon, pou en deba kot i sipoze annan en pwennvi ki'n ganny avanse par bann dimoun ki'n vin la, bann zofisye ki vin la.

E pou nou donn nou pwennvi, nou pa'n ganny sans donn nou pwennvi.

E sa konstitisyonnelman i mal. E lefe ki osi parey mwan menm ou'n *swear to uphold and protect this Constitution*, you

are not protecting this Constitution Mr Speaker!

MR SPEAKER

Ok.

HON SEBASTIEN PILLAY

E mon bezwen proteste sa kalite aksyon.

MR SPEAKER

Alright.

HON SEBASTIEN PILLAY

E dir poudir eski sak fwa kote mazoriter i santi en Mosyon pa dan zot faver, oubyen en kestyon ki vin avek en Minis, eski toultan nou pou vwar lenterferans *Chair in this case* ou menm Mr Speaker, pou swa protez sa Minis pou pa reponn sa kestyon, ouswa pou *adjourn* deba pou ki nou pa kapab annan en deba kot Lasanble son rol se fer deba lo bann size ki pe afekte Lepep Seselwa.

MR SPEAKER

Si i annan plis ki sa, ekrir mon silvouple, mon ava adres -

HON SEBASTIEN PILLAY

Be non si mon pou ekrir ou, eski ki ou pou fer avek?

MR SPEAKER

Mon ava adres sa de pwen ki ou'n leve.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pou ekri ou Mr Speaker avek tou respe. Minis Ferrari in ekri ou.

MR SPEAKER

Onorab Pillay eskiz mwan ou koze ler mon donn ou laparol silvouple. Sa i en lord Lasanble.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be ou pa donn mwan laparol.

MR SPEAKER

Be mon'n donn ou laparol. Ou'n eksplik ou *point of order*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be les mwan fini koze, ou pa kapab antisp sa ki mon pe dir.

MR SPEAKER

Onorab annou arete. Si ou annan plis ki sa ekri mwan silvouple. Lo ou de pwen ki ou'n leve lo dezyenm pwen sirtou, si sa pou vin en norm - en soz, i en sikonstans din arive dapre lord Lasanble.

E mon pa aksepte ki mon pe *stifle* drwa Lopoziyon. Si nou oule plis ki sa ekri mwan silvouple. Mersi.

HON SEBASTIEN PILLAY

Be i kont lord Lasanble Mr Speaker! Se sa ki nou pe fer ou konpran.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Parey mon'n dir ou si oule ekri mwan lo la.

HON SEBASTIEN PILLAY

I kont Lord Lasanble.

MR SPEAKER

Mersi nou ava pas lo keston sesyon keston bann Manm. Premyerman byenveni Minis Errol Fonseka dan Lasanble ek ou delegasyon, Mr Albert Rose *Chief Fire Officer* Mr Regis Bethew *Deputy Chief Fire Officer* e osi Mr Joel Valmont *Chief Executive Officer* dan PUC.

Fotespere mon'n ganny tou sa korek. Mersi.

Nou pou konmans avek keston numero 75. Kestyon i pour Onorab Phillip Arissol. Les mwan dir mon annan 9 keston lo *Order Paper* mon pou annan apepre 15 minit pou sak keston. Mersi. Onorab Arissol ou keston.

HON PHILLIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis avek ou

delegasyon. Bonn apre midi tou dimoun.

Mon kestyon i lir koumsa, eski Minis i kapab dir Lasanble ki progre son Minister an kolaborasyon avek *SLTA* e *PUC* in fer, pou idantifye bann sit kot bann *Fire Hydrant* in ganny kouver pandan travay pou re sirfas semen?

Ki Minister an kolaborasyon avek sa de antite pe fer, pou ki sa bann tel sityasyon pa ariv ankor? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons silvouple.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker, Mr Deputy Speaker, *Leader of the Opposition*, *Leader of Government Business*, tou Manm Lasanble, tou dimoun a lekout bon apre midi.

Mr Speaker avan mon reponn kestyon Onorab Arissol, mon oule zis pran sa lokazyon pou felisit sa bann manm *SFRSA* ki ti fer en louvraz tre brav si oule, dan sa *event* resaman kot nou ti annan sa *ammonia leak*.

E mon'n *obviously* mon'n deza zwenn sa bann manmay me selman mon krwar i toutafe normal la ki mon ganny en sans devan piblik, pou rekonnet zot

ankor enn fwa sa travay ki zot in fer.

Zis avan nou kontinyen osi, mon kontan ki *CEO PUC* Mr Joel Valmont i la ek nou pou donn en pti pe plis *background* lo sa kestyon ki Onorab in vin demann nou.

Onorab sa kestyon mon pou pas sa ek bann *expert* ki travay dan sa *area*. E mon pou demann *CEO* la kontinyen eksplik en pti gin nou bann parkour lo bann *fire hydrant* ki ganny kouver. Mersi.

MR SPEAKER

Wi lekel *CEO* ki ou pe dir la. *Chief Fire Officer*? Korek? *Yes go ahead please*.

CHIEF FIRE OFFICER ALBERT ROSE

Ok mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm prezan isi. Mersi *MNA* pou ou kestyon.

Si ou lir ou kestyon i an de parti. Mon ava rann ou kestyon pou premye parti e apre mon ava rann ou repons pou dezyenm parti.

Si oule *fire hydrant* li menm i propriyete *PUC*. E *Fire Service* i responsab pou mentenir sa bann *asset PUC* pou fer sir ki bann *hydrant* i reste prop, e osi aksesib a nenport ki moman.

En pe letan pase pandan nou pe fer *survey* nou ti dekouver ki pandan ki nou ti pe fer *survey* e osi pandan serten lensidan dife, nou ti dekouver ki i annan serten *fire hydrant* ki ti'n ganny kouver letan ti annan serten re-sirfas semen.

E osi ti'n ganny kouver par serten travay konstriksiyon par bann kontrakter ki konstri bann pasaz pyeton, oubyen ki pe fer bann proze lenfrastruktir dan bann bor semen.

E la toudswit ofisyelman nou ti enform *SLTA* avek *PUC* Divizyon Delo pou rektifye sa bann problemn.

E la le nesese pou rektifye sa problemn ti ganny fer me pa dan son totalite. Akoz i annan serten sa bann *fire hydrants* ki nou pa pou zanmen vwar li ankor. Sirtou bann ki bann kontrakter in kouver avek bann beton.

Dezyenm parti ou kestyon, nou souvandfwa fer bann *meeting* avek sa de *stakeholders*, pou fer sir ki bann problemn pa repete.

E osi demann avek *SLTA* ou *PUC* pou enform sa Lazans Servis Tenny Dife, letan bann travay reparasyon pe al fer kot delo pe al ganny koupe, oubyen serten sanzman lokasyon sa bann *asset* pe ganny fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab ou annan siplemanter? Onorab Arissol - wi?

HON PHILLIP ARISSOL

Wi Mr Speaker Mersi. Mon ti ava kontan demann *CFO* in dir poudir zot fer mentenans lo sa bann *fire hydrant*, mon ti ava kontan konnen konbyen fwa dan en lannen sa bann *maintenance* i ganny fer?

E eski zot annan nide pou osi enstal bann nouvo *fire hydrant* dan bann sit, parey kot bann nouvo *housing estate* e osi kot lekol? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis nou pou pas ek *CFO*?

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker mon ava les *CFO* reponn sa premye kestyon e mon ava demann Mr *CEO* Valmont pou reponn sa dezyenm.

MR SPEAKER

Ok. *CFO* wi.

CHIEF FIRE OFFICER ALBERT ROSE

Yes konbyen letan nou *check* sa bann *hydrant*? Bann *hydrant* normalman tou le 6

mwan i ganny tyeke. Vi ki nou annan en tim ki fer sir ki zot *maintain*, zot fer sir zot responsab pou *maintenance* si oule nou apel sa bann *water management* dan nou servis.

Me selman, letan i annan bann gro lapli ouswa bann lezot keksoz malgre nou feki fini tyek *fire hydrant* nou bezwen retourn ankor ler i annan gro lapli, akoz bann debri zot kouver sa bann *fire hydrants*. E nou, nou bezwen fer sir ki nou pase nou vwar e fer sir ki i napa bann *hydrants* ki'n ganny kouver li menm. Mersi pou ou kestyon.

MR SPEAKER

Thank you. Mr Valmont.
Your turn.

CEO JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm Lasanble e piblik osi ki pe ekoute.

Mr Speaker an se ki konsern enstalasyon nou pou *hydrant* Onorab in fer referans osi avek lekol.

Kriter pou enstal *hydrant* i pre normalman i ganny gide par sa *officer* lo staz *planning*. I evidan ki i annan plizyer lekol ki ozordi napa *hydrant*. I annan serten legzersis ki nou'n ganny fer e i pou bezwen en legzersis

ki nou *extend* li ansanm avek seksyon *firemen*.

Kot apre la nou ava fer en serten konsesyon lo ki kantite e ki bann landrwa stratezik kot bann lekol ki napa, ki nou kapab anmenn sa servis esansyel. I tou agrandisman lenfrastruktir i vin ek en kou, se pou sa ki nou pou bezwen optimiz sa legzersis e enstal li dan en fason gide par *firemen* pou nou arive met sa bann mwayen ki neser an ka en dife.

An gro nou pou nouvo lenfrastruktir normalman lo staz *planning* la kot ansanm dan revi kot *firemen* i prononse si i pou bezwen en *hydrant* e gide par ki lokasyon. Sa i prosedir normal ozordi.

Mon krwar se tou ki mon kapab aporte kontribisyon pou repons ou kestyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Mr Valmont. Nou ava pas lo lot kestyon, Onorab Arissol Sandy.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis e tou dimoun a lekout.

Mon annan de pti kestyon;- mon premye kestyon

mon ti ava kontan demann Minis, an vi ki mon'n tann domaz koze par bann kontrakter ki kouber bann *fire hydrant*, mon ti ava kontan demande ki arive? Lekel ki pey sa domaz an relasyon avek sa? An vi ki i en propriyete Gouvernman.

Dezyenman mon ti ava kontan demann avek Minis, an relasyon avek *fire hydrant*, ozordi Sesel nou annan en sistenm kot *fire hydrant* nou pa vwar li, i reste anba later.

Be eski Gouvernman i annan lentansyon atraver *PUC*, pou li entrodwir en nouvo keksoz modern avek en *fire hydrant* ki debout lo semen parey nou *meter* delo kot tou dimoun i vwar li e nou protez li parske nou kapab servi li dan en ka dife, eski zot annan en program pou reorganiz tousala? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Tou le de kekyon Onorab in *regarding* sa dezyenm kekyon, *regarding* sa bann *tower hydrant*, mon ava pas avek CEO aköz nou'n annan en konversasyon ki enkli lo la.

E osi CEO si ou kapab koz lo sa domaz sa ki Onorab in mansyonnen.

MR SPEAKER

CEO ou ava adrese *please*.

CEO JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker kekyon i kouber prensipalman beton ek pyeton. Me selman nou bezwen kouber en pe ki lapros *SLTA* in adopte, dan son tranzaksyon *resurface* semen.

Depi dernyen 5an e *SLTA* in fer li son manda pou li a sak lenstans kot i pe *resurface* semen, i retournen e lev sa bann *manhole* ki *existing*, ki *fire hydrant* i sitye ladan avek lo son prop depans koman parti sa legzersis ki ler i pe *resurface* sa semen.

Kot i konsern beton si sa devlopman in ganny fer anba lenstriksyon *SLTA* se *SLTA* ki responsab pour re etabli sa *fire hydrant* e abzorb sa kou.

E kot i konsern i annan de fwa i annan osi *Local Government* e distrik ki fer serten travay, aköz *fire hydrant* i pa zis dan semen *main road* me i osi dan semen segonder. E se la si nou'n idantifye poudir sa *fire hydrant* i kle par - gide par *firemen* kot nou bezwen apros sa bann antite pou

abzorb sa kou si zot in fer sa bann devlopman.

Sa direksyon normalman ki nou apresye. Dan lenstans kot personn pa oule pran sa kou la kot *PUC* i konsidere baze lo gidans *fireman* si vreman kritik zot bezwen sa ganny re etabli, la kot nou rod en alternativ pli optimize kot sa ki konsern kou. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. En pti klarifikasyon wi ale.

HON SANDY ARISSOL

Mersi. Zis en pti klarifikasyon Mr Speaker i annan an relasyon avek *CEO* an relasyon avek kalite *fire hydrant* ki nou pou entrodwir, si i annan en diskisyon ki Minis in dir en pti keksoz lo la. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Panel.

CEO JOEL VALMONT

Mersi Mr Speaker. An se ki konsern *fire hydrant over ground* si oule mon kategoriz li koumsa.

Pou lemoman lo sa ki konsern semen segonder prensipal lo sa ki konsern *main road*, nou pa'n konman *PUC*

nou pa'n *venture* dan sa direksyon.

Me i annan serten sirkonstans parey ou pou vwar dan kek *housing estate*, mon kapab sey gid ou mon'n vwar kot *Condominium* kot in annan sa lenformasyon kalite lenfrastriktir, ki'n ganny konsidere.

Prensipalman leksperyans ki mwan mon pe vwar avek lenfrastriktir piblik, *over ground* lenfrastriktir i ekspoze avek lensidan. Nou eksperyans bokou avek poto elektrik. Poto li menm i en fondasyon ase solid.

Me nou vwar poudir plizyer fwa sa bann poto pe ganny tape avek loto avek konmisyon *and so on*.

So nou pou bezwen si nou pou pran sa lapros met lenfrastriktir *over ground* pou *fire hydrant*. Nou pou bezwen sey etabli parey ou'n dir serten proteksyon ki mannyer pou minimiz sa bann lenpak, e i osi i annan en bon pe kontrent kot i konsern *wayleave*.

Prensipalman *way eave* akoz ozordi koridor pou lenfrastriktir eski pa egziste. I pa en keksoz fasil. *PUC* i toultan an diskisyon avek propriyete, avek Minister Later.

Me i pa fasil avek sa konstrent *wayleave* ki nou

annan avek sa konstrent lo later ki mannyer i ganny *subdivide* e ki kantite ki dimoun i ganny *allow* pou devlope.

So Mr Speaker i en legzersis ki nou pa kapab *rule out* ki *MNA* pe demande.

Me selman mon kapab dir nou ava sey fer en legzersis ansanm avek *Fire Brigade* e nou ava donn li en *feedback* lo la, si i en direksyon ki fezab e ki ekonomikman nou kapab pran.

MR SPEAKER

Mersi *CFO*. Bon nou pe *run out of time*. Mon ti'n rekonnèt Onorab Bistoquet. Onorab Bistoquet poz ou kestyon *please*.

HON ROSIE BISTOQUET

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou delegasyon.

Minis mwan mon santi atraver Mr Speaker, ki mon pa konnen i annan en levanter ki'n ganny fer lo Mahe, Praslin ek La Digue, konbyen *fire hydrant* ki aktiv?

Akoz sa i fer mon mazin letan ti annan en dife Pointe Larue obor semen, i ti annan en *fire hydrant* zis anba sa lakaz ti ete. Me selman ti'n ganny sele pa ti kapab ouver - *firemen* ti bezwen al Anse Aux Pins pou al ponp delo pou kapab pou

anmenn kot sa landrwa pou kapab tenny dife.

Apre mon lot kestyon i eski parey msye in dir ki sa i annan serten bann *fire hydrant* ki anba later anba beton.

Eski sa petet i pa pe kapab osi poz en risk kot si sa bann tiyo i pete, i kapab petet fer delo perdi ki *PUC* i depans en kantite? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis nou pas avek *CEO PUC*.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Onorab mersi pou ou kestyon. Ki kantite *fire hydrant* nou annan?

Mon ava demann *CFO* akoz i annan en lalis la i ava kouver pou Mahe, Praslin ek La Digue. Apre ou ava kapab reponn sa kestyon lo beton. Mersi.

MR SPEAKER

CFO.

CHIEF FIRE OFFICER ALBERT ROSE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Si oule lo Mahe sa ki *Fire Service* pandan son bann *survey* ki'n fer i annan 377 *hydrant*.

Lo Praslin i annan 52 e lo La Digue i annan 22.

Posibilite i kapab annan plis ki sa. E *PUC* i dan en pli bon pozisyon anvi ki zot annan *network* kot tou sa bann *fire hydrants* ti ete. E si i annan ki'n sorti lo zot *network*. E zot, zot dan en pli bon pozisyon pou zot kapab reponn en pe parti sa kestyon.

Dezyenman kot i konsern met beton lo *water fire hydrant*, zis en legzanp mon kapab donnen *right now*, se ki i annan kot *Old People's Home La Retraite*, kot zot in met konkret *pavement* pou dimoun pase i la en landrwa ti vreman enportan pou annan en *fire hydrant*, akoz i annan bann vye dimoun anndan kot sa bann lakaz.

E la i enn bann landrwa kot zot in kouver *fire hydrant* e nou pa konnen si nou pou vwar li ankor. Yes. Mersi

MR SPEAKER

Minis eski *CEO PUC* azout keksoz lo norm *fire hydrant*?

MINISTER ERROL FONSEKA

CEO napa naryen pou azoute lo la. Me selman konman Minis - *I mean PUC* pa tonm anba mwan.

Me selman lo sa bann rapor e nou pou bezwen swiv

program pou remet sa. Nou pa kapab annan sa bann risk koumsa ganny ekspoze. E zis personn pa fer nanryen ladan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab si klarifikasyon terminen vitman *please*.

HON ROSIE BISTOQUET

En klarifikasyon wi Mr Speaker.

Dan sa norm ki'n ganny mansyonnen kestyon ki mon ti demande konbyen ki aktiv konbyen ki pe fonksyonnen.

E si petet nou kapab ganny en lalis kot sak pou sak distrik, sa bann *fire hydrant* ki fonksyonnen ki dan en fason ler i annan maler i annan dife, nou osi nou ava konnen kote i ete ki nou kapab ed nou bann zabitan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski Minis oubyen *panel* i adres sa?

MINISTER ERROL FONSEKA

Wi Mr Speaker. kantite ki aktiv kote zot ete dan diferan distrik i kapab ganny donnen. Nou annan en lalis ek nou la, e *CFO* i ava fer le mezir. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER ERROL FONSEKA

CFO i anvî azout en pti bout.

MR SPEAKER

Wi.

**CHIEF FIRE OFFICER
ALBERT ROSE**

Yes. Mon krwar ou dezyenm parti ou kestyon si oule pou lemoman nou pe fer legzersis avek tou bann distrik *community* kot nou pe pase avek zot bann *staff* sirtou dan Sanmdi. Kot nou pe idantifye tou bann *fire hydrants* ki annan dan zot distrik.

E letan nou pase osi si nou vwar problemm si nou notifie *PUC*.

En legzersis ki'n konmanse mon krwar in konmans Mont Fleuri. Nou'n konmans enn de distrik nou'n konmanse ladan.

Prezan ou osi si oule ou distrik i aktiv ladan nou envit ou *onboard* napa problemm.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava bezwen aret la pou sa kestyon e mon ava remersye *panel* aköz mon krwar zot pa la pou *next*

question. Mersi e mon ava swet zot bon depar.

Nou ava apel pou en pti poz *sanitizing*.

(technical break)

MR SPEAKER

Mersi Lasanble in rebran. Bon swet labyenveni e bonn apre midi Mr Raymond St Ange *Commissioner of Prison*, Manmzel Diana Asba *Director Human Resources* e Mrs Audray Sally *Human Resources and Budget Management Officer*.

Ou kestyon 76 Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis ek ou *panel* Mr St Ange. Mr Speaker mersi pou donn mwan laparol, menm si isi lo sa kote latab mon santi poudir nou privez i ganny afekte detanzantan.

Kestyon, eski Minis i kapab eksplik sa Lasanble ki travay ki'n ganny fer lo *Scheme of Service* pour *staff* Divizyon Prizon?

Lekel kad travayer ki pou benefisyè?

Eski konponan *allowance* osi pe ganny adrese? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. E Minis ou ava diriz repons.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. E mersi Onorab pour ou kestyon. E mon kontan sa kestyon akoz *Prison Service* i zwe en rol kritik da lasenn lord ek lape.

E ase moman nou prizon i ase okipe menm ek *remandees* i annan dan 80 *remandees* e en kantite presyon i arive lo bann *staff obviously* ki pe travay laba. E alor i enportan ki sa kestyon in ganny demande ozordi.

Avek sa mon ava les *HR Director* Mrs Asba pou eksplik nou egzaktman detay ki manner sa *Scheme of Service* pou marse.

MR SPEAKER

Yes then Mrs Director. Ou annan laparol.

DIRECTOR HUMAN RESOURCES DIANA ASBA

Mersi Minis. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm Onorab. Bonn apre midi tou dimoun prezan e tou bann a lekout.

Mersi Mr Speaker e mersi Onorab pou ou kestyon.

Scheme of Service an se moman i kot *PSB* pe travay lo la pou saler debaz selman. E kad travayer ki pou benefisye anba

sa *Scheme* propozisyon ki Servis Prizon in fer, in enkli tou son bann travayer; e i annan *prison officers, probation officers, rehabilitation officers, welfare officers, counsellors* - enkli bann *support staff* ki konpri en *nursing officer*, en Direkter Resours Imen ek Administrasyon, en zofisye resours imen, en sinyor *office assistant* ki deservi ladministrasyon Montagne Posee, en *office assistant* ki deservi *HR/Admin, Account* ek Probasyon dan lofis Victoria e en *senior cook*.

Bann *staff accounts* ki'n fek zwenn nou sa lannen, pa'n ganny enkli dan sa *Scheme* akoz zot ti pe travay avek Minister Finans ler sa *Scheme* ti pe ganny prepare. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab siplemanter?

HON EGBERT AGLAE

Mersi pou sa premye porsyon larepons. Mon ti ava kontan konnen Minis ouswa atraver ou *panel*, akoz ki sa *Scheme* pe ganny anvoye, akoz bann travayer pe ganny dir Zanbye pou pare i al Fevriye e la nou'n ariv *Juin*.

Ki stati - *status* sa *Scheme* ki manner ki bann travayer i ava konnen si zot pou gannyan dan *mid-year* ouswa nek 2023 ki zot pou ganny sa ogmantasyon?

Dezyenm ler ou'n nonm sa lalis travayer ki pou benefisyen mon vwar osi i annan parey bann sekirite ki pa'n enkli ladan, i annan *drivers* osi mon vwar pa pe ganny enkli, eski zot osi zot pa pe form parti sa lekipe?

Akoz Departman i en lekipe ki travay pou fer fonksyonnen sa Departman.

Mon ava aret la pou lemoman. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis diriz larepons silvouple.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Ankor enn fwa mon ava pas sa ek *HR* pou eksplik sa. Mersi.

MR SPEAKER

Madanm *Director*.

DIRECTOR HUMAN RESOURCES DIANA ASBA

Mersi Onorab pou ou kestyon. Onorab tou nou bann zofisyen prizon - ou'n fer resorti lo sekirite avek drayver. Tou nou bann sekirite, *drivers*, zot osi zot osi zot *prison officers*.

Akoz nou anploy zot as *prison officers*. So zot osi zot pe benefisyen. Nou pa'n kit personnal deryer. Apre stati ki zistans *Scheme* i ete?

Parey mon'n fer sorti oparavan an se moman i kot *PSB* pe travay lo la pou fer evalyasyon kot servis prizon pou ganny envite pou donn lenformasyon, pou *PSB* kapab *rate* bann *post*.

E nou'n ganny yer, mon'n ganny en kominikasyon avek biro *PSB*, ki zot pou *set-up* en dat kot zot pou pran kontak avek nou tre byento pou prizon vin diskite avek *PSB*.

MR SPEAKER

Thank you. mon ava pran kestyon Onorab William.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi. Mon anvi demann avek Minis si i kapab donn nou detay, si i annan lenformasyon avek li par egzamp an term bann gard prizonnyen konbyen ki etranze, konbyen ki Seselwa? E si i kapab donn nou en pti pe zot diferans saler? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel?*

COMMISSIONER OF PRISONS RAYMOND ST ANGE

Mersi Mr Speaker. Onorab *presently* nou annan 47 Nepale – 12 *Tanzanian*. Zot ganny peye an Dolar. E ou ti anvi konn zot saler?

MR SPEAKER

Diferan saler wi in demande ki ...

**COMMISSIONER OF PRISONS
RAYMOND ST ANGE**

Saler i apepre pou serten Nepale – \$700 apre I monte – 800, 900 apre serten *Tanzanian* akoz zot *background* zot sorti dan Lakademi, e zot in travay dan Servis Prizon an *Tanzanie*, zot pe ganny zot \$900 ekek a \$1000 pou zot travay. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Klarifikasyon? Annou al vitman Onorab.

HON WAVEN WILLIAM

Yes mon ti demann konmsi tou le de Seselwa akoz par egzant dan sa kad etranze la – pou Seselwa si posibil.

MR SPEAKER

Thank you. Madanm *Director* ou ti pe al...?

**COMMISSIONER OF PRISONS
RAYMOND ST ANGE**

Mon a demann Direkter *HR* pou diskite lo saler pou nou *staff* lokal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Madanm?

**DIRECTOR HUMAN
RESOURCES DIANA ASBA**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab zis mon oule eklersi – ou'n demande konbyen Seselwa i annan – saler Seselwa? Eski ou pe dir sa saler pli ba? Pou *prison officers*?

MR SPEAKER

Ok klarifye ou kestyon en pti gin Onorab.

HON WAVEN WILLIAM

Enn se konbyen akoz ou'n donn mon zot in donn mon plis travayer etranze.

Mon anvi konn pour Seselwa. Dan pour Seselwa saler akoz la ou'n koz lo kote lakademi bann *Tanzanian* bann diferan kad.

Me pour Seselwa bann prizonnyen. Apre nou anvi konnen si zot anvi fer progre.

Eski i annan bann diferans?

MR SPEAKER

Mersi. Wi madanm?

base salary nou pe koz \$700 pour bann *Nepalais*. E *around* \$900 pour bann *Tanzanian*.

Kestyon ki mon pou demann ou se, ant sa bann travayer etranze e travayer Seselwa, eski i annan *duties* ki zot fer diferaman avek travayer Seselwa? Mon kestyon i pou Minis, *sorry* mon pe get ou, mon kestyon i plito pour Minis.

Eski i annan *duties* diferan ki sa de group travayer i fer, ki kapab eksplik diferans dan saler?

Apré dezyenmman, ler nou mon'n tann sa madanm koz lo travayer etranze Seselwa ganny anploye e avek *prison services*.

Sey eksplik ki mannyer i marse sa kalite sa enn kalite *recruitment*?

Akoz mon prezimen mon vwar li en pe drol ki sa kalite *recruitment* pe ganny fer.

Prezan Minis mon dernyen kestyon, eski i posib pou ou eksplik nou, eski an relasyon ek sa - sa *Scheme of Service*?

Ou annan en lasirans ki ou kapab donn nou Lasanble, lo kan eski bann travayer prizon pour vwar sa sanzman lo zot *Schemes of Service*, eski i pou sa lannen, eski i pou lannen prosen eski ou kapab donn nou Lasanble en presizyon? Mersi Minis. Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a reponn ou dernyen kestyon apre mon ava pas avek *HR* pou reponn ou premye.

Lo kestyon etranze ki Sesel. Sa bann etranze normalman zot pou lo en *independence permit* e *independence permit*, zot a pey *half GOP, 15% GOP*.

E i lo sa baz ki zot ava ganny en travay.

So legalman lo zot dan pei lo en *independence permit* selman zot bezwen pey en porsyon *GOP*.

Lo kestyon sa *Scheme of Service* pou ganny *backdated on the 1st of Zanvyé*.

HON SEBASTIEN PILLAY

(Off-Mic)

MINISTER ERROL FONSEKA

Non 2022.

MR SPEAKER

Yes Onorab?

MINISTER ERROL FONSEKA

Nou ava reponn sa lot kestyon avan.

**COMMISSIONER OF PRISON
RAYMOND ST ANGE**

Mr Speaker mersi. Mersi Minis. Mersi *Leader* Lopoziyon.

An sa ki konsern *expatriate workforce* ki pe travay aktyelman. Bann zofisye *Nepalais* zot fer plito bann travay sekirite lo bann *perimeters* avek bann *weapons* AK47 ek pistol

And byensir konponan *second cohort Tanzanian* ki'n vini, zot la pou ranforsi nou travay nou sekirite.

And parey ou konnen *direct MOU between prison services* Sesel avek prizon servis *Tanzanie* e zot vin konman *train officers from there Prison Academy* avek bokou letan servis pou vin travay isi.

So ladiferans i plito bann *staff* etranze deservi travay lo bann *perimeters armed and* konpare avek *staff* lokal ki travay *on the block one-to-one* avek nou bann kliyan nou bann kondannen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Terminen silvouple Onorab.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi. I enportan ki nou ganny sa prezizyon.

So an relasyon ek *Schemes of Service*, zis konfirman en pti moman apre Minis - sa pou ganny *backdated as of January*.

Prezan lefe ki nou Lasanble nou pa ankor ganny - nou pa konnen *what is entailed in sa Scheme of Service*, ki nou ti ava kontan klarifye dapre sa ki Mr St Ange in dir nou, se ki bann travayer etranze zot fer plito *perimeters duties*, sekirite eksetera.

E *actual duty* pou deal avek *inmates i the high risk inmates*, se bann Seselwa ki fer.

So eski dan sanzman ki zot in fer dan sa *Scheme of Service* zot in pran konsiderasyon *higher risk duties* ki bann *prison officers* ki bann *prison guards* Seselwa i fer, so that zot saler i a *commensurate* avek travay ki sipoze pe fer?

E zis an pasan Mr Speaker, eski Minis i kapab dir nou si zot pe pran okenn mezir pou *monitor the use of consumables e overtime allowances* kot prizon? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. *Yes panel*. lev lanmen sa ki pou reponn silvouple. *Yes Minis?* Anr ou

pas avek Madanm *Director* - *yes*.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon a reponn lo bann *consumables*.

Mr Speaker *in fact* keksoz ki mon ti ava kontan dir lo *consumables* i *the trend consumables to a* prizon, i desann ou si ou mezir li ek sa ki ti ete detrwa an pase.

So nou pe annan serten kontrol lo la e sa *trend* pe desann. Mon ava pas ek Mrs Asba pou reponn sa lot kestyon.

DIRECTOR HUMAN RESOURCES DIANA ASBA

Mersi Minis. Mersi Onorab pou ou kestyon. Nou annan nou en latab saler ki nou'n propoze ki pli o ki sa ki nou annan an se moman. Akoz nou'n pran tou sa bann konponan ris, stres, tou sa bann difikilte ki nou bann *prison officers* i gannyen.

So nou'n asize nou'n diskite e nou'n vwar tou sa bann - nou'n mazin tou sa bann bout konponan, ki met zot dan en travay difisil.

So nou'n vreman fer - dan nou lopinyon - nou'n fer en provizyon ki vreman bon pou zot. Me selman nou pa konnen letan *PSB* i ava diskite avek

prizon, en desizyon la i ava ganny fer. Petet i ava zot ava pran kont sa ki nou nou'n mete *or otherwise* mon pa konnen. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Thank you. mon ava pas kestyon Onorab Cosgrow. Akoz i ti lev son lanmen ansanm ek bann premye bann. Bann ki'n vin apre zot ava eskiz mwan. Onorab Cogrow ou kestyon.

HON WALLACE COSGROW

Mersi Mr Speaker. Minis bonn apre midi avek ou tim.

Madanm dan larepons in dir poudir travay ki zot pe fer lo *Schemes* i pe regard selman *basic salary*.

Mon ti a kontan konnen e ou'n dir tou dernyerman ki sa *salary* ki zot pe propoze, i enn ki pour pran kont tou sa bann sityasyon travayer prizonnyen i bezwen travay ladan.

So eski ler zot in fini travay lo sa *package*, eski bann lezot *allowance* ki bann *staff* i deza pe *enjoy* anba sa *Scheme of Service*.

Eski pou reste ouswa sa legzersis ki zot pe fer i en legzersis ki parey Gouvernman pe fer pou anmas tou *allowance* e met dan en saler e ki zot pou ganny zis sa saler e pou napa

larestan *allowance* ki pou vin avek?

Aprè dezyenm kestyon ki manner zot pe *monitor* en pti pe *overtime allowance*, eski i annan en *standing allowance* ouswa i en *allowance* baze lo *performance*? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Mini ou pou pas avek madanm *Director* ou'n ganny kestyon.

DIRECTOR HUMAN RESOURCES DIANA ASBA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Preme kestyon ou'n demann konponan *allowance*. mon prezimen *inducement allowance*? Tou *allowances*. Mersi Onorab.

Larzan ki nou'n gannyen avek finans pour 2022, nou'n ganny pou nou kapab finans selman saler debwaz ki nou'n travay lo la.

So nou'n ganny mon ava kapab dir ou bann petet *figures* ki kantite larzan ki nou'n gannyen.

So pou nou annan nou 3 program. Program 1 ki *Governance management* ek administrasyon, nou'n ganny nou 705 mil 440.

Pou program 2 ki *custodial*, nou'n ganny nou en 1 milyon 596mil 250.

Program 3 i reabilitasyon avek probasyon, nou'n ganny nou 677mil 60.

E an total nou'n ganny nou 2milyon 978 mil 750.

Sa i zis pou sa saler debaz pou 2022.

Prezan konponan *allowance*, sa nou pe fer li par faz. Akoz parey mon'n dir pli boner nou'n ganny zis pour saler debaz.

E *inducement allowance* nou'n met li dan Bidze 2023. Nou'n travay lo la nou'n met li dan Bidze 2023. E lezot *allowance* pou ganny adrese dan bann lannen ki swiv, anmezir ki nou ganny finansman. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Thank you. Nou ava pas lo lot kestyon. Mon ava pas lo lot kestyon. Mon ava remersye *panel* ki la pou fer zot depar. E bonn fen apre midi.

Nou pa pe al lo lot kestyon Onorab. Ou ava zis met en pwen pou zot? Pou mwan - wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker. Mr Speaker mon pe regard lot kestyon, mon personelman konman en Manm Lasanble

mon napa problemm avek sa kestyon prosede.

Me selman mon konnen poudir si mwan ki ti'n demann sa kestyon, mwan mon ti pou ganny en *point of order* pou anpes mon demann sa kestyon. Mon pa pou fer parey avek Onorab.

Me si nou swiv son kestyon byen. Son kestyon i konmans avek, 'swivan rapor dan medya dan lepase. '

E si nou regard byen nou *Standing Orders*, e spesifikman nou regard *Order 36 lo content of questions*. E ou ava *refer to (k)*. Mwan dan lepase i annan kestyon ki mon'n ganny demande pou amande. Wi mon Onorab son kestyon i lo *Order Paper*.

Sa ki zot in fer ek mwan, mwan mon pa pou fer. Mon ti a kontan Onorab i reponn son kestyon.

Be mon met sa devan ou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Les mon ava reponn ou

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi.

MR SPEAKER

Mon ava dir bann delegasyon ki la, mon a permet zot sorti silvouple.

Mon ava les fer *pause sanitizing* avan apre mon ava adres ou pwen Onorab Pillay. Nou ava pran *pause sanitizing*.

(technical break)

MR SPEAKER

Bon Onorab Pillay nou dan Lasanble, mon kapab adres ou pwen.

Les mon a dir ou mon ti note sa mannyer sa kestyon in ganny ekrire, ler mon'n repas lo kestyon.

Me selman mon oule dir poudir kestyon ki sa Manm in demande, i pa vremen annan nanryen pou fer avek rapor medya.

In another words son larestan kestyon i kapab debout totalman sifizan, san sa referans avek medya.

E petet i ti a'n pli bon ti'n met sa referans avek medya petet mon ti ava'n fer li.

Selman mon ti satisfé ki pa pe demann en kestyon lo en rapor dan medya, me ki pe demann kestyon lo lezot pwen. Mersi.

So se sa se aköz sa mon'n les sa kestyon. *Please. Ok* Onorab Pillay fer pwen vitman.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon pou fer mon pwen vitman lo la. Ou konnen mon

parey mon'n dir ou, mwan mon napa problemm avek sa kestyon mwan.

MR SPEAKER

Ok.

HON SEBASTIEN PILLAY

Me selman mon *issue* se ki ou'n fer nou lo sa kote latab koriz kestyon ki'n ganny *worded similarly*. Se sa ki mon oule met lo rikord.

Tousala i pou montre en *pattern* tretman ki nou, nou gannyen lo sa kote latab. Se tou. Se sa i enportan pou nou konnen. Mon pa ni ankoler. Mon *take it easy* mwan.

MR SPEAKER

Mersi. Mon'n not ou pwen. Les mon a entrodwir delegasyon silvouple avan nou pas lo ou kestyon.

Bonn apre midi e byenveni Mr Alain Volcere *PS* dan Minister Zafer Entern e Mr Mervin Laporte *Senior Immigration Officer*.

Onorab Labrosse ou kestyon.

HON RICHARD LABROSSE

Bonn apre midi Mr Speaker. Mr Speaker avan mon konmanse mon krwar ansanm avek Onorab William, nou ava vin ek Onorab Pillay ek nou

kestyon pou anmennen pou li korize.

Mr Speaker bonn apre midi tou dimoun prezan, Minis tou bann zofisyé.

Kestyon sorti Plaisance i *comme* swivan;

Swivan rapor dan medya dan lepase, sirtou ler i konsern lensidan ki konsern nou prop paspor Seselwa, eski Minis i kapab dir avek Lasanble, depi nouvo Gouvernman in vin o pouvwar, konbyen paspor ki'n ganny donner ek dimoun ki pa'n ne Sesel? E eski Gouvernman i annan en nide konbyen paspor Seselwa ki an sirkilasyon avek dimoun ki pa'n ne Sesel? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Minis ou repons *please*.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. mersi Onorab pour ou kestyon.

Mr Speaker premye keksoz ki mon oule fer kler pour tou dimoun a lekout, se depi ki Gouvernman *LDS* in vin o pouvwar *Citizenship Act 5 (1)* ki permet Prezidan a son diskresyon donn enn nou *passport* en etranze, nou oule fer zot konnen ki sa in annan zero *passport* ki'n ganny donner dan *5 (1)*.

(APPLAUSE)

MINISTER ERROL FONSEKA

I annan de lenstan ski dimoun ki'n ne an deor Sesel i kapab ganny *passport*.

E la mon pou envit PS pou eklersi sa de sityasyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. PS ou annan laparol.

PS ALAIN VOLCERE

Mersi bokou Minis. E mersi Mr Speaker.

Bonn apre midi tou dimoun e bonn apre midi tou Onorab.

Premyerman, premye lenstans i pa vwar otomatik par desandans dan ka kot paran sa aplikan i deza en Seselwa an premye.

Dan sa ka zot pas atraver en prosesis anrezistre en *National Identity Number*, avan fer laplikasyon pou paspor direktaman.

Dezyenmman i par laplikasyon sitwayennte anba *Citizenship Act*, pou bann ka kot s dimoun napa drwa otomatik pou sitwayennte.

Sa i konpri laplikasyon par sa ki nou apel *naturalization* - maryaz anba Lartik 12 Konstitisyon, ouswa

sa ki nou apel *registration* anba lezot sirkonstans.

Alors depi le 01 Novanm 2020 ziska, ozordi statistik i montre ki'n annan 41 dimoun, ki'n fer laplikasyon pou sitwayennte Seselwa.

E ladan 37 in ganny aprouve. Dan sa 37 aprouve pou sitwayennte selman 16 ki'n fer laplikasyon e obtenir en paspor Seselwa.

Toudswit la mon mansyonnen poudir lefe ki ou'n ganny sitwayennte, ou kapab swazir pou ou pa vwayaze, ou kapab swazir pou pa ganny en paspor.

An se ki konsern bann ka otomatik par desandans, ki mon fek mansyonnen setadir bann ki'n pas atraver en prosesis anrezistre en *National Identity Number*, in annan 276 ka.

Alors lakantite paspor ki'n ganny met a dispozisyon dimoun ki pa'n ne Sesel pandan an kestyon i 276 plis 16 - total 292.

Dapre rikord in annan osi 6697 paspor Seselwa ki'n ganny distribye avek dimoun ki pa'n ne Sesel pandan sa dernyen 5an.

Sa mon pe fer referans avek dezyenm parti kestyon ki dir si i annan en nide. Alor 5an i bann paspor ki valid. Alor sa

figure i 6697. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Labrosse siplemanter non? Yes.

HON RICHARD LABROSSE

Mersi Mr Speaker. Mersi Minis ek *PS* pou lenformasyon byen detaye. Ki en pti pe vremen trakasan tou an menm tan.

Mr Speaker mon premye kestyon siplemanter prezan la i pou al en kou lo nou konnen ki Sesel tou dernyerman ti annan bann konversasyon lo paspor biometrik. E nou konnen mon osi mon'n vwar dan medya menm ki i annan en lakonpanyen *Francais* ki ti'n ganny kontra pou sa.

Eski Minis oubyen *PS* zot ti kapab dir nou ki progre nou pe ale ek sa? Parske ler mon pe gete sa proze ti sipoze fini *by* 2022 sa lannen.

E mon lot kestyon *PS* ordinerman ler en dimoun pe *apply* en paspor pour Sesel, *basically* oubyen direktman si ou ti kapab dir nou si i annan en *fee* ki al avek, e konbyen dimoun i ganny sarze pour sa si ou pa'n ne Sesel? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis *panel*.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker Onorab i kapab mansyonn sa dezyenm mon pa'n tro tann ou byen lo sa dezyenm kestyon?

MR SPEAKER

Repete silvouple Onorab.

HON RICHARD LABROSSE

Ok Mr Speaker mon ava repet dezyenm kestyon.

Dezyenm kestyon mon ti ava kontan konnen ler pe fer bann prosedir pa pou ganny en paspor Seselwa sirtou si ou pa'n ne Sesel *originally*.

Eski i annan en *fee* ki al avek? Si wi konbyen zot koute pour sa?

MR SPEAKER

Konbyen i koute Minis? wi mon ava zis fer remarke ki sa kalite kestyon ti fasil pou ou konn lenformasyon.

Me Minis letan ou la? Minis lekel *PS* pou adrese. Mersi.

PS ALAIN VOLCERE

Mersi Mr Speaker pou adres sa pou adres sa kestyon premye lo paspor biometrik.

Proze pou enplimantasyon proze biometrik i lo bon semen nou annan plezir poudir.

Nou an kontak regilye avek sa lakonpanyen ki'n ganny Kontra pou fer sa proze. Savedir en lakonpanyen lenprimri Nasyonal baze *Paris IM group*.

Serten lekipman deza konmans fini ariv Sesel. Prodiksyon *booklet* pou konmanse byento e nou konfyans ki tou keksoz i al byen ki pa pli tar ki sa lannen, Seselwa i ava kapab konmans vwayaze avek son nouvo kalite paspor.

So zis pou fer go back in history sinyatir sa kontra ti fer Desanm lannen pase.

E parey nou ti'n prodwir san apepre 12 mwan. Savedir lan sa proze i ava'n ariv son term. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi oule dir li konbyen i koute?

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker zis pou azoute sa *biometric passport* i en gran loportinite pou nou fer sir ki tou paspor ki'n re *issue* i napa okenn bann paspor ki'n ganny donner an mal ou lepase.

So sa en loportinite pou nou netway nou sistenm paspor dan sa pei ki mon krwar avan in ganny en kantite labi.

So sa i en loportinite. Pri ki nou pe gete, nou pe anvizaze reste pri parey ki a se moman i 750. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. mon napa siplemanter lo la. Alor ou'n lev ou lanmen. Ale Onorab Pillay kekfwa mon'n manke.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, vre Onorab ti devret anmenn kot mwan sa kestyon pou mwan gete pou li, en? *Ok*, akoz i annan en lenformasyon ki pa kler, menm si en dimoun pa'n ne Sesel i kapab en Seselwa. Par egzanp si mwan ek mon Madanm nou al reste La Frans, mon zanfan pa ne Sesel, otomatikman mon zanfan i Seselwa, *so*, i kapab *apply* pou en paspor Sesel.

So, si pou reponn ou kestyon pou annan plis ki 10mil ekek paspor ki pou ganny donner. Sa ki ou devret pe demande se – sa ki ou devret pe demande se sitwayennte -

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab,

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon a vin lo mon kestyon. Mon a vin lo mon kestyon. Mon pe sey ed li ou konnen?

(Interruption)

MR SPEAKER

Onorab,

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon a vin lo mon kestyon. Mon a vin lo mon kestyon.

MR SPEAKER

Kestyon pou Minis silvouple.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon kestyon i senp mwan, i senp.

MR SPEAKER

Onorab annou ale.

HON SEBASTIEN PILLAY

Minis eski ou kapab dir nou, lefe ki Prezidan li menm in deza dir dan en *rally* par egzanp, i pou rebran sitwayennte Mr Materi - i ti dir sa piblikman, akoz ki ou pa propoz ek *Cabinet*, en lamannman konstitisyonnèl, akoz i pou konstitisyonnèl pou rebran sa bann sitwayennte. Ou pe koz lo labi.

Non, be i pe koz lo labi. Be anmenn en lamannman, eski Gouvernman pe konsider anmenn en lamannman

konstitisyonnèl pou rebran bann sitwayennte ki zot in dir i ganny donnen atraver labi? Eski sa i le ka?

Aprezan mon dezyenn kestyon pou klarifye kestyon Onorab, eski i annan okenn paspor Seselwa ki'n ganny donnen avek en dimoun ki napa sitwayennte Seselwa pandan sa dernyen 2an? Mon pe sey ed ou. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ale. Onorab Labrosse, *order please!*

Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Yes Mr Speaker, les mwan kler sa en pti kou vitman, vitman la. Premyerman nou'n fek eksplike, anba *naturalization*, savedir ou pe ganny sitwayennte akoz maryaz ek Seselwa, sa i kouver sa kestyon ki ou'n fek demande. Savedir en dimoun ki pa'n ne Sesel ditou. E menm paran pa Seselwa, me selman in ganny sa *through* maryaz ek Seselwa.

Lot sityasyon ki nou'n koz lo la *in registration*, i bann Seselwa ki'n ne an deor. I pa'n ne Sesel, me selman i annan en paran ki Seselwa. So, sa i kouver sa 2.

Lo ou lot kestyon Onorab, ler en dimoun in ganny

sitwayennte sa i sakre e tou dimoun i bezwen respe sa. Si nou'n larg sa, fer sa fot, pa blanm sa dimoun, blanm sa ki'n donn li. Alors sanmenm sa ki mon pe sey dir. La sa *biometric passport* i a loportinite pou nou regle sa bann sityasyon ki'n arive oparavan.

Ti annan en moman, mon rapel dan *economic incentive*, paspor ti kapab ganny aste pou \$20mil. *Ok*, e sa ti arive e apre ti met en fren lo la.

Now, sa bann paspor is *now illegal*. *Ok?* Tout fason in sipoze *expired*. Me sa i donn nou parey mon'n dir sa loportinite pou regle sa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab pa antre dan en largiman avek Minis silvouple. En klarifikasyon si ou bezwen-, wi?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi. Mersi Mr Speaker. Mon en dimoun, mon pa kontan antre dan largiman avek person. Mr Speaker, mon anv Minis i zis konfirman ki savedir Gouvernman *LDS* pe konfirm ek nou, ki zot napa lentansyon rebran sitwayennte okenn dimoun?

MR SPEAKER

Mersi. Minis eski ou le konfirm sa. Sa i al en pe lwen avek kestyon orizinal. Me Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker, bomaten mon'n vini mon'n koz la demokrasi, lord ek Lalwa, tousala. Ler en dimoun in ganny en sitwayennte Seselwa ou bezwen protez li koman en Seselwa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Cosgrow nou pe *run* en pe *late*. Ou kestyon silvouple si ou annan. Vitman.

HON WALLACE COSGROW

Vitman. Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, premye kestyon, eski Minis i kapab dir nou si zot annan lenformasyon, ki bann nasyonalite avan, ki sa bann dimoun ki'n *apply* - konmsi ki bann nasyonalite ki pli dominan ki pe demann pou ganny nou nasyonalite e nou paspor. Si zot annan lenformasyon.

E dezyenm, Minis in dir ki poudir ler ou ganny nasyonalite ou bezwen serye, ou bezwen respekte sa. Mon ti a kontan zis demann Minis, eski i annan en *British passport* e eski i en nasyonalite Angle silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Sa dezyenm kestyon pa relevan. Minis si ou annan son premye repons. Repons pou premye. Wi, be annou respekte en pe prosedir. Minis?

Minis ou annan en repons pou son premye pwen. Ki nasyonalite ki'n ganny paspor.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker, nou'n fek dir ki lo sa 292 *passport* i annan 276 ladan ki zanfan ki annan en paran Seselwa, e sa in ganny sa anba *registration*. I annan 16 ki'n ganny anba maryaz avek Seselwa e i pa mon dezir *at all* pou komans anmenn bann sityasyon domestik pou nou dir avek ki sa Seselwa in marye. Sa i zot zafer prive e i pa en ka ki mon pou reponn lo la, Mr Speaker.

MR SPEAKER

Dezyenm. Minis, i pa en kestyon ki relevan. Ou a kapab.

MINISTER ERROL FONSEKA

Ou dezyenm. Wi mon annan en *passport* Britanik, *European*. *In fact* e mon ti vote Langleter, mon ti annan tou drwa pou vote e mon ti egzersis mon vot byen. So, mon krwar pou sa rezon i normal ki ler en dimoun i annan en *passport* dan en pei

ou respe sa Lalwa, e ou ganny respe koman en sitwayen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou a termin avek la pou sa kestyon. Nou pou pran en *pause* e nou a re pran 4er 5. Mersi.

(BREAK)

MR SPEAKER

Nou ava apel delegasyon silvouple.

Bon bonn apre midi nouvo zofisye delegasyon ki sorti Departman Lapolis. E mon annan Mr Ted Barbe, *Commissioner of Police Superintendent*, Antoine Desnousse - *Head of visible Policing* e asistan *Superintendent* Joseph Bibi. Direkter zeneral *Human Resources and Administration* pou pran bann kestyon ki rest lo *Order Paper*.

Onorab Henrie ek Onorab Labonte i a donn mwan en pti privez e mon a pas kestyon Onorab Gill. Onorab Gill, ou kestyon. E sa i kestyon limero 81.

HON CHURCHILL GILL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Minis e kou delegasyon.

Bonn apre midi tou Manm. Kestyon i lir koumsa,

Eski Minis kapab donn sa Lasanble en kont randi, kwa ki'n ganny fer pou Kordgard Baie Ste Anne e ki i reste pou fer avan ki sa proze ava kapab finalize pou ganny Bidze? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker e mersi Onorab Gill pou ou kestyon. Mon a pas laparol ek *DG* pou reponn sa silvouple.

MR SPEAKER

Mersi. *DG* ou annan laparol.

DG - ASSISTANT SUPERINTENDENT JOSEPH BIBI

Mersi Mr Speaker. Tou bann laranzman nesese in fini ganny fer. Annefe nou aktyelman la pe esper laprouvasyon *Planning* finalman e nou espekte ki Septanm - pa nou espekte, nou konnen poudir Septanm sa proze pou demare. E nou'n deza osi fer vizit Baie Ste Anne, Praslin annefe pou enform bann polisye of sa proze.

E zot pe konmans fer bann preparasyon nesese ki

manner Septanm ler nou komanse, tou bann laranzman lozistik *and so in* fini ganny met anba kontrol. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Gill. Wi, siplemanter.

HON CHURCHILL GILL

Mersi pou larepons. Vi ki nou konnen ki sa proze pou ganny fer, i annan osi sa *annex building* akote ki en laranzman ti'n tonm lo la ki sa bann dimoun ti pou bouz lo Ile Eve, pou sed plas pou striktir Lapolis antre la.

Eski ou kapab dir nou si bann letan ki ou pe dir nou ou pe al bouze, sa bann *tenant* osi pou'n fini pare pou zot bouze pou fasilite travay nouvo Kordgard? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. Minis, *DG* pou kontinyen.

DG - ASSISTANT SUPERINTENDENT JOSEPH BIBI

Mersi Mr Speaker. Wi Onorab. Akoz ki nou pe fer la, se ki sa Kordgard la, pou al deryer. So, nou pou al lo son vertikal e sa i a permet nou kapab bouze letan ki propriyeter ki o bor pe fer bann depasman nesese,

akoz nou pa pou kapab espere. I pou anmenn nou lannen prosenn. So, nou bezwen bouze la Septanm pou nou kapab met nou lipye lo *ground*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Pillay ti'n lev lanmen? Wi, Onorab ou kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Eski nou kapab ganny serten prezizyon an relasyon ek servis ki sa Kordgard pe *currently* ofer? Eski bann servis ki Kordgard pe ofer, pou kontinyen ganny ofer?

E prenon kont ki nou pe koz lo en *timeframe* Septanm, eski Bidze, finansman pou sa proze in fini *secured*? E ki prozeksyon *timeframe* pou konplet sa proze, pou ki Komite Lasirans Lasanble i kapab osi fer en *follow-up* lo la? Mersi.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mon a demann *ComPol* pou reponn sa kestyon lo servis ki pou donner laba e *DG* a reponn lo kestyon *time frame of the construction*.

MR SPEAKER

Yes Commissioner.

**COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou Manm Onorab ki la. *Anyway* Stasyon Baie Ste Anne i napa diferan ki zot pou fer ki bann lezot Kordgard pa pe fer. Zisteman i pou ofer sa bann servis swivan, i pou annan plis fasilite pou detansyon akoz aktyelman i annan zis 2 kaso.

I pou annan en fasilite brans *CID*, pou *CID*. I pou annan *unit* fasilite pou zofisye *Dog Unit*. Nouvo lofis pou zofisye rezyonal pou laba. E *CCTV room* parmi lezot. E lofis pou *Marine Police as well*. So, i pou annan tousala. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Swivan, *DG*.

**DG - ASSISTANT
SUPERINTENDENT JOSEPH
BIBI**

Lo size *timeframe* avek finansman, wi sa lannen finansman. Annefe finansman i annan en pe letan i la. Ti'n ganny met dan en *suspense account* e nou pou *activate* li pou komans sa travay. E parey mon'n dir, nou pou komanse Septanm e i pou pran nou en pti pe plis ki lan pou nou konplet sa.

Akoz parey nou'n dir, nou le fer li par faz. Me selman pou fer son *initial*, pou li donn sa servis ki zabitan Praslin i bezwen, kekfwa sa i a pran nou en pli pti git letan.

Me pou bann ekstansyon horizontal pou al lo sa propriyete, sa pou pran nou ankor e n pti pe letan. So, kekfwa mon pou dir 18mwan i en pe egzazere, me selman se sa letan ki nou pe gete pou finisyon sa proze. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi, klarifikasyon Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Very brief clarification. Mon'n tann bann servis ki pou ganny ofer, eski par egzanz lefe ki nou ti tann mansyonnen par Prezidan ki bann zofisye ANB pe retourn Mahe. E ki i annan bann *move* pou annan en *Unit Krim organize or something like that.*

Eski sa osi pou en konponan dan nouvo devlopman sa Kordgard, pou ki pou annan bann zofisye *dedicate* pou travay avek sa konponan travay ki Lapolis i sipoze fer.

MR SPEAKER

Thank you. Komisyoner pou pran.

**COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Wi, avek nouvo restriktirasyon ANB, i pou annan fasilite louvraz pou atak sityasyon drog, i pou la. *Annefe you rightly said*, i pou tonm anba. - *Drug* pou tonm en *unit* anba *Organized Crime*. Se sa. So, i pou la. Wi. Definitivman.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab Aglae, ou kestyon.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi *ComPol* ek lezot zofisye. Etandonnen ki ler sa proze pou fini, eski zot pe met zot pare pou kapab annan ase zofisye pou kapab *manage* sa bann *unit* ki ou'n mansyonnen, ki pou annan adisyonnell?

Etandonnen osi, eski provizyon pe ganny fer pou bann sipor ki sorti Mahe sirtou, avek bann diferan loperasyon petet spesyal osi ki zot bezwen ganny fer, pou kapab *accommodante* sa bann zofisye ki pou monte osi? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker. Onorab mersi pou ou kestyon. Mon a pas ek *Commissioner* pou eksplik son bann plan *recruitment*. Apre *support of manpower*.

MR SPEAKER

Commissioner.

COMMISSIONER OF POLICE**MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. *Recruitment program* i *ongoing*, zisteman. Nou pe fer li aneife avek - Nou pou fer li avek en viger e nou pou byen *screen* bann dimoun ki nou pou pran dan lavenir la. Wi, nou pou bezwen *manpower* definitivman pou siport sa bann *unit* ki nou pe zisteman met dan Kordgard Baie Ste Anne Praslin.

So, i annan. Parey nou konnen defi lozman i en *issue*. Par egzanp ler pou tir dimoun, zofisye Mahe pou al travay Praslin. Nou konnen poudir i koute *in terms of* lozistik.

So, sa osi nou pe pran konsiderasyon parey *DG* in dir avek lagrandisman petet bann fasilite dan kote. I kapab ed nou osi pou nou fer serten, gete si nou pa kapab met serten akomodasyon, sirtou pou bann *single officers* ki desann. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Thank you. Nou a aprezan pas lo prosen kestyon. Mersi. E sa se kestyon 78. Onorab Gervais Henrie.

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun. Kestyon 78 i lir koumsa;

Pou demann Minis Zafer Entern ki travay spesifik Lapolis pe fer pou amelyor zot zimaz e relasyon piblik, swivan serten lensidan resan e ki pe fer ankor annan dout lo profesyonnalizm sa lafors akoz zot repitasyon lepase? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab Henrie pou ou kestyon byen pertinan. Mr Speaker, avan mon reponn kestyon Onorab, mon oule pran sa loportinite ozordi pou ankouraz Lafors Lapolis pou kontinyen sa progre ki zot pe fer pandan sa dernyen lannen, depi ki *Commissioner* in vin pran lofis.

Sif i montre ki ant Zanvye ek Me 2019, an konparezon avek 2022 in annan apepre 25 pousan rediksyon dan bann ka kont touris. Komisyoner Barbe

taler pou donn en pti pe pli detay lo bann *trends*.

Sa i akòz i annan en nouvo lelan dan lapros e travay Lapolis. Menm zot *challenge manpower* ki zot annan, ler mon ti rankont Lapolis pou premye fwa, mon ti dir zot ki pa Minis ki pou aranz zot, me ki zot pou bezwen fer sa pou zot menm.

E mon kontan pou vwar ki zot in pran sa pozitivman e pe enplimant sa bann sanzman dan zot plan stratezik. E menm annan polisye ozordi ki dir i gou travay dan lafors.

Me menm si i annan sa progre, nou pe zis tous *the tip of the iceberg* lo sa gran *challenge* ki devan nou. Travay i kontinyen. Mon oule fer kler ki fot pou arive e sa i akòz Lapolis pe toultan ganny *challenged*; pe toultan ganny teste dan zot travay kontinyelman toulezour zour a zour, minit par minit, zot pe annan *challenge*.

Alors i normal ki ler ou pe ganny teste kontinyelman, ki ou pou vwar bann defi. Me sa ki enteres mwan i ki zot kapab aprann pran sa bann ka e lo sa kote, nou pe rod sa sipor. Pa zis Lasanble, manm piblik osi an zeneral, pou kontinyen reste ek nou dan sa lelan ki nou'n komanse.

Alors Onorab Henrie, mon toutafe dakor avek ou kestyon ki tous lo zimaz lafors Lapolis, akòz zimaz i labaz sa *professionalism* ki nou pe rode. E sa i en keksoz ki form parti misyon stratezik pou Minister. Pou tou bann *Law Enforcement Agencies* baze lo sa pli nivo ki annan dan Lapolis e dan lezot *law enforcement*.

Zot pou osi remarke ki lo kote disiplin, napa naryen ki ganny kasyet. Koman en keksoz i arive nou fer fas avek sa *head on*. Pa zis sa, nou averti ki nou pe fer, menm gard in ganny mete dan kaso.

So, lo ou kestyon disiplin. Lo ou kestyon *professionalism*, i bann *area* ki nou pe toultan met faz lo la.

Avek sa Mr Speaker, mon pou pas laparol avek *Commissioner* pou donn en pti pe plis detay lo nou parkour e osi ki fason nou pe amelyor nou zimaz.

MR SPEAKER

Tre byen. *Commissioner*.

COMMISSIONER OF POLICE **MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, Lapolis in kapab etabli plizyer keksoz pou amelyor son zimaz. Par egzanp, mon a sit enn de keksoz- En sistenm

kominikasyon pli efektiv e vit. Sa i ganny fer atraver plizyer platform ki enkli medya sosyal.

Nou paz *Facebook* par egzanp i aktyelman pe ganny swiv par plis ki 10mil dimoun. Kot nou kit manm piblik azour avek sa ki pe pas e osi donn swivi lo bann lensidan ki'n raporte.

Lapolis in e i pe revwar sa bann Polisi. An fezan sa, plizyer *Board* e komite in ganny formen pou garanti ki sa bann Polisi i ganny diskite e i ganny enplimante pou zisteman elve nivo Lapolis.

Nou'n vwar resaman plizyer promosyon, 2 mwan pase ki'n ganny fer dan Lapolis. Sa i form parti stratezi pou pas azanda profesyonnalizm dan lafors.

Parmi sa bann promosyon, Lapolis in osi ganny 2 nouvo Serzan Mazor ki fer ki nou annan 3 tou ansanm. Zot rol se pou zisteman ranforsi enplimantasyon laspe disiplin dan lafors. E i deza annan serten travay ki'n ganny fer.

Mr Speaker, koman parti son vizyon pou ki Lapolis i vin pli profesyonnel, Lapolis pe kontinyen met bokou zefor dan logmantasyon kapasite son bann zonn e fanm dan liniform, atraver plis lantrennman lokal e osi enternasyonal.

Par egzanp lantrennman pou tou bann zofisyete ki siperviz lezot zofisyete dan *supervisory skills*. Lantrennman dan premye swen, *first aid* e sa i pa zis donn gard sa *training*, me osi *train the trainer*. Konmsi nou annan *trainer* osi ki'n ganny *train* pou *first aid*. Pou donn swen *first aid* bann *training*.

Bann lantrennman e kour lokal e etranze ki ganny fer vertyel. Sa i annan bokou ki'n ganny fer dan plizyer disiplin si oule. Kour dan zesyon pou zofisyete *senior*. Tousala Lapolis in antreprann.

Anliny avek nou nouvo plan stratezik Lapolis, priyorite zis anba lobzektif stratezik enn, i pou enkli devlopman bann nouvo valer lorganizasyon, devlopman kod etik, revwar prosedir adres bann aksyon endisiplinen e sanksyon. Devlopman en *Unit Standar e Profesyonnel e Counter Corruption Unit*. Devlopman en stratezi transparan lo lafason ki Lapolis i adres e fer lanket bann konplent piblik.

Devlopman bann diferan Polisi ki adres *vetting*, rapor entern lo move konportman e koripsyon. Annefe zis mon a koriz mon lekor, i annan sa 7 priyorite. Pa 6. Apre lot i se

model operasyonnel ki Lapolis pou servi.

So, Mr Speaker, dan bann ka kot zofisye Lapolis in sali zimaz lafors atraver bann move konportman lo nenport ki nivo parey nou'n kapab vwar e tandé, aksyon apropiye in ganny pran kont zot. Nou oule fer resorti ki nou'n napa okenn ka mazer ki enkli zofisye Lapolis pou en pe letan, la konmela.

Pandan sa lan napa okenn ka inik. *Sorry*, napa okenn ka ki'n ganny kasyet ou tolere. I annan lanket kriminel ki pe ganny fer dan serten sa bann ka. Depan gravite sa bann ka, serten sa bann zofisye i ganny prosekite devan Lakour, kot zot kapab fer fas ek santans prizon, dan serten ka e kot zot lanplwa osi i kapab ganny terminen par Komisyoner Lapolis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Henrie i annan siplemanter?

HON GERVAIS HENRIE

Mersi Mr Speaker. Komisyoner Lapolis avek Minis mersi pou zot larepons.

E dabor mon ti ava profite pou remerisi e felisit tou bann Zofisye Lapolis ki pe pran a ker, sa bann priyorite ki ou'n

mansyonnen pou zot kapab elev zot nivo profesyonnalizm e etik.

Mon rekonnèt bann priyorite ki ou'n soulinyen, me mon ti ava annan 2 *areas* ki mon ti ava kontan zot komanter lo la.

Dabor i annan sa *area* kot Lapolis i envit ouswa i *welcome* piblik pou vin ver li. E travay avek li. Par egzanzp i ti kapab annan kek *survey* pou konn satisfaksyon piblik vizavi servis ki Lapolis i donn zot.

Ouswa kot letan Lapolis pe fer serten program, i envit piblik pou konsilte avek li pou zot ganny pwennvi piblik, akoz zot deservi piblik. Sa i premye.

Dezyenmman, i annan lapros Lapolis prezan li menm ver piblik kot pou zot zwenn avek bann diferan lorganizasyon dan pei.

Partikilyerman lekol pou eksplike rol Lapolis. Kestyon 79 ki pe fini pou tous en pe lo *Community Policing*.

Ouswa angaze avek bann diferan *MDAs* pou ki Lapolis ti vin a *friend of the community*.

So i annan 2 laspe la mon ti ava kontan vwar kwa an plis zot kapab pe fer sa regar. Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Minis, *panel*.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa bann si ou le vremen pwen neserer pou Lapolis.

Basically, dan plan Lapolis - e Komisyoner i ava koz en pti pe plis an detay. I annan sa keston *vital* ki nou apel *public trust*.

E sa langazman - E osi nou bezwen kree sa sosyete ki *safe* pou sa piblik. E si ou napa sa 2 ansanm la, ou pe *fail*. *Ok?*

E sa bann program ki'n ganny met an plas, *in fact* mon ava pas ek *Commissioner* pou eksplike.

Ki mon pe sey dir ou, i bann keksoz *paramount* pou fer Lapolis travay byen dan pei. Ki nou kapab fer nou louvraz ki nou ganny sa *full public trust*.

Ler zot koz ek nou, ler zot fer kontak ek nou, zot pe fer li ek sa *trust*.

Alor nou, nou bezwen revwar nou lekor pou zot kapab *trust* nou. E mon ava pas avek Komisyoner pou *obviously* donn en pe plis lo la. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Commissioner?*

COMMISSIONER OF POLICE**MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou sa 2 keston, pou sa 2 remark.

Public survey pou nou konn lafason ki nou pe *deliver*. I *very important*. E mon *take* sa *onboard*. Mon pran sa. Nou ava fer sir ki sa i ganny fer.

Annefe ler mon'n koz taler lo sa 7 sapit, e ki premye i tous lo gouvrenans e striktir.

Dezyenm se aranz en pti pe nou sistenm lentelizans.

Trwazyenm se profesyonnalizm en pe nou *investigation* ki nou pe fer.

Katriyenm se li menm li sa *people and culture*.

Senkyenm se *learning and development* kot nou fer sir ki nou *empower* nou bann zofisyè dan tou domenn ki konsern *policing*.

Sizyenm se *professional standards and counter corruption* zisteman. Sa kot nou annan *Internal Affairs* ki nou'n redinamiz li en pti pe.

Kot parey nou'n dir. Mon'n fer en pe komanter la ki nou pa toler okenn bann keksoz. Bann aksyon ki *tarnish* repitasyon Lapolis. Zimaz Lapolis.

E okenn koripsyon dan okenn sans. Nou pou *counter corruption*.

Aprè son setyenm se sa servis *operating model*. E sa ki zisteman kot nou sanz en pe

nou lapros *policing*, ki mannyer nou delivre.

E al ver piblik. *Community policing* i antre ladan li menm. Bann laspe, bann diferan *stakeholders* dan kominote, nou bezwen anmenn zot *onboard*.

Sa i kontyen depi lekol, *DAs and* tou keksoz. *Even* bann *business* nou anmenn zot *onboard*.

Sa 7 sapit zisteman i pou ganny antreprann par 7 zofisye, ki annan kapasite dan sa diferan laspe ki mon'n mansyonnen.

E zot, zot pou travay lo bann *strategic initiative* ki anba sa bann sapit.

E apre nou osi annan bann *action plan*. Bann *framework* ki zot pou travay ladan.

Sa 7 zofisye zot, zot responsab pou zot group bann Polisyè ki par anba zot, ouswa ki menm nivo.

E fer marse sa bann, sak sapit i bezwen ganny fer marse. E i pa pou fer marse zot tousel, zot pou bezwen viz ver piblik dan tou sans. Avek bann lezot *stakeholders*.

So se sa revi ki nou'n fer pou Lapolis. Revi 2022. E nou espekte 2023 nou'n fini met tou keksoz annord, pou nou demar Lapolis lo en lot nivo.

So lapros *towards the public* i enn nou bann tenm mazer ki nou pou *take-up*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you, Commissioner. Nou ava sey met letan pou. Onorab Pillay ou ti annan en siplemanter?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, kekyon i fer referans avek bann travay spesifik ki Lapolis pe fer.

Be tou resaman nou'n atann mansyon ki i annan restriktirasyon avek Lafors ANB. E ki sa bann zofisye pou re ganny entegre an Lafors Lapolis normal.

Eski nou kapab ganny presizyon, kan eski sa lentegrasyon i sipoze ganny fer? E ki mannyer i sipoze ganny fer?

E an relasyon avek sa, i osi annan aparaman en let ki'n ganny ekrir avek sa bann zofisye.

Eski Lapolis in konsider ramifikasyon legal sa letan kekyon? Vi ki nou pe koz lo travay spesifik Lapolis. E sa konponan ANB i en konponan enportan an relasyon ek zimaz e relasyon piblik pou lafors Lapolis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Panel?*

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Avan mon pas laparol ek *Commissioner* ek DG, napa okenn louvraz ANB ki tonm dan delo. Sa louvraz i kontinyen. So la mon ava pas ek DG pou koz en pti git lo the *Human Resources side*.

DG wi?

DG - ASSISTANT SUPERINTENDENT JOSEPH BIBI

Mersi Mr Speaker. Annefe avek plan Lapolis pou restriktirasyon. Enn bann plan zeneral se ki i en lapros Lapolis an antye. *Ok?*

Nou'n vwar kekfw mon ava retourn en pti pe dan lepase kot nou'n fer bann pti *taskforce* isi, bann pti *taskforce* laba.

E nou'n trouve poudir sa bann an boutir nou dan naryen. Akoz apre en serten letan sa linisyativ i tonm dan delo.

Alor nou le fer sir ki tou nou Polisye a tou nivo, i angaze antyerman dan travay ki Lapolis i fer.

E sa se ede avek sekirite sak endividi, sak sitwayen. Fer sak sitwayen santi li *safe* dan son pei. E menm bann etranze ki vin vizit nou.

E sa i fer ki an antye Lapolis i bezwen ganny restriktire. E sa osi i enkli ANB, kot nou le fer sir ki tou nou Polisye i angaze dan sa lalit parey *Minister* in dir.

I angaze dan sa lalit kont drog. E sa i fer ki nou ava annan en plan pou Lapolis an antye. Be pa zis en, petet en pti group dimoun ki santi li konsernen avek sa eleman.

Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab ankor? Ale klarifikasyon vitman *please*.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mon pe rod zis presizyon mwan. *Ok*, nou pe ganny dir lo televizyon Nasyonal par Sef Deta ki bann zofisye ANB pe re entegre dan Lafors Lapolis.

Nou ti a kontan - nou sa ki Lasanble ti a kontan konnen, e bann dimoun ki pe ekoute - ou'n dir nou travay ki ANB i annan i kontinyen.

Me i annan osi en kote imen. I annan sa bann zofisye ki *involve*. Sa ki nou, nou'n tande se ki i annan en let ki'n ganny ekrire e pe donn sa bann zofisye en dele letan pou *comply* avek sa let.

Sa ki mon demande se eski Lapolis in konsider

ratifikasyon legal dan lafason ki zot pe fer sa reentegrasyon sa bann zofisye? Se tou.

Mon pa pe demann naryen konplikasyon akoz i pou al ver limaz Lafors Lapolis.

MR SPEAKER

Silvouple mon ava kapab ganny en repons en pe vit lo la.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker. Nou'n fek eksplik *restructurization of the police*. Restriktirasyon i enkli tou bann diferan pti brans ki annan.

Ki nou pe *amalgamate* tou bann louvraz prey DG in eksplike. Ki tou sa bann latas i ganny partaze e ganny fer par en nenport zofisye.

Nou pou napa en sityasyon ki en zofisye i dir sa pa pou mwan ler i war *claim* devan son lizye li.

Akoz li dan en tel fors. Sa ki in dir. Natirelman i annan *Human Resources consideration* ladan. E sa DG dan son Department i a *take care of* sa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou a *move on*. Onorab Esparon ou kestasyon.

HON REGINA ESPARON

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker, eski Minis ti ava kapab dir nou

ki bann mezir disiplin ki pe ganny pran kont bann zofisye, ki fer lavansman lo bann zofisye madanm?

E ki mezir proteksyon ki zot anvizaze met an plas pou protez bann zofisye madanm, kont bann tel agresyon?

E redonn konfyans bann madanm pou zwenn Lafors Lapolis?

E dezyenmman, eski zot pe pran li o serye sa sizesyon pou itiliz *bodycam*, pou vwar realite ki arive lo bann *scene* ki enplik zofisye Lapolis?

Olye rely lo bann keksoz ki piblik i sirkile, i filmen zot menm zot e sirkile lo medya sosyal. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis. *Commissioner*.

COMMISSIONER OF POLICE

MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Parey mon'n dir en pe pli boner, napa okenn aksyon ki zofisye in fer lo bann madanm pou sa konteks la - ki pa'n pran aksyon avek. Ki bann zofisye pa'n ganny pran aksyon avek.

Nou'n fer sir ki okenn aksyon seksyel - okenn bann *push* ki bann msye i fer lo bann madanm - ki mon mazine bokou letan dimoun ti krwar sa i *ok* petet.

Be i pa *ok*. E nou'n pran aksyon avek sa ki'n fer sa. E sa i montre ki aksyon pou toultan ganny pran.

E mon garanti ou poudir bann madanm aktyelman la, zot konn zot rol. Zot konn zot plas dan Lapolis.

Sa in ganny montre depi ler zot in ganny promosyon zot osi egalman akote bann zonm.

So napa naryen ki, zot tou an sekirite si ou demann mwan. zot annan menm *right*. Zot annan menm responsabilite.

Zot pe ansarz rezyon. Zot pe ansarz bann zonm. Parey bann zonm i ansarz bann madanm.

So i *vice versa*. Nou napa okenn laliny ki nou'n tire pou dir i annan enferyorite dan okenn *sex*. Okenn *gender*. So nou napa sa.

Bodycam, kot i konsern *bodycam*, i sa mouvman ki nou pe fer, sa tranzisyon ki nou'n anbank lo la, la, ki'n deza komanse.

I pou osi enkli teknolozi pou donn nou koudmen. Nou pou bezwen al ver teknolozi, pou nou kapab fer bouze sa lafors akote *Human Resources*. Mersi bokou Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you, Commissioner.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker, zis pou, mon anvri re anforse sa ki *Commissioner* in dir.

I annan gran keksoz ki pe arive dan Lapolis. Petet nou, en kantite dimoun pa konnen.

Sa *mindset* ki ou'n fek *describe* boner, sa en gran bouze sa. En gran bouzman ki pe arive. Son *impact* i gran osi.

Akoz lavi dimoun i ganny sanze osi. Lavi sa bann marmay, ki sa bann zofisye ki travay la. I pran en lot dimansyon.

E sanmenm ler nou pe dir *training, training, training*, i konpri tou sa bann keksoz. E sanmenm i annan sa nouvo lelan dan Lapolis.

E mon kontan sa bann kestyon ki ganny demande aköz i donn ou sa sans pou eksplike. Sa bann pti pwen enportan ki'n dormi pou en syek de syek in reste anba tapi tousala.

La nou pe netway tapi. Sekwe sa bann lapousyer. E donn sa lelan dan Lapolis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon nou a pas lo prosen kestyon. E sa se kestyon 79 Onorab Andy Labonte.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Kestyon 79 i lir koumsa: -

Eski Minis i kapab dir sa Lasanble, ki son plan ou program pou ranforsi prezans Lapolis dan kominote, pou ede elimin bann konportman anti-sosyal dan bann distrik, enkli distrik Larivyè Anglez? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Minis.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. Mon pou pas laparol ek *Superintendent* Desnousse.

Me sa ki nou fer pou en distrik nou fer pou tou distrik. Sa ki nou fer pou Larivyè Anglez nou bezwen fer pou Corgate Estate pou Les Mamelles *whatever*.

So konpran sa. Nou pa get okenn problem an izolasyon. Nou get tou nou problem. Kot i ale nou deryer li.

Avek sa mon ava pas avek Mr Desnousse.

MR SPEAKER

Yes Superintendent.

SUPERINTENDENT ANTOINE DESNOUSSE

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi Mr Speaker. Bonn apre

midi tou Manm e tou dimoun ki a lekout.

Mr Speaker, Lapolis pe konsantre lo 4 pwen stratezik prensipal parmi plizyer pou ranforsi prezans son bann zofisyè. E konbat krim dan kominote.

Sa bann stratezi i *comme* swivan;

Lokasyon: idantifye bann lokasyon prensipal pou bann aktivite kriminel.

Dezyenm i endividi: Idantifye bann dimoun spesifik ki komet bann krim e kit rikord lo zot. E fer zot konnen ki zot bann aksyon pa pou ganny tolere.

Se atraver anmenn zot Ankour, pou zot ganny bann kondannasyon neserer.

Lakoz sa bann krim: Idantifye sours e lakoz sa bann krim, e prevwar solisyon pou redwir anpes sa bann krim.

Labaz kominote: Servi resours dan kominote pou idantifye e kontrol krim. Zofisyè i vin pli proaktiv. Pe target bann pti lofans ki an retour anpes komisyon bann lofans pli serye.

Mr Speaker, nou pou bezwen kontinyen kapab sipòrt Lapolis pou ki i kapab enplimant sa bann stratezi ki mon'n site.

Distrik Larivyè Anglez pa'n en leksepsyon kot nou'n

servi sa bann stratezi pou esey elimin bann konportman anti-sosyal.

Lapolis i bezwen plis partenarya avek lezot lorganizasyon dan kominote, ler i pe fer son louvraz.

Bann legzersis ki'n ganny fer dan distrik Larivyer Anglez i enkli demolir bann gento, parey sa enn ki'n ganny fer Union Vale.

E bann patrol konzwent atraver bann loperasyon spesifik ki'n osi deroule dan Corgate Estate, Dan Fatak Baie Lazare, Chetty Flat Anse Aux Pins, Roche Caiman e osi dan Lari Bazar e son zalantour.

Sa pou reste en travay kontinyel. E frekans pou ogmante.

Mon'n osi zwenn avek Minis Ledikasyon, pou nou antre dan lekol. Sa i pou atraver bann rankont ki nou pou fer avek bann *Headteachers*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Ou siplemanter Onorab Labonte?

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Mersi *SP* Denousse pou ou larepons byen detaye. Bon mon osi mon vremen apresye sa partenarya ki nou pe travay ansanm.

E sirtou sa netwayaz ki ti deroule kot Thompson Lane kot ou pe koze partikilyerman. Me selman mon ti ava kontan swete ki i annan en *follow-up* lo la.

Akoz parfwa ler nou'n fer en zoli travay, apre ler napa *follow-up* sa landrwa i retourn menm pli pir ki i ti ete avan.

So si nou ti kapab fer en plis lo sa kote koumsa.

Me par kont bann landrwa parey *Condominium* kot nou konnen i annan sa bann aktivite ki kontinyen, enkli kot Krishnamart, ki plizyer fwa nou pe kominik avek Lapolis. Me selman nou war poudir i annan en mankman.

Petet si ti ava annan en prezans en pe plis. Akoz i pre avek lekol. E menm i dan santral kot parey ou pe dir i annan plizyer landrwa.

Tou landrwa i pa kapab ganny gete an izolasyon. Me solman petet i annan bann landrwa prensipal ki nou kapab met en pe zefor en pe an plis. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Eski *Panel* i anvi reazir lo la? Mon krwar in fer 2 sizesyon. Ki mon asire zot in note. Nou ava kapab pase. *Ok?*

Bon mon krwar mon pou annan letan pou 2 siplemanter. Mon ava pran Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti le demann avek Minis oubyen *COMPOL*, prenon kont i annan serten distrik ki - mon donn legzanp parey rezyon santral kot ou annan Distrik Les Mamelles, Plaisance, Mont Fleuri ek Roche Caiman.

Sa 4 distrik nou konnen i annan bokou fwa serten landrwa *hotspot* ki bann aktivite anti-sosyal, i ganny pratike souvan.

E sa stasyon Mont Fleuri lakantite zofisye ki zot annan la avek Resours Imen, resours transpor, eski dan zot plan program pou ranforsi lakominote, prezans Lapolis, eski zot pe angaze pou ranforsi ki lakantite zofisye, ek bann lezot resours adisyonnèl ki zot pou bezwen?

Pou ki sa bann distrik i kapab pli byen kapab *enforce* zot bann travay ki zot in dir, baze lo program ki Mr Desnousse in fer resorti, pou *at least* sa bann distrik vwar en pti pe plis laklerte - vreman vwar sa bann plan program ganny vreman inisye? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. E sa en pwen enteresan osi. Akoz ki mannyer ou *deal* ek tou sa bann sityasyon ki ou'n mansyonnen ler ou napa ase zonn?

Sanmenm nou bezwen *also think a little bit outside the box* la. E *COMPOL* in vin ek en sizesyon. Mon ava les li eksplik ou li menm.

Ki ler i annan en *still* sityasyon dan en rezyon, en distrik *whatever*, tou bann lezot *regional areas* i ganny kominike.

E zot anvoy zot *support team, mobile support team* pou deal ek sa sityasyon. Si i merite annan plis zonn.

So ou pe *maximize usage* ou bann dimoun. Me *at the same time* si ou pa bezwen zot, ou pe re larg zot pou zot vin dan zot prop distrik.

Mon ava pas ek *COMPOL* pou son plan detaye lo la silvouple. Mersi.

MR SPEAKER

COMPOL?

COMMISSIONER OF POLICE**MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Zis pou azoute Onorab, mersi pou sa kestyon ki ou'n demande.

Sa i pou ganny kouver anba 7enm sapit dan nou nouvo plan devlopman en - stratezi ki nou pe vin avek.

Resours Imen zisteman sa i enn nou defi. E *quality* resours i enportan *as well*. Sanmenm sa mon ti pe dir nou pou fer sa konpany, nou pou met sa an viger. I kontinyel. Me nou pou osi travay for lo *quality* ki nou bezwen dan lafors aktyelman. Me pa tro lo la kantite – en?

E sa i mars en pe avek Bidze osi. I mars en pe avek problemn bidzeter kot nou bezwen en pi pe plis pou nou fer plis. Kantmenm mon konpran nou bezwen fer lekonomi.

Sa manner ki nou pou fer loperasyon dan sa *mainstream number 7* ki nou pou travay lo la, i pou re aranz en pti pe nou *deployment*. Ki manner nou fer *deployment*. E sa i pou baze en bon pe lo *intelligent-lead policing*.

Kot nou pa anvii war zis Gard i *visible* pe ale vini koumsa. Me *they've got to be visible for a purpose*, konmsi. Si zot konpran mwan ki mon pe *mean*?

So i tout en keksoz ase nouvo ki nou pou vin avek. Azout lo sa ki nou pe deza fer la. So i pou annan sanzman definitivman.

E nou pou *take care of* sa bann distrik *as we go along*. I en *ongoing thing*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Wi terminen silvouple Onorab Vidot.

HON AUDREY VIDOT

Mersi Mr Speaker. *COMPOL* zisteman, ler zot pou dan zot bann program parey ou'n dir zot pou get kalite zofisye, me pa la kantite.

Avek revizyon parey in dir pou bann zofisye *ANB*, letan pou re entegre avek pou Lapolis. Zot annan bann *training* spesifik ki zot in fer.

Eski i pou annan bann travay kot zisteman kot nou kapab annan sa bann zofisye.

Mon pa konnen ki manner zot ran pou marse prezan. Pou ki bann travay entansifye dan kominote.

Ou konnen avan parey nou annan en bon pe *issue* drog dan bann distrik. E bokou fwa kot bann dimoun i konplent ki letan i annan prezans Lapolis.

Me selman zot pa pe fouy ase. Oubyen i annan landrwa ki zot kasyet, eski - nou'n tande poudir pou annan nouvo stratezi lisyen.

Eski sa osi pou ganny anforsi dan bann kominote? Dir

nou ki mannyer sa pou marse silvouple? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. Wi *COMPOL*.

COMMISSIONER OF POLICE

MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Zisteman nou pwen depar se lantrennman. Nou pwen depar se lantrennman.

E dan lantrennman *whoever* ti annan zis serten konesans dan serten keksoz, nou pou an elarzi sa konesans. Nou pou an elarzi zot konesans pou zot konn *policing* dan son *entirety* konmsi.

Nou pa oule parey *DG* ti pe dir kot li *en taskforce* i pou lo lans. Li sa pti *taskforce* i pou laba. I pa war lezot lofans apart lans ouswa apart drog.

Nou pa tro, tro le sa nou. Nou pou annan spesyalizasyon serten keksoz. Me selman nou osi anvi *expand* nou - ouver lizye nou bann Gard en pti pe plis.

Pou war plis lofans, ki ganny komet. E partisip dan aksyon ki nou pe pran. So lantrennman - lantrennman nouvo *deployment* pou vin avek lantrennman. And *everything else* lantrennman.

Mersi Mr Speaker. Mon pa konnen si mon'n eksplik en pti

pe. Selman lantrennman i *the base of everything* ki nou pe al fer. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Mon ava pran kestyon Onorab Arissol – Sandy?

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker, mon ti ava kontan zis *reinforce* en pti gin sa ki *Commissioner* in dir.

Byen enportan sa. *Quality as oppose to zis quantity*. E i donn en lekonomi ou zefor, ou vin pli efektiv. Ek *less, less* i vin *more* si ou le.

E sa bann sanzman koumsa ki nou pe fer, i en keksoz ki vremen nou pou bezwen les dimoun konpran ki nou pe fer.

Akoz sa bann sanzman ki pou *impact* nou efikasite. E ou pou war en diferan Lapolis a lavenir.

So ki mon pe sey dir zot bann gran, gran keksoz ki pe arive dan Lapolis ozordi.

E zot in komans war en sanzman. Be i annan plis pe vini. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Byen Onorab Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi ankor enn fwa. Mon ti ava kontan premyerman Mr Speaker, felisit Lapolis pou travay ki zot pe fer.

E lord ek lape mon krwar i enportan ki nou lager antoure pou fer sa. Bann mezir zot in pran fantastik.

Met lord dan Lari Bazar. *Tinted* ti'n plis ki ler pou nou komans war bann ki pe kasyet zot lekor, pa konnen pou ki.

Alor mon kestyon ki mon ti a kontan demande, eski bann mezir ki Lapolis pe pran, eski tou *regional commanders* zot a zour avek bann desizyon ki Lapolis pe pran, pou ki sa ki pas Beau Vallon, i pas osi santral e i ariv osi Roche Caiman? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Mersi. Minis lekel ki pou al adrese? *COMPOL*?

COMMISSIONER OF POLICE **MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Tou Polisye i a zour avek restriktirasyon Lafors. Sa tranzisyon ki nou pe pas ladan, nou bann plan, nou *strategic plan*. Bann *review* ki nou'n fer zisteman pou nou devlop nou *strategic plan* apre.

So nou'n fer sir ki tou dimoun i *onboard*.

Sa i ganny transmet par *meeting* ki ganny fer par - Ou bann *Crime Meeting* ouswa bann lenformasyon i ganny pase avek bann *Regional and Station Commanders*.

E zot, zot *cascade* sa bann lenformasyon *down to* bann *front liners* eksetera.

So apre nou osi annan en magazin ki nou fer sorti, ki annan *everything* ladan ki met a zour bann *extra miles* ki bann zofisye i ale pou sov lavi, statistik, *you name it*. *Even* nou *touch base* avek bann Gard ki'n ale en bann letan pase. Nou *touch base* gete ki zot ape fer.

Nou osi annan bann *obituaries* si i annan ki'n mor Nou osi anvoy kondoleans eksetera.

Nou annan nou paz *Facebook* ki nou kit li azour ki annan serten lenformasyon ki ganny met lo la.

So, all in all Gard i a zour avek *what is going on*. So i napa leskiz pou nou dir nou pa'n konnen ki pe pase. Ouswa nou pa ladan - nou pa *involve*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Nou ava pas kestyon swivan. Onorab Labonte. Ou kestyon limero 80.

HON ANDY LABONTE

Mersi Mr Speaker. Kestyon i lir koumsa; -

Eski Minis i kapab dir sa Lasanble, ki plan ki i annan pou met nouvo kamera e repar ou ranplas bann kamera ki deza an plas e ki pa pe fonksyonnen dan bann distrik, enkli distrik Larivyer Anglez? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi Onorab. *Panel.*

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou kestyon. Onorab mon promet ou dan tou keksoz ki nou fer nou pa pou oubli Larivyer Anglez.

Be an se moman mon ava pas - en pti *joke* sa. An se moman mon ava pas laparol lo nou plan deployman CCTV ek DG.

MR SPEAKER

Thank you.

DG - ASSISTANT SUPERINTENDENT JOSEPH BIBI

Mersi Mr Speaker. Annefe nou pe asire nou annan en proze ki nou'n antreprann. E pou nou fer sir ki Lapolis pou sa lannen, in kapab aste plizyer lekipman ki annan pou fer avek

ranplasman serten sa bann *camera* ki an operasyon.

Bann sistenm Kamera ki pe ganny ranplase, i pou bann ki bokou pli modern e pli efektiv.

Fodre note Mr Speaker, ki pou ranplas bann *camera* i en proze kontinyel. E sa i depandan lo Bidze.

Pou son bann plan fitir, Lapolis pou bezwen plis Bidze, pou ki i kapab etabli en sistenm *camera* Nasyonal e konpreansiv.

E zis pou konsantre lo Distrik Larivyer Anglez, i annan 5 kamera ki kouver distrik Larivyer Anglez. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Onorab Labonte. Ou annan siplemanter? Wi.

HON ANDY LABONTE

Mersi DG Bibi pou ou bann larepons ase detaye. Me petet koman en zanfan ki'n grandi e lekol Larivyer Anglez.

Mon krwar poudir ou kapab donn nou en pe plis latansyon. So, nou ti a apresye sa.

So ou'n dir i annan zis 5 *camera* ki kouver. Eski i enkli sa bann *camera* ki Castor Road ki pa ti pe fonksyonnen, si in ganny kouver?

E zot pe mazine petet pou kouver Castor Road antye? E petet menm kot *ex-Krishnamart* i ete? Akoz i en landrwa kot i ariv bokou sa bann lensidan. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel.*

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Onorab nou'n tande ki ou'n dir. Mon ti ava prefere ki bann deplasman *camera* nou koz pli tar. Petet ganny ou *input* osi lo la. Mersi Onorab.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon a pran ankor 2 siplemanter pou sa enn. Premye Onorab Romain.

HON GEORGES ROMAIN

Mersi Mr Speaker. Minis lo size *camera* menm. Mon konnen dan lavil i annan bokou *camera* partou. Ler ou regarde pe kouver bokou nou bann semen.

E konmela nou annan *traffic lights* ki ede pou deblok trafik. E nou vwar ki nou tou parey nou abitye dir, drayver pa respe *traffic lights*.

E ler i rouz zot *overtake* ou zot pase. An vi ki dan sa bann *traffic lights* sa bann *camera* ki pe fonksyonnen, eski Minis i kapab dir si i annan

bann drayver ki komet sa bann lofans in ganny arete?

Si wi - e si i annan okenn lanmann ki'n ganny peye oubyen kantite larzan ki'n vremen anmase ek sa bann drayver ki pe fer sa bann lofans? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Panel.

SUPERINTENDENT ANTOINE DESNOUSSE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou kestyon. I annan bann *traffic lights*. Me i pa tou ki annan *camera* o bor zot.

Nou annan dimoun ki nou'n sarze. Me sa ler zofisye i war zot. Me nou pa ankor servi *camera* pou nou sarz bann dimoun lo la.

Sirman sa i dan nou plan. Dan nou program pou nou komans servi li. *Ok.* E nou konnen nou annan bokou serten bann *traffic lights*.

E i pa zis kot *Premier Building* ki zot *jump the traffic lights*. Lezot landrwa. Me nou annan lezot lofans osi ki ler en dimoun i pa arete ler zofisye Lapolis i aret li kot nou'n met Ankour.

Nou pou napa sif la kantite larzan ki sa bann

dimoun in peye. Akoz sa *fine* i ganny determinen par Lakour.

Akoz i pa en *fine* anba *fixed penalty*. I en lofans ki nou fer prosedir pou nou met Ankour. E mon pou napa la lenformasyon lo kote kantite larzan ki sa bann dimoun in ganny sarze pou peye. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Mon a pran kestyon Onorab Roucou.

HON MICHEL ROUCOU

Mersi Mr Chair. Minis dir nou, anvi ki zot annan bann *partner* enternasyonal, eski i dan zot plan an vi ki zot in dir ki poudir se ki zot depan bokou lo Bidze pou zot aste *camera*.

Pou zot kapab ganny zot bann partner pou ed zot en pti pe ek bann lekipman parey *camera*?

Aprè osi an vi ki zot pe dir ki i annan bann nouvo model *camera* ki zot pou rode, eski Corgate Estate i form par ladan? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. COMPOL. Panel.

COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Nou ti ava voudre tou nou bann *partners* i

ekip nou avek sa ki nou *request* me pa neseserman toultan ki i leka.

Partners i plito donn ou en pe bann ledikasyon, bann lenformasyon. Pa tou ki pou donn ou bann lekipman si ou le. Annou met li koumsa. Me selman zot pou *groom* ou.

Lo kote *camera*, nou pa pe met *camera* zis anvil nou. Avek devlopman ki nou pe fer, nou pe *move* dan bann distrik, bann sou distrik.

E nou pe osi stratezikman gete kote ki bezwen *camera*. Par egzantp si i annan serten landrwa kot i annan en konsantrasyon, nou pou met *camera*.

Camera i ed nou fer *policing*. I ed nou pou donn nou lenformasyon eksetera. Aprè i ed nou pou nou *react* lo la, si i annan serten keksoz ki'n arive. *Camera* i ed nou pou nou revwar.

So ki mon le dir. Dan son senplisite i se ki *camera* pou ganny mete kot i devret ganny mete. E nou pran tou sizesyon *onboard*.

Me selman tou distrik pou ganny kouver, *as go along*. I pou pran en pti pe letan i annan landrwa, me nou pou target stratezikman kote problemm i ete.

Parey mon'n dir taler *intelligent alert policing*. So nou pou al dan sa direksyon. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou'n ariv lo kestyon limero 82, Onorab Egbert Aglae.

HON EGBERT AGLAE

Mersi Mr Speaker. Kestyon i koumsa: -

Eski Minis atraver Departman Lapolis i kapab dir sa Lasanble, eski i dan zot plan pou re-entrodwir *Tourism Police* avek bi redwir logmantasyon bann ka vol touris e osi asir lord ek lape lo nou bann lans sirtou bann ki tre popiler? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi.

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mon ava demann *Commissioner* pou tous sa. En pe nou'n fini touse. Mon ava demande pou kouver sa ankor. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Komisyoner?

COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Onorab Mersi. En bon kestyon sa. Zisteman bann rezyon. Mon

pou dir la bann rezyon i responsab pou zot kouver zot bann lans.

Zot responsab pou zot *police* zot landrwa. Kot i annan bann *dark black spot*, zot ki responsab.

E si lans, parey nou konnen i annan serten landrwa ki touris i ganny targete. E nou konnen poudir touris i en eleman sansib dan nou lekonomi.

So lans i vin enn son priyorite dan son *policing*. Dan son *daily deployment* i bezwen fer sir ki lans i ganny kouver.

So sa i en *duty*, en responsabilite sa *regional commander* avek son tim pou li kouver.

Nou konnen poudir i annan en defayans *manpower all along*. Me sa *as we progress* dan restriktirasyon ek devlopman ki nou pe anmennen, sa tranzisyon i pou ganny adrese.

E nou a fer sir ki bann lans, nou deza an kontak annefe avek, lo sa *stakeholders meeting* ki ganny fer pou *tourism*. Lapolis i en partisipan ladan.

E nou osi donn nou kontribisyon kwa ki kapab ganny fer, pou ede ki minimiz bann lofans kont touris.

I annan plizyer keksoz. Nou konnen poudir pou ou fer en *tourism squad or Tourism Police*, i annan en kantite ki vin an *jeu* la.

Ou pa zis ale ou fer. Me i annan lozistik. Nou konnen lans. In deza ganny fer dan lepase e naryen pa ganny pran an konsiderasyon.

Se *as if dump* sa bann dimoun lo lans. Les zot. Napa ni fasilite isi - (Zot konnen ki mon pe *mean*) - napa ni fasilite laba, lapli *whatever*. Personn pa pe get sa bann dimoun. Si zot in ganny *dump* laba.

Be nou pa anvi dezormen fer zot li koumsa. Nou, nou krwar poudir, ankor enn fwa parey *DG* ti dir taler, tou Polisye i bezwen annan en lizye pou bann krim ki ganny komet.

Kont touris, kont lot, kont isi kont laba, drog lot, lot, tou zofisye i bezwen kapab *handle* sa.

So sa pti bout la mon annan pou mon dir. So espekte ki rezyon i *take care of* zot landrwa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Onorab Aglae ou annan siplemanter?

HON EGBERT AGLAE

Mersi *COMPOL* pou ou larepons. Mon konpran

direksyon ki zot oule ale. Me selman mon ti ava kontan met a ou latansyon osi ki, dan lepase par annan en prezans en zofisye *tourism* dan sa *area*, i *act as a deterrent*.

Dan en fason pou anpes sa bann krim ouswa vol arive. So baze lo sa, mon konpran poudir ou pe dir nou poudir *the region will take care of itself* avek son resours imen.

Eski baze lo sa. Zot pou fer sir ki dan lenplimantasyon sa kalite pratik mannyer zot pe ale, i pou annan bann patrol ki vreman regilye.

Menm si zot pa pe reste stati dan sa landrwa. Pou fer ki bann ka vol pa arive.

E dezyenmman osi pou petet ki bann *incentive* osi ki pou bezwen al avek. Ki zot pe mazine pou kapab donn sa pti zefor ekstra sa bann travayer ki pou ganny *designate* pou fer sa travay dan bann rezyon kot pe ganny afekte ozordi? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel*.

COMMISSIONER OF POLICE

MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Wi Onorab. Ler mon dir rezyon i *take care of*, i *police* son landrwa. Sa i enkli lans. I bezwen fer sir ki i

annan prezans. I bezwen fer sir ki i annan prezans.

E kot nou war i annan en *escalation*. I bezwen demann ranfor. I bezwen demann sipor. E in annan le ka tou resaman kot sipor in ganny donnen.

Nou'n annan en *style, en* sityasyon kot nou'n sey fer dan *policing* kot dizon santral i napa lans. Me i kapab pe asiste Anse Royale. I kapab donn 2 zom ouswa 3 zom Anse Royale pou ranforsi son *beach policing*.

So i annan sa. Apre bann *incentive* ki nou pe dir. I ganny kouver anba *people and culture*. Kot nou *reward* - nou pe al remet li an aplikasyon.

Kot nou *reward* nou bann zofisye pou serten travay ekstra, ouswa serten dekouver, deteksyon ki zot fer. Nou pe al re met sa an mars. Re donn li lavi.

I ti la li lontan. Me i pa'n tro, tro marse. Nou pe al fer sir ki nou re fer sa marse. E fer zofisye ganny lanvi partisipe. E ganny lanvi al sa *extra mile*. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon a pran 2 siplemanter. Onorab Pillay?

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Eski Lapolis in ganny okenn *meeting* avek

Departman *Foreign Affairs* an relasyon avek sa size?

E eski sa bann konsern ki pe ganny eksprimen la in size sa *meeting*? E ki stratezi ki zot annan lentansyon servi pou dil ek sa problem?

E an relasyon ek sa size. Eski Lapolis pou annan sa *manpower* pou kapab *deploy* bann zofisye pou fer sa travay?

E petet Minis i kapab dir nou, eski Lapolis in ganny nouvo zofisye? Mon pa konnen *Nepalais or whatever*, ki'n antre dan pei pou ranforsi konpletman lakantite Polisye ki annan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. COMPOL. Panel.

COMMISSIONER OF POLICE **MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. *Minister for Foreign Affairs* i lo sa *meeting tourism*. So i annan sa deliberasyon ant bann diferan *stakeholders regarding policing*. *Offences against tourist* eksetera. *How do we police* eksetera.

Nou annan bann diferan *stakeholders* ki vini i donn son defayans ki i annan. E nou osi nou dir kwa ki devret kapab ganny fer lo size sekirite dan nou kapasite.

So i annan sa lesanz. I annan sa lesanz. E parey mon'n dir dan nou *strategic plan* nou tret touris *as very important* si ou le.

So nou la pou sa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Onorab William. *Sorry?* Pa'n reponn en kestyon.

HON SEBASTIEN PILLAY

Lo kote lakantite zofisye si zot in ganny *reinforcement in terms of foreign officers Nepalais* ki'n antre dan pei pou siport zefor Lapolis?

MR SPEAKER

Mersi. *Panel* i annan en repons?

MINISTER ERROL FONSEKA

Mr Speaker. Mersi pou sa kestyon. Mersi Onorab. Lo kestyon *reinforcement - yes.* Nou'n fer en *recruitment of additional 60 officers from Nepal.*

Pou donn nou sa *initial, excuse me.* Sa *initial boost* ki nou bezwen lo nou *manpower.*

Dan bann rezyon parey Anse Etoile. Ou annan en *shift* 6 zonm. Beau Vallon menm zafer. I pa *adequate at all.*

So nou bezwen *fill in* sa gap an mezir ki *recruitment* pe ganny fer. So ozordi *in fact* DG,

ozordi menm in ariv *some extra reinforcement of 60 personnel trainee officers* ki pou ed nou.

So *basically,* parey nou pe dir lo kestyon *tourism* spesyalman, sa en kantite dan nou bann lans nou santi ki vreman i bezwen sa *extra eye.* *Extra presence,* pou nou fer sa bann louvraz.

Selman son kontrol, son kontrol pou reste ek sa *regional area.* Nou pa oule en sityasyon ki en dimoun i vin travay, i al lo en lans dan bomaten, i fini lanmenm la lo sa lans. Non.

I pou bezwen ganny sanz eksetera, eksetera. E pa zis war lans koman sa problemm. War sa dimoun ki'n vin fer sa problemm. Ki mannyer i bouze pou ariv la?

Kote i ale? Kote i sorti? E i dan sa fason ki nou bezwen kontrol keksoz *overall.*

E sa, i ou efikasite ki pou donn ou, ou *deterrence.* Pa zis en dimoun la toultan. Si sa dimoun pa aktiv, nou bezwen en *smart guy.* Nou bezwen sanz son *mindset.* Sanz son fason war keksoz. Raporte.

Donn li sa bann sa bann lentelizans. Donn li lenformasyon ki i pe rode. Ki i bezwen *anticipate* ki i pe rode. Ki i pe war.

Tousala ki i kapab ferserten rapor. E ganny sipor lo la. *So yes* sa.

Mon le osi enform Lasanble. Mon ava pran sa loportinite, ki mon pou evit zot osi ler nou fer nou *Internal Affairs Strategic Plan* pou nou bann Departman, ki enkli Lapolis. Enkli Prizon. Ki zot kapab vin asize ekout an detay nou gran plan pou nou bann Departman. Mersi ek sa Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Wi Onorab William prezan ou kestyon.

HON WAVEN WILLIAM

Mersi Mr Speaker. Mon anvi demann avek Minis. Nou rekonnèt poudir seksyon Lapolis i annan en defi kot i konsern vey lo lans.

Eski zot avar konsider bann linisyativ ki distrik i kapab pran avek zot sipor? Akoz si zot pa fer sa mon santi poudir sa defi i pou reste en gro defi.

Akoz lo nivo distrik mon santi nou annan bann solisyon. Be fodre nou travay ansanm pli byen. Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel.*

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mon santi egzakteman ki ou pe dir. I sa *void* ki ou war ki egziste. E sanmenm sa rezon mon'n fek eksplike, ki nou'n rod en *reinforcement* pou ed nou ladan.

Me sa ki ou santi, pa zis ou ki santi, lezot landrwa osi i santi. E nou bezwen balans sa. *So ya* i annan louvraz pou fer.

Nou annan en nouvo lelan la. Met tousala ansanm. Mon krwar ki nou pe al dan bon semen. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Nou ava prezan pas lo swivan kestyon, ki anfe i al en pti pe pli an detay lo sa size. Onorab Philip Arissol, kestyon 83.

HON PHILLIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Bonn apre midi tou dimoun.

Eski Minis pou Zafer Entern i kapab dir Lasanble, ki kantite ka vol kont touris ki Lapolis in rikorde pandan sa premye 3 mwan 2022?

Ki kantite sa bann ka ki Lapolis i reisi fer larestasyon e in pas Ankour?

Ki defi ki Lapolis pe fer fas ankor dan sa bann ka?

Dan ki rezyon ki Lapolis in rikorde plis ka? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel*, Minis lekel ki pou pran?

MINISTER ERROL FONSEKA

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab Arissol. Mon ava pas ek *Commissioner* pou donn bann chriffre devan li. Mersi.

MR SPEAKER

Tre byen. *Commissioner*.

COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab. Mr Speaker, Lapolis i kapab konfirman ki i annan 44 ka vol ki'n anrezistre kont touris, pandan sa dernyen 3 mwan sa lannen.

Mr Speaker, ler mon pe koz lo ka vol touris, mon le fer resorti ki sa i annan diferan kategori lofans. Tel ki parey kas transpor e vole. Vole lo lans. Pran larzan lo fo preteks.

Sa i relye prensipalman avek bann endividi ki ofer servis gid ou ekskirsyon avek touris. Zot pran larzan davans e zot pa onor sa bann komitman.

Vol lo bato, e vol dan letablisman touristik. Dan sa bann ka Mr Speaker, i annan plizyer lokazyon kot sispe ou akize pa'n kase pou antre.

Akoz parey nou apel sa se bann krim oportinis. Sa i kot kliyan pa *lock* zot lasanm ou transpor. Menm si i annan propriyete valer ou santimantal ladan.

Sa i osi le ka, kot bann kliyan i kit zot propriyete alatrenn pandan ki zot al dan delo sale en konparezon.

Dan sa 44 ka - mon al en pti pe an detay ki'n anrezistre, Lapolis i kapab fer larestasyon dan 20 ka.

Me Mr Speaker, fodre note ki dan serten ka i kapab annan plizyer sispe ki kapab ganny arete.

Dizon dan en ka vol lo lans, i kapab annan enn pe vole, enn pe veye e lot i pou transporte.

Vedir zot tou zot enplike ou akonplis dan sa ka. E pou bann ki'n pas Ankour Mr Speaker i annan 11.

Me Lapolis i espekte plis ka e plis sispe dan sa 16 ka ki ankor dan prosedir lanket.

Dan sa bann lezot ka sa bann touris in swa deside pou retir sa bann ka, ou napa levidans pou kontinyen pou prouv sa ka.

Mr Speaker, defi ki Lapolis i fer fas avek i varye. I annan touris ki pa oule enteronp zot vakans e prefere pa oule fer en

ka dan lenstans kot zot in ganny vole.

Sirtou si zot propriyete in ganny rekipere. Zot pa anvi *proceed* avek *case*. Dan bokou sirkonstans bann ka i ganny retire devan Lakour, akoz sa touris ki ti viktim in fini kit pei e i pa kapab donn levidans.

Dan serten lezot sirkonstans malgre i annan posibilite pou kontinyen sa bann ka vertyel, bokou fwa sa bann touris, vedir bann viktim pa disponib oubyen zot in perdi lentere dan sa ka.

Ka Ankour i pran tro bokou letan, akoz akize ou sipe i ganny large e zot kontinyen komet menm lofans ankor. Santans i tro minim.

En lot defi se ki serten sa bann touris i kontinyelman negligans avek zot propriyete valer e personnel kantmenm zot ganny dir, pou pran responsabilite zot bann propriyete.

Mr Speaker, Sesel i annan plizyer lans ki ganny rekonnet par touris e nou bann prop Nasyon. Malerezman i fizikman pa posib, pou Lapolis sirvey tou bann lans a la fwa.

Se sa parey Onorab in dir kot mon *welcome* sa nide kot nou zwenn. *Breach the gap* avek distrik e lezot *stakeholders*. E

why not devlop en sistenm ki i posib.

Byen posib pou nou donn en koudmen. Tou dimoun i ouver lizye lo sa lendistri ki vreman enportan pou nou.

Dan sa premye 3 mwan, lo ki keston pe fer referans lo la. Rezyon Praslin, La Digue i rezyon ki'n rikord plis ka. 17 tou ansanm.

Tandis ki lo Mahe, ki ganny divize An 4 rezyon. Dan Nor ki enkli Distrik Beau Vallon, Bel Ombre, Glacis, e Anse etoile i annan 10 ka.

Rezyon Sid Was ki konpri Distrik Anse Royale, Takamaka, Baie Lazare, Anse Boileau, Port Glaud zot, zot in raport 14 ka.

Rezyon Sid Les, Anse Aux Pins in rikord zis 3 ka. E la nou pe koz bann distrik parey Au Cap ziske Cascade. *From* Au Cap ziske Cascade.

Mr Speaker, rezyon santral ki enkli bann distrik lavil e bann otour lavil pa'n rikord okenn ka vol kont touris.

So, mon annan en pti rikord la pou sa 3 dernyen lannen. Me nou bezwen tir 2020, 2021. Akoz i pa pou donn en bon statistik. Akoz sa bann letan ti annan restriksyon mouvman *COVID* eksetera.

So nou'n pran 2019 kot tou ansanm ti annan en total

203 ka ki'n ganny raporte pou 2019. *Sorry*, 110 ka *sorry*. 110.

E 2022 - 82 ka. Nou pe koz *from* Zanvye ziske Me. Tou lede lannen 2019 Zanvye ziske Me. E 2022 Zanvye ziske Me.

So tou ansanm i annan en rediksyon, sa 2 lannen 25 poursan. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Avek sa Onorab Arissol ou siplemanter.

HON PHILLIP ARISSOL

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker mon ti ava kontan demann Minis ki laz mwayenn sa bann dimoun ki enplike dan sa bann tel aktivite?

E eski ou Minister pou ankouraz travay volontè, dan plas ki i anvoy sa bann dimoun ki ganny kondannen prizon? Mersi.

MR SPEAKER

Mersi. *Panel* in pare? Lekel ki pou reponn silvouple?

SUPERINTENDENT ANTOINE DESNOUSSE

Mersi Mr Speaker. Mersi Onorab pou ou keston. Onorab bann laz i varye bann dimoun ki vole lo lans. E nou kapab fer ou gannyen sa bann laz. Sirman nou ava fer Lasanble gannyen.

Regarding fer zot fer bann louvraz volontè. Vol kont touris i en lofans ki serye. E mon pa krwar nou pou les en kriminel ki'n vol touris reste lo lans, reste dan vwazinaz pou li fer louvraz volontè.

I bezwen ganny en pinisyon *custodial*. Ki i ava bezwen aprann leson. E sa bann lofans parey mon'n dir i serye ler nou pe koz vol kont touris.

Souvan fwa i bann lofans ki anmenn 7an prizon ou plis. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Bon mon annan, siplemanter *ok* Onorab Pillay.

HON SEBASTIEN PILLAY

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker avan mon demann sa keston. Mon ti ava kontan lans en lapel avek tou Seselwa. Ki nou tou nou apresye lefe ki touris i nou ganny pen.

E napa en Seselwa ki pou aksepte ki touris i ganny vole lo lans. Oubyen okenn par. Akoz ler ou fini vol touris lo lans, ou pou *end-up* vin vol dan lakaz ou kanmarad.

So, mon krwar sa ki nou bezwen dir se ki Lasanble, i kondann okenn dimoun ki fer okenn aksyon koumsa lo lans.

E ki nou demande ki zot kontinyen pran aksyon ek sa ban dimoun ki fer, sa bann aktivite sa bann keksoz.

E mon pa krwar i byen dan bann sirkonstans koumsa ki ou pou dir avek en viziter vin dan ou pei. Ler i pe vin dan ou pei, ou konnen i pe vin vakans, i pe vin *relax*. Fer sir ou *lock* ou loto, fer sir ou *lock* isi, fer sir ou *lock* laba!

So, mon kestyon Mr Speaker, i koumsa, eski zot kapab dir nou si zot in etabli en sistenm, pou sey parey dan bann pei deor i servi kot i annan si ou le bann *Sting operation*.

Kot zot kre bann, zot konnen dan sa landrwa kot in annan sa bann krim, dan sa bann kalite vol.

E zot sey kre en sirkonstans pou zot kapab sey idantifye lekel bann endividi ki vin fer sa bann aktivite. Pou zot kapab prezan antreprann sa bann endividi.

E rode si napa petet en keksoz pli organize par deryer vol touris. Akoz parfwa si vol telefonn, i bezwen annan en dimoun ki de *lock*.

Si i vol *camera*. Bann keksoz koumsa. Eski i annan sa zefor ki Lapolis pe mete pou kapab dil ek sa sityasyon? Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. COMPOL.

COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE

Mersi Mr Speaker. Onorab Mersi. Zis pou, mon pa pou kapab devwal ki nou pe fer, ki nou fer.

Me selman pou fer konpran, pou fer konnen poudir wi nou annan bann stratezi ki nou servi pou nou. Sirtou kot bann lans kot nou konnen poudir i komen.

Kot *trend* i montre nou poudir *likely* pou touris ganny vole. Nou fer serten, nou pran serten mezir. E i annan dimoun ki'n ganny atrape avek sa bann teknik ki nou'n servi.

So aksyon i la, nou *full* an aksyon e nou pou kontinyen. E nou annan lezot stratezi pou nou vin avek. Nou pa kapab devwal tou la par *forum*.

Me selman *rest assured* ki nou determinen. Lapolis i determinen pou lit kont okenn vol ki kont bann touris. E akoz nou konnen parey Onorab in dir nou ganny pen.

So mon krwar i en zefor ki tou dimoun i devret *onboard* pou sa. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Kestyon Onorab Hoareau.

HON JOHN HOAREAU

Mersi Mr Speaker. Mr Speaker an vi ki bann, nou pe koz lo vol lo lans. E en defi mazer Lafors Lapolis se son mendev.

Mon konnen ki i annan bokou bann *lifeguards* lo lans e i tonm anba *SFRSA*, anba *Internal Affairs*.

Eski zot pe vwar dan le fitir si napa posibilite pou donn serten *training* sa bann dimoun, ki an menm tan zot pe fer zot travay. Mon pa dir zot negliz zot travay sirveyans lo delo sale.

Me an menm tan ki zot pe fer zot travay, zot kapab osi zet en koudey e *apprehend* bann dimoun ki pe fer sa bann lofans lo lans? Mersi.

MR SPEAKER

Thank you. Panel. COMPOL.

COMMISSIONER OF POLICE**MR TED BARBE**

Mersi Mr Speaker. Onorab konmsi in war en pti pe nou sistenm ki nou pe fer. Bon wi tou dernyerman nou ti Praslin. *I worth mention.*

Presizeman Anse Lazio, ansanm ek Minis ek en delegasyon. Kot nou ti nobou kestyon 2 zenn zofisye *SFRSA*. Lo ki zot fer la kot lans. Ki zot fer la.

Nou konnen zot manda. Me selman nou ti anvi zot dir nou en pe keksoz. E nou ti byen kontan pou aprann poudir ki zot pe fer serten lobzervasyon.

E si zot vwar okenn keksoz zot raporte. Zot menm *advice* bann touris. *So, this is ongoing.* E en keksoz *from there*. En lesan ki nou ti tire, nou dir be nou pou ganny kontak avek *Management SFRSA*.

Nou pou koz ek zot pou nou donn lantrennman *powers of observation, anything to do* avek lentelizans. Nou pou donn sa bann dimoun *SFRSA*, bann *lifeguard* sirtou. Ki zot kapab donn nou en koudmen an retour.

So, it is ongoing. Ou'n tap lo sa klou byen, akoz se sa ki nou pe al fer. Mersi bokou. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi *COMPOL*. Bon mon a pran osi dernyen Onorab Sandy Arissol.

HON SANDY ARISSOL

Mersi Mr Speaker. En pti kestyon kourt Mr Speaker. Mon ti ava kontan demann avek *COMPOL* oubyen Minis. Letan mon tann zot in koz lo statistik an term lavil. Zero.

Be ki arive avek bann touris ki ganny vole lo bann

parking piblik kot kupon, ganny ofer pou al aste zot kupon. Larzan i ganny donnen, me touris i ganny vole.

Parske sa bann naryen fer ki stasyonn lo bann *parking*. Zot pran larzan sa kliyan pou al aste kupon swadizan. E zot al net.

Kote sa statistik i ganny rikorde an relasyon avek vol touris ki pe pase lo bann *parking* piblik? Mersi bokou.

MR SPEAKER

Thank you.

COMMISSIONER OF POLICE
MR TED BARBE

Mersi Onorab. Parey toultan mon dir si pa raporte nou pa pou konnen. Nou pou napa. *Possibly* zot pa pe raport Kordgard.

Akoz si i raporte, nou *pick-up*. I pou *pick-up* dan statistik vol kont touris.

Nou *database* ki nou annan i dir nou en kantite keksoz. Si sa i ganny raporte okenn lofans i ganny raporte, nou pou *pick-up*, *regardless* ki kalite lofans.

Si zot pa raporte *then* domaz, nou pa pou kapab fer en sa. Me selman vi ki ou'n dir la se nou ava get dan sa bann landrwa kot *pay parking* eksetera.

Nou ava gete lekel ki pe fer sa. Wi. E mon anvoy en mesaz ki zot arete. Akoz nou pou pran aksyon serye avek zot. Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Thank you. Mersi tou dimoun. Nou'n termin la avek sesyon kestasyon. Mon a remersye Minis e son delegasyon pou zot partisipasyon. E mon ava swet zot bonn kontinyasyon. Mon a envit zot pou pran zot depar.

Nou ava gard Lasanble en pti moman ankor silvouple.

(MINISTER FONSEKA AND HIS DELEGATION WERE EXCUSED FROM THE HOUSE)

MR SPEAKER

Bon se zis pou rektifye en pti detay ki nou'n manke. Ki nou ti'n devret met lo *Order Paper* pou fer.

E ki nou'n, in *slip* nou. E sa i dan prezantasyon dokiman. E Madanm Clerk i a rektifye sa avan nou terminen.

MADAM CLERK

Mersi Mr Speaker. Papye i lo *Special Audit Report by the office of the Auditor General on Financial Assistance for the job Retention (FA4JR)*.

MR SPEAKER

Ou le repete Madanm Clerk.
Mon krwar zot pa'n tande.

MADAM CLERK

Mon ava repete Mr Speaker.
Special Audit Report by the office of the Auditor General on Financial Assistance for the job Retention (FA4JR). Mersi Mr Speaker.

MR SPEAKER

Mersi. Sa bann rapor in ganny sirkile lo zot sa. Onorab Pillay i annan en pwen an relasyon avek sa?

HON SEBASTIEN PILLAY

Wi Mr Speaker. Sa ki Madanm Clerk pe dir Rapor *FA4JR* ki Oditer Zeneral in finalman, in soumet. E ki bann Manm in sipoze resevwar en kopi dan zot *email*.

Aprè bann Manm *FPAC* pou ganny en *hardcopy* ki nou pou annan diskisyon lo la avek *FPAC* regarding sa rapor.

Vi ki mon annan *micro* Mr Speaker, ou ava permet mwan zis swet tou Seselwa en bonn fet Lendepandans. E an vi ki mon reprezant parti ki'n son *precursor* sa parti i enn ki'n lager.

I enn sa parti ki'n lager pou Lendepandans Sesel.

(Laughter, Interruption)

HON SEBASTIEN PILLAY

Mon ti ava kontan swet tou militan *United Seychelles* en bonn fet Lendepandans. E tou Seselwa en bonn fet Lendepandans. Mersi Mr Speaker.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Annou fer sa en moman linite plito ki divizyon. Bon mon apresye ou santiman ki ou'n eksprimen Onorab.

Petet mon ava zis donn lot kote menm posibilite. Onorab *Chief Whip* ou a pran laparol.

HON SANDY ARISSOL

Mr Speaker mon ti ava kontan remersye ou pou sa pti moman. Pou nou osi lo nou kote e avek tou Lepep Seselwa, pou nou swet tou dimoun en bonn fet Lendepandans.

E parey in ganny dir apre Lendepandans, i annan - Apre bann egzile ki'n arive in annan la demokrasi dan nou pei.

E ozordi nou fyer pou dir apre tou sa lannen in annan en sanzman dan Gouvernman. E alor lo non tou bann dimoun - lo non tou bann dimoun, nou ti ava kontan swet tou dimoun, enkli nou bann koleg lot kote latab, bonn fet Lendepandans

e bon lazournen demen. Mersi bokou.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Bon mon a zis azout mon prop felisitasyon pou tou Seselwa pou lafet Lendepandans. E mon swet zot en bon lafet. E mon pli gran swe se ki i vin en letap kot Seselwa i mars pli pre ver linite dan nou Nasyon. Mersi.

Mon swet tou Manm e tou Seselwa bonn fet.

(APPLAUSE)

MR SPEAKER

Bon nou ava *adjourn* apre sa e nou ava rebran travay Lasanble Mardi prosen 9er. *Adjourn*.

(ADJOURNMENT)